

PASSIIVINEN METSÄNOMISTAMINEN KESKI-SUOMESSA

Passiiviseksi mielletyt metsänomistajat ja passiivisuuteen vaikuttavat syyt

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Evo, Metsätalouden koulutusohjelma

syksy 2017

Sanna Aaltonen

Metsätalouden koulutusohjelma
Evo

Tekijä	Sanna Aaltonen	Vuosi 2017
Työn nimi	Passiivinen metsänomistaminen Keski-Suomessa – Passiiviseksi mielletyt metsänomistajat ja passiivisuuteen liittyvät syyt	
Työn ohjaaja	Antti Sipilä	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, kuinka moni Keski-Suomen alueella metsää omistavista passiivisiksi oletetuista metsänomistajista on tosiasiassa metsätaloudellisesti passiivisia ja metsiä niukasti hyödyntäviä. Lisäksi selvitettiin, mitkä syyt vaikuttavat passiivisuuden taustalla. Opinnäytetyö toteutettiin osana Suomen metsäkeskuksen Sykettä Keski-Suomen metsiin -hanketta ja sen aineisto kerättiin huhti-heinäkuussa 2017 metsänomistajille tehtyjen puhelinhaastatteluiden avulla.

Suurin osa passiivisiksi ennakkotietojen perusteella mielletyistä metsänomistajista osoittautui aktiivisiksi tai osittain aktiivisiksi. Yli neljäsosa haastatteluihin osallistuneista luokiteltiin metsätaloudellisesti passiivisiksi, jotka eivät olleet toteuttaneet viimeisen vuosikymmenen aikana puun myyntiä tai metsänhoitotoimenpiteitä. Passiivisuus vaikuttaa tulosten perusteella olevan usein pysyvä tila, sillä vain viidenneksellä passiivisiksi luokitelluista oli toimenpiteiden toteutusaikomuksia tulevien vuosien aikana.

Metsän hoitamattomuuteen ja puun myymättömyyteen vaikuttavia syitä mainittiin lukuisia erilaisia ja ne vaihtelivat suuresti vastaajien kesken. Merkittävimpinä syinä metsän hoitamattomuudelle mainittiin ajanpuute, oma ikä ja terveydentila sekä kiinnostuksen puute. Puun myymättömyyden syynä sen sijaan pidettiin useimmin metsän kehitysvaihetta, hakkuutulojen tarpeettomuutta ja puun alhaista hintatasoa. Täydellisen metsätaloudellisen passiivisuuden syinä pidettiin metsänhoitotöiden osalta kiinnostuksen puutetta ja omaa ikää sekä terveydentilaa ja puun myymättömyyden osalta hakkuutulojen tarpeettomuutta ja tilan pientä pinta-alaa.

Avainsanat Metsänhoito, metsänomistajat, metsätaloudellinen passiivisuus.

Sivut 76 sivua, joista liitteitä 6 sivua

Degree Programme in Forestry
Evo

Author	Sanna Aaltonen	Year 2017
Subject	Passive forest ownership in Central Finland – Forest owners perceived to be passive and the reasons behind their inactivity	
Supervisor	Antti Sipilä	

ABSTRACT

The aim of this thesis was to find out how many of the forest owners expected to be inactive are actually passive and do not manage their forests or take economical advantage of their forest properties. Additionally, the purpose was to recognize the reasons behind passive forest ownership. The study was executed to forest owners in Central Finland area and was carried out as a part of The Finnish Forest Centre's project Sykettä Keski-Suomen metsiin. The material for the report was collected between April and July 2017 through telephone interviews.

The interviews revealed that most of the forest owners expected to be inactive turned out to be active or partially active. Only a little over one quarter of interviewees were classified as passive. In this study passive was defined as a forest owner who had not sold any wood or done any silvicultural or forest improvement work in the last decade. Only one fifth of the passive forest owners had plans to do forestry measures in the near future.

There were many reasons among the interviewees for not taking forest measures in their forests. The most common reasons were the lack of time, lack of interest and interviewee's own age and health. The forests development stage, the fact for not needing the revenue from the sale of wood and timber's low price were mentioned as reasons for not selling the stumpage. Complete passivity was explained with a lack of interest towards silvicultural and forest improvement work, not needing the revenue from selling, the size of the forest area of being small and also with the forest owner's age and health.

Keywords Forest management, forest owners, passive forestry.

Pages 76 pages including appendices 6 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	METSÄTALOUDEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ KESKI-SUOMESSA.....	2
2.1	Keski-Suomen metsätalouden avainlukuja	2
2.2	Puunkäyttö ja investoinnit	2
2.2.1	Kestävä puuntuotanto.....	3
2.2.2	Kestävä hoito ja metsän hyvinvointi	4
2.3	Keskisuomalainen metsänomistaja.....	6
3	METSIEN VÄHÄINEN HYÖDYNTÄMINEN	8
3.1	Metsänomistajan aktiivisuus.....	8
3.1.1	Metsänomistajarakenne muutos	8
3.1.2	Aktiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä	10
3.2	Vähän metsiään hyödyntävät metsänomistajat	13
3.2.1	Passiivisuuden yleisyys ja ryhmittelytavat	14
3.2.2	Passiivisten metsäomistukset.....	15
3.2.3	Passiivisten metsänomistajien erot verrattuna aktiivisiin	16
3.2.4	Passiivisten metsänomistajien tyypittely	17
3.2.5	Passiivisuuden syyt	20
3.2.6	Metsäammattilaisten näkemyksiä passiivisuuden syistä.....	21
3.2.7	Passiiviset metsänomistajat tulevaisuudessa	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT	24
4.1	Sykettä Keski-Suomen metsiin -hanke	24
4.2	Tutkimuksen tavoite.....	24
4.3	Aineiston hankinta ja tiedonkeruu.....	24
4.4	Aineiston tulkinta	27
5	TULOKSET	28
5.1	Haastatteluun osallistuneet haastatteluryhmittäin.....	29
5.1.1	Taustatiedot.....	29
5.1.2	Metsien merkitys ja hyödyntäminen.....	33
5.1.3	Metsänhoito- ja puunmyyntiaktiivisuus.....	36
5.1.4	Metsänhoito- ja puunmyyntiaikomukset	39
5.1.5	Metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämisen syyt	41
5.1.6	Puun myymättömyyden syyt.....	45
5.2	Metsätaloudellisesti täysin passiiviset metsänomistajat.....	49
5.2.1	Taustatiedot.....	50
5.2.2	Metsien merkitys ja hyödyntäminen.....	51
5.2.3	Hoitotöiden toteutus- ja puunmyyntiaikomukset.....	52
5.2.4	Metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämisen syitä metsätaloudellisesti passiivisilla metsänomistajilla	55
5.2.5	Puun myymättömyyden syitä metsätaloudellisesti passiivisilla metsänomistajilla	57

6 YHTEENVETO JA POHDINTA.....	60
LÄHTEET	66

Liitteet

Liite 1	Lähi- ja etämetsänomistajien ja perikuntien taustatietotaulukko
Liite 2	Metsätaloudellisesti aktiivisten ja passiivisten osuuksien vertailutaulukko
Liite 3	Toteutusaktiivisuuteen vaikuttavien tekijöiden vertailu
Liite 4	Toimenpiteiden toteutusaikomuksiin vaikuttavien tekijöiden vertailu
Liite 5	Metsätaloudellisesti aktiivisten ja passiivisten metsänomistajien vertailutuloksia
Liite 6	Puhelinhaastattelun runkona käytetty kysymyslomake

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä tutkimus Keski-Suomen maakunnan alueella metsätaloudellisesti vähän metsiään hyödyntävistä metsänomistajista ja passiivisuutta selittävistä syistä. Opinnäytetyö toteutettiin osana Suomen metsäkeskuksen itäisen palvelualueen Sykettä Keski-Suomen metsiin -hanketta, jonka tavoitteena on edistää metsien monipuolista hyödyntämistä ja saada puu liikkeelle alueen metsistä huomioimalla samalla metsien jatkuva hoito ja luonnon monimuotoisuuden ylläpito.

Aihepiiri on ajankohtainen, sillä Keski-Suomen ja lähialueiden metsätalouden on kaavailtu viime vuosina merkittäviä investointeja, jotka toteutessaan lisäävät lähialueiden puunkäyttöä merkittävästi. Investoinnit tuovat alueelle työpaikkoja, verotuloja ja metsänomistajille kantorahatuloja, mutta puunkäytön lisääntyessä vaaditaan aiempaa enemmän myös metsien ekologista kestävyyttä ja hyvää hoitoa edistäviä toimenpiteitä.

Koska Keski-Suomen vuotuisesta teollisuuspuun hakkuukertymästä noin 80 prosenttia on peräisin yksityisomisteisista metsistä, ovat metsänomistajat merkittävässä roolissa puun riittävän tarjonnan varmistamisessa teollisuuden tarpeisiin. Tällä hankkeen ohessa toteutetulla tutkimuksella haluttiin selvittää, kuinka moni alueen passiivisiksi mielletävistä metsänomistajista on todella metsiään vähän hyödyntäviä ja mitkä syyt ovat aiheuttaneet sen, että ehdotettuja hoitotoimenpiteitä tai hakkuuta ei ole toteutettu.

Aineisto tutkimuksen tekoa varten kerättiin huhti-heinäkuussa 2017 toteutetuilla lyhyillä puhelinhaastatteluilla, joihin valittiin 100 määritetyt kriteerit täyttävää metsänomistajaa satunnaisotannalla Suomen metsäkeskuksen asiakasrekisteristä. Tavoite oli haastatella puhelimitse yli 10 hehtaaria metsää omistavia metsänomistajia, joilta ei ole saapunut Suomen metsäkeskukseen viimeisen kymmenen vuoden aikana Kemera-hakemuksia tai metsänkäyttöilmoituksia ja joiden voidaan siten olettaa olevan ainakin osittain metsätaloudellisesti passiivisia.

Saatujen tulosten avulla on mahdollista arvioida, kuinka paljon metsätaloudellisesti passiivisia metsänomistajia tosiasiaassa on. Samalla saadaan tietoa Keski-Suomen alueen metsänomistajista ja pystytään tunnistamaan passiivisuuden taustalla vaikuttavia syitä. Tulosten pohjalta on mahdollista pohtia mahdollisuuksia jatkotoimenpiteisiin, joilla metsänomistajia saataisiin kannustettua metsien aktiiviseen hoitoon ja hyödyntämään alueen metsiä enemmän.

2 METSÄTALouden TOIMINTAYMPÄRISTÖ KESKI-SUOMESSA

Viimeisimmän valtakunnan metsien inventoinnin perusteella Suomen kokonaisuus-alueesta 86 prosenttia luetaan kuuluvaksi metsätalousmaaksi, josta puuntuotannon käytössä on lähes neljä viidesosaa. Puuntuotannon käytössä olevalla metsämaalla metsät kasvavat vuosittain yli 100 miljoonaa kuutiometriä puuta ja puuta raaka-aineena hyödyntävä, pitkälle kehittynyt metsäsektori työllistää noin 65 000 suomalaista. Metsien merkitys Suomen taloudelle näkyy myös maan vientitilastoissa, sillä metsäteollisuuden tuotteiden vienti muodosti esimerkiksi vuonna 2015 yli viidenneksen Suomen viennin kokonaisarvosta. (Luonnonvarakeskus 2016a; Tulli 2016, 14; Metsäntutkimuslaitos 2012.)

2.1 Keski-Suomen metsätalouden avainlukuja

Keski-Suomi on puuntuotannon kannalta suotuisaa aluetta sekä maaperän viljavuuden, kasvukauden pituuden että keskeisen maantieteellisen sijaintinsa vuoksi. Alueen runsaat puuvarannot ovat tärkeitä metsäsektorille sekä alueella asuvien ihmisten taloudelliselle hyvinvoinnille. Metsätalous ja puunkorjuu sekä paperin-, kartongin ja sahatavaran valmistus työllistivät Keski-Suomessa vuonna 2013 noin 5 000 henkilöä ja puun myynneistä on kertynyt viime vuosina alueelle bruttokantorahatuloja keskimäärin noin 170 miljoonaa euroa vuodessa (Suomen metsäkeskus 2016a, 8–18). Metsäsektorin aluetaloudellista merkittävyyttä kuvaa myös sen 10 prosentin osuus alueen bruttokansantuotteesta (Suomen metsäyhdistys 2015).

Keski-Suomen alueella puuntuotannon käytössä olevalla metsämaalla puuston tilavuus oli valtakunnan metsien 11. inventoinnin (myöh. VMI) tietojen mukaan noin 187 miljoonaa kuutiometriä. Maakunnan alueelta kertyi teollisuuden ja kotitalouksien tarpeisiin hakkuissa vuonna 2016 yhteensä 6,65 miljoonaa kuutiometriä puuta, mikä on lähes kymmenesosa koko maan vuoden hakkuukertymästä. Puuston poistuma oli samana vuonna kokonaisuudessaan 7,85 miljoonaa kuutiometriä, josta teollisuuspuun hakkuuta oli noin 6 miljoonaa m³. Puuston vuotuinen kasvu on ollut alueella vuosien 2012–2014 keskimäärin 8,9 miljoonaa kuutiometriä ja viimeisimmän valtakunnan metsien inventoinnin (VMI12) ennakkotietojen perusteella puuston kasvun arvioidaan edelleen kiihtyneen. (Luonnonvarakeskus 2017a; Luonnonvarakeskus 2017b; Luonnonvarakeskus 2017c; Luonnonvarakeskus 2017d; Suomen metsäkeskus 2016a, 8.)

2.2 Puunkäyttö ja investoinnit

Raakapuun käyttö on ollut maakunnan alueella viime vuosina keskimäärin 5,9 miljoonaa kuutiometriä vuodessa (Suomen metsäkeskus 2016a, 8).

Alueen puun käyttöä ja hakkuita lisäävät metsäteollisuuden investoinnit, mutta se on asetettu myös valtakunnalliseksi tavoitteeksi hallitusohjelmassa ”Ratkaisujen Suomi”, jossa tavoiteltiin puun käyttöön 15 miljoonan kuutiometrin vuosittaista lisäystä (Valtioneuvosto 2015, 24). Maakuntatasolla puun käytön lisäämiseen pyrkivä strategia on huomioitu Keski-Suomen vuosien 2016–2020 alueellisessa metsäohjelmassa, jossa asetetaan tavoitteeksi kestävän hakkuukertymään täysimääräinen hyödyntäminen. Metsäohjelmaa laatiessa on arvioitu, että tavoitteen toteutuminen tarkoittaisi Keski-Suomessa vuotuisen ainespuukertymän kasvamista noin 2 miljoonalla kuutiometrillä 6,73 miljoonaan kuutiometriin viime vuosien keskiarvon ollessa 4,73 miljoonaa kuutiometriä (Suomen metsäkeskus 2016a, 16–17).

Esitettyjen tavoitteiden ja linjausten toteutuminen on Keski-Suomessa realistista, sillä maakunnassa ja sen lähialueilla toteutetut ja suunnitteilla olevat investoinnit tulevat lisäämään etenkin kuitupuun kysyntää merkittävästi. Esimerkiksi Stora Enson Varkauden tehtaan arvioitiin kasvattavan havukuitupuun käyttöä noin miljoonalla kuutiometrillä vuodesta 2016 alkaen, Äänekoskella toimintansa syksyllä 2017 aloittaneen Metsä Groupin biotuotetehtaan on arvioitu lisäävän kuitupuun tarvetta noin 4 miljoonaa kuutiometriä vuodessa ja lisäksi Finnpulpin Kuopioon kaavailema biotuotetehdas käyttäisi toteutuessaan vuodesta 2019 alkaen havukuitupuuta noin 6 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. (Suomen metsäkeskus 2016a, 6.)

Metsäsektorin investointihalukkuus on ollut viime vuodet muutenkin nousujohteinen. Elinkeinoelämän keskusliiton viime vuotisessa investointikyselyssä arvioitiin metsäteollisuuden kiinteiden investointien kasvavan vuosien 2014 (475 milj. euroa) ja 2015 (712 milj. euroa) luvuista 965 miljoonaan euroon vuonna 2016, minkä on arvioitu olevan noin neljäsosa koko maan tehdasteollisuuden kiinteiden investointien arvosta (Elinkeinoelämän keskusliitto 2016a). Investointien lisääntymisestä huolimatta on esitetty, että merkittävä tuotantopotentiaalinen kasvu vaatisi vielä tätäkin suurempia investointeja, joten lisäinvestoinnit ovat edelleen tulevana vuosina mahdollisia (Elinkeinoelämän keskusliitto 2016b). Investointien myötä lisääntyvä puun käyttö ja kasvavat hakkuumäärät lisäävät kuitenkin huolta metsien kestävästä hyödyntämisestä. Puuntuotannon on tapahduttava kestävästi, jotta sitä voidaan pitää yleisesti hyväksyttävänä.

2.2.1 Kestävä puuntuotanto

Metsäteollisuus tarvitsee toimiakseen riittävästi laadukasta kotimaista raaka-ainetta ja sen tuottaminen suomalaisissa metsissä on mahdollista vain kestävällä pohjalla olevan puuntuotannon avulla. Tavoiteltaessa kestävää puuntuotantoa halutaan varmistaa, että toteutunut hakkuukertymä on pienempi kuin puuston kasvu. Tarkastelun kohteeksi tulee ottaa riittävän suuri alue ja tarpeeksi pitkä aikaväli, mikä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kiertoajan puitteissa metsä kasvaa puuta enemmän kuin sitä poistuu. Kestävää hakkuukertymää määriteltäessä on huomioitava, että puuta

poistuu metsästä hakkuiden lisäksi myös luontaisen poistuman kautta. (Suomen metsäyhdistys n.d.)

Kestävyyttä koskevia laskelmia tehdään säännöllisesti kerättyjen metsävaratietojen perusteella. Puuntuotannon kestävyys liittyy oleellisesti suurimman kestävä hakuukertymän käsite, mikä kertoo, kuinka suuri määrätellyn alueen hakuukertymä voi tietyllä aikavälillä olla, jotta kestävä puuntuotannon kriteeri poistumaa suuremmasta kasvusta toteutuu. Esimerkiksi valtakunnan tasolla vuoden 2015 hakuukertymä oli 84 % arvioitua suurimmasta kestävästä hakuukertymästä (Luonnonvarakeskus 2016b).

VMI11:n inventointitietojen perusteella on arvioitu, että Keski-Suomen alueen suurin kestävä runkopuun hakkuumahdollisuusarvio on 7,1 miljoonaa m³ vuodessa vuosille 2011–2020 ja 2021–2030 noin 7,5 miljoonaa m³ vuodessa. Vuosien 2011 ja 2013 välisenä aikana Keski-Suomessa hakattiin vuosittain keskimäärin noin 2 miljoonaa kuutiometriä suurinta mahdollista kestävä hakuukertymää vähemmän. Kaikkiaan Keski-Suomen metsistä on poistunut viime vuosina hakkuiden ja luontaisen poistuman kautta noin 71 prosenttia puuston vuotuisesta kasvusta. (Luonnonvarakeskus 2017e; Luonnonvarakeskus 2015.)

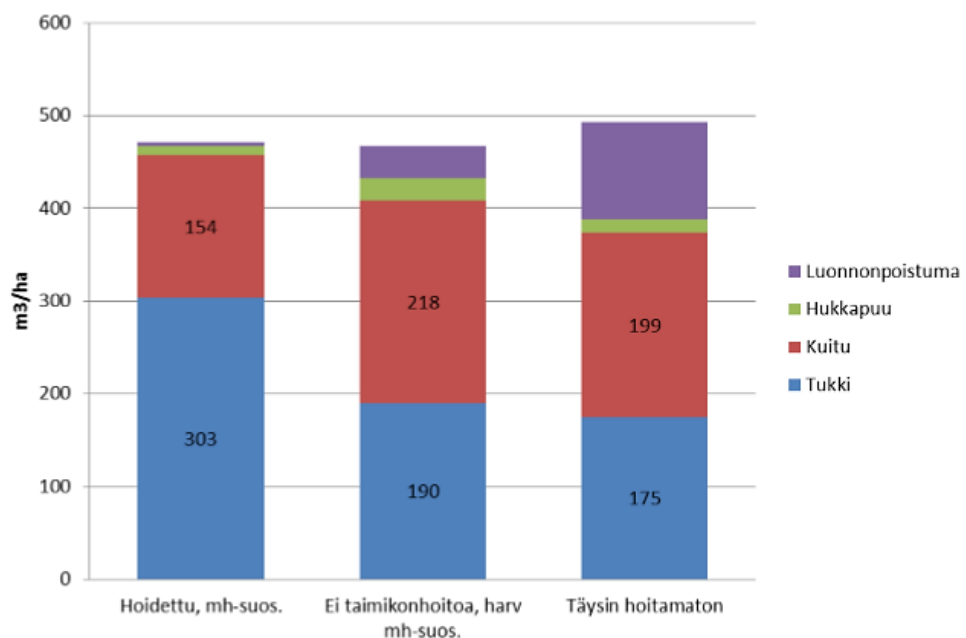
2.2.2 Kestävä hoito ja metsän hyvinvointi

Aktiivinen ja hyvin suunniteltu metsänhoito on elintärkeä osa toimivaa, tehokasta ja kestävä talousmetsien hyödyntämistä. Metsät pysyvät metsänhoitotöitä toteuttamalla elinvoimaisina läpi kiertoajan. Maa- ja metsätalousministeriön (2015, 8) asiakirjoissa kuvaillaan, että kestävällä hoidolla ja käytöllä tarkoitetaan sitä, että metsien monimuotoisuus, tuottavuus, uusiutumiskyky ja elinvoimaisuus säilyvät. Samalla varmistetaan nykyiset ja tulevat mahdollisuudet toteuttaa ekologiaa, sosiaalisia ja taloudellisia toimintoja aina paikalliselta tasolta maailmanlaajuiselle tasolle aiheuttamatta haittaa muille ekosysteemeille. Kestävässä metsätaloudessa otetaan siten huomioon samanaikaisesti kaikki kestävyysosa-alueet, mutta niille voidaan antaa erilaisia painotuksia esimerkiksi metsikkökuvioiden tasolla (Äijälä, Koistinen, Sved, Vanhatalo, & Väisänen 2014, 12).

Keski-Suomen alueellinen metsäohjelma mukailee hallitusohjelmaan sisältyvää tavoitetta metsien hyvästä hoidosta, jatkuvuudesta ja kehittämisestä ja sen yksi keskeinen tavoite on turvata tulevaisuuden metsävarat. Tavoitteeseen pääsemiseksi lueteltuja toimenpiteitä ovat taimikon varhishoidon ottaminen kehitystyön painopisteeksi, laadukkaan ja kustannustehokkaan metsänhoidon mahdollistaminen sekä metsien pitäminen terveisinä ja hyväkasvuisina metsätuhojen ennaltaehkäisemiseksi. Metsäohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että taimikon varhaishoitoa tehtäisiin maakunnassa vuosittain 14 800 hehtaarilla ja nuoren metsänhoitoa 21 600

hehtaarilla. Viime vuosien toteutunut keskiarvo on jäänyt esimerkiksi nuoren metsänhoidon osalta tavoitteen alapuolelle. (Suomen metsäkeskus 2016a, 20–21.)

Metsien hyvinvointia arvioidaan valtakunnan metsien inventoinnin yhteydessä määrittelemällä koealoilta metsikön metsänhoidollinen laatu. Laadun määrittelyllä pyritään kuvaamaan alueen metsien tilaa ja arvioimaan muun muassa hoitotarvetta. Aktiivisella metsänhoidolla saavutettavalla metsän laadulla on yhteys metsän hyvinvoinnin lisäksi myös metsätalouden kokonaiskannattavuuteen. Ajallaan ja oikealla tavalla hoidetussa metsässä arvokkaan tukkipuun osuus on hoitamaton metsää korkeampi ja ainespuukertymä suurempi. Esimerkiksi taimikonhoidon laiminlyönnin vaikutus korostuu tukkipuun vähäisempänä määränä ja luonnonpoistuman ja hukkapuun suurempana osuutena. (Kuva 1.) (Heikkinen 2015.)

Kuva 1. Kuusikon puuntuotos eri kasvatusketjuilla (Heikkinen 2015)

Yleisesti käytetyssä metsikön laatua kuvaavassa luokittelussa metsikköä kuvataan hyväksi, tyydyttäväksi, välttäväksi tai vajaatuottoiseksi. Hyväksi luettavalla metsiköillä puulaji on kasvupaikalle sopiva ja metsänhoidollinen käsittely on ollut vaatimusten mukaista. Tyydyttävällä metsiköllä kuvataan tilannetta, jossa metsä pystyy lähestulkoon täyttämään maapohjan tarjoamat kasvuedellytykset. Välttävässä metsikössä on sen sijaan havaittavissa merkittäviä puuston rakennetta huonontavia tekijöitä tai puusto on harvaa tai tekniseltä laadultaan heikkoa. Vajaatuottoisissa metsiköissä uudistaminen on joko viivästynyt tai epäonnistunut ja puuntuotoskyky alittaa selvästi alueen potentiaalisen tuoton. (Luonnonvarakeskus 2017f.)

Keski-Suomen metsät ovat keskimääräistä parempilaatuisia vertailtaessa maakunnan metsien laatua koko maan keskiarvoihin. Kaikki kehitysluokat huomioituna VMI11 mittauksissa Keski-Suomen metsiköistä 40 % arvioitiin

olevan laadultaan hyviä. Tyydyttäväksi luettavia oli 42 %, välttäviä 13 % ja vajaatuottoisia 5 %. Hyviksi luettavien metsiköiden osuus kuitenkin pienee mitä vanhemmasta metsästä on kyse: Alle 1,3 metrin mittaisista taimikoista 46 % on luokiteltu hyvälaatuisiksi, 1,3 metrin valtapituuden ylittävistä varttuneista taimikoista 37 % ja nuorista kasvatusmetsistä vain noin joka kolmas (34 %). (Luonnonvarakeskus 2017f.)

Taimikonhoitotarpeen on arvioitu olevan alueella tulevana vuosina suurempi kuin toteutettujen taimikonhoitojen määrän vastaavan pituisella edeltävällä ajanjaksolla. Jo myöhässä olevia taimikonhoitoja on arvioitu olevan noin 60 000 hehtaaria, joista noin 20 000 hehtaaria on nuorissa kasvatusmetsissä olevia myöhästyneitä taimikonhoitoja. Ensiharvennustarpeita on arvioitu olevan hieman edeltävällä viiden vuoden jaksolla toteutettuja ensiharvennuksia enemmän. On kuitenkin huomioitava, että jo myöhässä olevia ensiharvennuksia on arvioiden mukaan noin 55 000 hehtaaria. Muiden harvennuksien kohdalla tarve on edelliseen jaksoon verrattuna pysynyt ennallaan. (Luonnonvarakeskus 2015.)

2.3 Keskisuomalainen metsänomistaja

Erilaisissa poliittisissa ohjelmissa esitetyt tavoitteet muun muassa hakkuumäärien kasvattamisesta tai metsänhoidon tason parantamisesta eivät tarkoita sitä, että tavoite tulee toteutumaan. Tavoitteiden toteutumiseksi tarvitaan käytännön toimenpiteitä, joiden avulla metsiä pyritään saamaan aktiivisen päätöksenteon piiriin. Yksittäisen metsän kohdalla päätökset toimenpiteistä tai niiden toteuttamatta jättämisestä tekee metsänomistaja, jolla on usein päätöksen taustalla vaikuttavia arvoja, periaatteita ja päämääriä. Koska vuotuisesta teollisuuspuun hakkuukertymästä jopa valtaosa on peräisin yksityisomisteisista metsistä, ovat metsänomistajat merkittävässä roolissa puun riittävän tarjonnan varmistamisessa teollisuuden tarpeisiin (Luonnonvarakeskus 2017c).

Keski-Suomessa on 39 000 metsänomistajaa, jotka omistavat yhteensä noin 964 000 hehtaaria metsämaata. Yli 2 hehtaarin tilojen keskimääräinen koko on ollut viime vuosina 35,1 hehtaaria, mikä on hieman koko maan keskiarvoa suurempi. Näistä yksityisomisteisista metsistä kertyi hakkuissa esimerkiksi vuonna 2016 5,4 miljoonaa kuutiometriä puuta, mikä on yli 80 % koko Keski-Suomen maakunnan vuotuisesta hakkuukertymästä (Luonnonvarakeskus 2017c).

Yksityismetsänomistajuuden merkityksellisyydestä johtuen metsänomistajista on tehty paljon tutkimuksia. Keskisuomalaisista metsänomistajista ja metsänomistajuudelle tyypillisistä piirteistä on saatu tietoa esimerkiksi Hännisen, Karppisen ja Leppäsen (2011) julkaisemassa laajassa Suomalainen metsänomistaja 2010 -tutkimuksessa. Tutkimus kertoo yleisesti suomalaisesta metsänomistamisesta ja sen ominaispiirteistä, mutta siinä on eroteltu metsänomistajatietoja myös alueittain.

Keski-Suomen alueella metsää omistavien metsänomistajien keski-ikä oli tutkimuksessa noin 62 vuotta ja lähes 40 % on täyttänyt 65 vuotta. Keski-ikä on ollut hieman koko maan yhteenlaskettua keskiarvoa korkeampi ja puolet metsänomistajista kuului ammattiasemaltaan eläkeläisiin. Tutkimuksen metsänomistajista 73 % oli miehiä ja naismetsänomistajia oli koko maan keskiarvoon verrattuna hieman keskimääräistä enemmän. Noin puolet alueen metsänomistajista asui kaupungeissa tai taajamissa ja noin 40 % tilan sijaintikunnan ulkopuolella.

Keskisuomalaisista metsänomistajista 35 % on luokiteltu tavoitteeltaan metsää monilla eri tavoilla hyödyntäväksi, monitavoitteiseksi. Tavoitteeltaan virkistyskäyttöä korostavia metsänomistajia on alueella 26 %, metsästä eläviä 15 %, taloudellista turvaa korostavia 13 % ja epätietoisia 11 %. Metsänomistajia ryhmitellään tavoitteiden mukaan, sillä tavoitteella voi olla vaikutusta muun muassa metsänhoitoon ja puuntarjontaan. Keskisuomalaisien metsänomistajien toimenpideaktiivisuuden voidaan sanoa olevan koko maan keskiarvoihin vertailtuna hyvällä tasolla, sillä puukauppaa ja lähestulkoon kaikkia metsänhoidon työlajeja oli toteuttanut tarkastelujaksolla keskimääräistä useampi metsänomistaja. (Hänninen ym. 2011, 91–93.)

3 METSIEN VÄHÄINEN HYÖDYNTÄMINEN

Aktiivisella metsänomistajalla on tärkeä rooli metsän hyvinvoinnin vahvistamisessa, kannattavan metsätalouden mahdollistamisessa sekä kotimaisen puuntarjonnan varmistamisessa. Metsänomistajista ja metsänomistamisesta ollaan kiinnostuneita, koska metsänomistajien taustapiirteiden ja sosioekonomisten tekijöiden on todettu vaikuttavan metsää koskevaan päätöksentekoon ja metsätaloudelliseen aktiivisuuteen. Metsänomistajia käsitteleviä tutkimuksia on tehty vuosikymmenten ajan ja niissä on havaittu, että metsänomistajarakenteessa tapahtuu jatkuvasti muutoksia.

3.1 Metsänomistajan aktiivisuus

Suurimman osan metsänomistajista voidaan lukea kuuluvaksi metsätaloudellisesti aktiiviseen ryhmään, joka hyödyntää metsiään säännöllisesti ja tekee niitä koskevia tietoisia päätöksiä. Osa metsänomistajista hyödyntää metsiään kuitenkin niukasti tai ei juuri ollenkaan. Rakenteiden muuttumisen myötä osa metsänomistajan aktiivisuutta alentavista tekijöistä on yleistynyt.

3.1.1 Metsänomistajarakenne muutos

Rakennemuutoksella tarkoitetaan rakenteiden muuttumista esimerkiksi väestössä tai elinkeinoelämässä. Metsätaloudessa rakennemuutosta voidaan havaita tapahtuneen paitsi metsänomistajarakenteessa myös toimintakentässä: Omistajarakenteen muutokset vaikuttavat muun muassa puun tarjontaan ja toimintakentän muutokset vastaavasti kysyntään. Toisiinsa kytköksissä olevien rakenteiden merkittävästi eri suuntaiset muutokset aiheuttavat usein ongelmia. Siksi rakenteissa tapahtuvia muutoksia pyritään ennakoimaan ja laatimaan tarvittaessa ohjauskeinoja, joilla muutosta pyritään ohjaamaan toivottuun suuntaan.

Ensimmäisiä muutoksia yksityismetsätalouden rakenteissa on havaittu jo 1960-luvulla ja muutosten uskotaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Metsänomistajarakennemuutosta ovat aiheuttaneet etenkin yleinen elinkeinorakenteen muutos ja kaupungissa asuvien metsänomistajien määrän kasvu. (Karppinen & Ahlberg 2008, 18.) Nykyään vain 42 % metsänomistajista asuu tilalla, kun vastaava luku vielä kymmenen vuotta sitten oli 50 % ja 20 vuotta sitten 59 %. Asuinpaikan muutoksista osa selittyy metsänomistajien keski-ikänsä nousulla, sillä ikääntyneet metsänomistajat muuttavat suurempiin asutuskeskuksiin lähelle palveluita ja toisaalta yleisesti sillä, että nykyväestö pyrkii siirtymään haja-asutusalueita vaivattomampaa asuimuotoa tarjoaviin kaupunkikeskittymiin. (Hänninen ym. 2011, 67.)

Rakennemuutoksen myötä metsänomistajien keski-ikä on havaittu nousseen muuta väestöä nopeammin, sillä tila siirtyy uudelle sukupolvelle usein vasta perintönä. Kun vuonna 1990 metsänomistajien keski-ikä oli 54 vuotta, on se viimeisimmässä tutkimuksessa ollut jo 60 vuotta ja samalla eläkeläiset ovat nousseet suurimmaksi ammattiryhmäksi. (Hänninen ym. 2011, 39–40.) Muita havaittuja rakennemuutoksia ovat olleet tilakoon pientyminen ja lukumäärällinen kasvu, naisten omistuksessa olevien tilojen määrän kasvu sekä muiden kuin taloudellisten hyötyjen tavoittelun yleistyminen. Esimerkiksi erilaisten tavoiteryhmien kesken on tapahtunut viime vuosina muutoksia siinä, kuinka moni metsänomistaja luetaan kuuluvaksi mihinkin tavoiteryhmään. Muutosten perusteella on arvioitu, että virkistyskäyttäjien ja epätietoisten metsänomistajien osuudet tulevat kasvamaan ja perinteisesti hakuista aktiivisemmin toteuttavien monitavoitteisten metsänomistajien määrä vähentymään. (Päivinen, Mäki & Lehtoviita 2016, 19.)

Muutoksen on arvioitu edenneen tähän saakka pitkälti aiempien ennusteiden mukaisesti ja sen ennustetaan jatkuvan lähivuosina melko samansuuntaisena. (Hänninen 2009; Haltia, Rämö, Pynnönen, Valonen & Horne 2017, 8.) Etenemisen ennakoimista on pidetty mahdollisena aiempien tutkimustulosten perusteella, vaikka metsänomistajakunnan muutosten, käyttäytymismotiivien ja tavoitteiden välisistä merkityksistä tiedetään melko vähän.

Tulevaisuudessa yhä useamman uuden metsänomistajan ennakoidaan olevan syntyperäinen kaupunkilainen, metsänomistajien keski-ikä laskevan, etämetsänomistajuuden lisääntyvän ja koulutus- ja palkkatasojen kohoavan aiheuttaen metsätaloudesta saatavien tulojen merkityksen vähentymistä. (Rämö, Mäkijärvi, Toivonen & Horne 2009, 11, 18–24.) Lisäksi metsänomistajien on ennakoitu olevan aiempaa riippuvaisempia neuvonnasta ja ostopalveluita. Kun metsä ei ole aiempien sukupolvien tapaan osa tulevaisuuden metsänomistajan arkipäivää, on arvioitu, että metsään liittyvä tietotaito ja metsätyötaidot heikkenevät, omatoiminen metsänhoito vähenee ja aikaa metsäasioiden hoitoon on käytössä niukasti muiden työn ulkopuolisten aktiviteettien kilpaillessa vapaa-ajasta. (Hänninen 2011.)

Rakennemuutosta ja sen etenemistä seurataan ja pyritään ennakoimaan, sillä metsänomistajakunnan rakenteen muuttuessa on mahdollista, että myös päätöksien taustalla vaikuttavat päämäärät, arvot ja tavoitteet muuttuvat merkittävästi aikaisempiin sukupolviin verrattuna. Mahdolliset muutokset arvomaailmoissa ja metsän merkityksessä sekä käyttötarkoituksessa ovat puolestaan luoneet uhkakuvia esimerkiksi siitä, etäännyvätkö metsänomistajat omistamistaan metsistä liikaa, jäävätkö metsät tulevaisuudessa metsänhoidon ulkopuolelle ja onko puuta tarjolla riittävästi teollisuuden tarpeisiin. Jo tähän mennessä on havaittu viitteitä siitä, että osa puunmyyntiaktiivisuutta alentavista tekijöistä on yleistynyt ja vakiintunut metsänomistajarakenteeseen rakennemuutoksen myötä. (Hänninen ym. 2011, 5–6.)

3.1.2 Aktiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä

Rakenteiden muuttuminen ei itsessään ole negatiivinen asia puutarjonnan ja metsänhoidon kannalta, mutta osan sen myötä yleistyneistä piirteistä on havaittu olevan sen tyyppisiä, että niillä on etenkin metsänomistajan puunmyyntiaktiivisuutta alentavia vaikutuksia. Viimeisten vuosikymmenten aikana tehdyissä metsänomistamista ja rakennemuutosta koskeissa tutkimuksissa on saatu tuloksia metsänomistajien aktiivisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Osa aktiivisuuteen vaikuttavista tekijöistä liittyy suoraan metsänomistajaan henkilönä, osa metsätilan ominaisuuksiin ja osa toimintaympäristöön.

Ikä

Iän vaikutuksia metsänhoidolliseen aktiivisuuteen ja puunmyyntiin on tutkittu useammissa tutkimuksissa. Nuoremmat metsänomistajat ovat osoittautuneet aktiivisimmiksi ryhmiksi, sillä iän myötä puunmyyntiaktiivisuus vaikuttaa laskevan ja epävarmuus tulevista myynneistä kasvavan. (Tilli, Rämö, Maidell, Toivonen & Kärki 2009, 73–74; ks. myös Kurki, Mutanen, Mikkola, Leppänen & Hänninen 2012, 19; Hänninen ym. 2011, 55.)

Puunmyyntiaktiivisuutta alentavan vaikutuksen on uskottu johtuvan siitä, että iän myötä taloudellinen tilanne on vakaampi ja puunmyyntitulojen tarve kokonaistalouden kannalta pienempi. Lisäksi selittäväksi tekijäksi on katsottu sukupolvien välinen käyttäytymisero. (Kuuluvainen, Karppinen, Hänninen, Pajuoja & Uusivuori 2011.) Metsänomistajan korkeampi ikä on yhteydessä myös korkeampaan metsässä pidettyyn puuvarantoon ja siksi metsänomistajarakenteen muuttumisella voi olla suuria vaikutuksia puunmyyntitarjontaan. (Favada 2007, 22–25.)

Korkean iän aktiivisuutta alentava vaikutus on havaittavissa myös metsänhoitotöiden toteutuksissa. Nuorempien metsänomistajien havaittiin esimerkiksi Hännisen ym. (2011, 45–48, 90) tutkimuksessa toteuttaneen lähes kaikkia metsänhoitotöitä määrällisesti enemmän kuin vanhempiin ikäluokkiin kuuluvien metsänomistajien. Iän vaikutus ei kuitenkaan ollut yhtä suuri tarkasteltaessa hoitotöitä toteuttaneiden tilojen määriä. Erot alkoivat näkyä vasta 75 vuotiaiden ikäluokassa, jossa usein omatoimisesti tehtävien metsänhoitotöiden osuus oli selvästi nuorempia ikäluokkia pienempi. (Hänninen ym. 2011, 45–48, 90.)

Sukupuoli

Miesten on havaittu olevan naisia aktiivisempia puun myyjiä ja metsänhoitotöiden toteuttajia. Naismetsänomistajat myyvät tutkimusten mukaan puuta keskimäärin $1 \text{ m}^3/\text{ha}$ per vuosi vähemmän kuin miehet (Kuuluvainen ym. 2011). Naiset vaikuttavat olevan myös miehiä epävarmempia tulevista puun myynneistä ja heillä on vähemmän puunmyyntiaikomuksia. (Tilli ym. 2009, 121–123.)

Samoja havaintoja tehtiin Paajan (2015, 34–40) naismetsänomistajia koskevassa tutkimuksessa jossa havaittiin, että naisista miehiä pienempi osuus oli myynyt puuta edellisen viiden vuoden aikana, he olivat myyneet puuta vuosittain tarkasteltuna miehiä vähemmän hehtaaria kohden ja heidän keskimääräinen myyntivälinsä oli miehiä suurempi. Naismetsänomistajat myös tekivät ja teetättivät metsänhoitotöitä vähemmän kuin miehet, sillä miehet olivat 5 vuoden aikana tehneet kaikkia työlajeja tiloillaan naisia enemmän hehtaareissa mitattuna. Toisaalta naisten keskimääräinen vuotuinen puukaupan koko oli suurempi kuin miesten.

Metsänomistamisen tavoitteet

Metsänomistajilla on metsänomistukselleen usein erilaisia metsätaloudelliseen aktiivisuuteen vaikuttavia tavoitteita. Siksi metsänomistajia on useissa tutkimuksissa luokiteltu tavoitteen mukaisiin tavoiteryhmiin, joita ovat olleet esimerkiksi monitavoitteiset, virkistyskäyttäjät, metsästä elävät, taloudellista turvaa korostavat ja epätietoiset. (Hänninen ym. 2011, 33.)

Puuntuotanto on suurimmalle osalle metsänomistajista yhä tärkeä tavoite tavoiteryhmästä riippumatta. Tavoitteella vaikuttaa kuitenkin olevan vaikutuksia puun tarjontaan, sillä esimerkiksi Kuuluvaisen ym. (2011) mukaan epätietoisien ja virkistyskäyttäjien ryhmään kuuluvat metsänomistajat hakkaavat keskimäärin vuodessa 2 m³/ha vähemmän kuin monitavoitteisten ryhmä. Mikäli virkistyskäyttäjien ja epätietoisien hakkuumäärät nousisivat monitavoitteisten tasolle, saattaisi markkinoille päätyä vuosittain jopa 5 miljoonaa kuutiometriä enemmän puuta muiden puunmyynteihin vaikuttavien tekijöiden pysyessä muuttumattomina. Epätietoisilla sekä virkistys- ja luontoarvoja tavoitteenaan korostavilla metsänomistajilla on myös metsän toiminnallista- ja monikäyttöä korostavia metsänomistajia vähemmän puunmyyntiaikomuksia tai he ovat niistä epävarmempia. (Tilli ym. 2009, 76.)

Samansuuntaisia havaintoja on tehty myös Hännisen ym. (2011, 69–71) tutkimuksessa, jonka mukaan virkistyskäyttäjät ja epätietoiset hakkaavat puuta monitavoitteisia metsänomistajia vähemmän. Hakkuumäärien erojen lisäksi epätietoisien ja virkistyskäyttäjien havaittiin toteuttavan myös monia metsänhoidon työlajeja monitavoitteisten ryhmää vähemmän. Yllättävänä poikkeuksena muista toteutuksista erottuivat virkistyskäyttäjien ryhmän nuoren metsänhoidon toteutukset, joita ryhmä toteutti keskimääräistä enemmän. Syyksi on arvioitu, että hoidettu metsä saatetaan kokea virkistyskäyttöön paremmin soveltuvaksi kulkuominaisuuksien ja maise-man vuoksi. (Hänninen ym. 2011, 5–6.)

Asuinpaikka

Kaupunkilaistumisen on pelätty aiheuttavan metsänhoidollista passiivisuutta ja vähentävän puuntarjontaa, mutta asuinpaikan vaikutuksesta metsänomistajan aktiivisuuteen ei ole yksiselitteistä näyttöä. Kaupungeissa asuvista metsänomistajista maaseudulla asuvia pienempi osuus toteuttaa puukauppaa, mutta kaupunkilaismetsänomistajien myyntimäärät vaikuttavat olevan suurempia. (Hänninen ym. 2011, 52–55.; ks. myös Tilli ym. 2001, 120.) Toisaalta kaupungeissa asuvien metsänomistajien on havaittu toteuttavan lähes kaikkia metsänhoidon työlajeja maaseudulla asuvia vähemmän. Myös omatoimisesti tehtyjen metsänhoitotöiden osuus oli kaupunkilaismetsänomistajilla maaseudulla asuvia alhaisemmalla tasolla. (Hänninen ym. 2011, 45–48.)

Asuinpaikan aktiivisuutta alentavien vaikutusten on ennakoitu näkyvän merkittävämmiin vasta siinä vaiheessa, kun vuosina 1945–1950 syntyneiden niin sanottujen suurten ikäluokkien metsät alkavat siirtyä syntyperäisille kaupunkilaisille. On arvioitu, että syntyperältään kaupunkilaisten metsänomistajien yhteys maaseutuun ja luontoon saattaa olla aiempia sukupolvia heikompi ja he myös ovat metsästä yhä enemmän taloudellisesti riippumattomia. (Karppinen & Ahlberg 2008, 28.)

Metsätalouden ulkopuoliset tulot

Metsätalouden ulkopuolisten tulojen nousun on arvioitu vaikuttavan puuntarjontaan negatiivisesti. Esimerkiksi Kuuluvaisen ym. (2011) mukaan omistajan tuloilla on tilastollisesti merkittävää negatiivista vaikutusta hakkuisiin. Tutkimustulokset varakkuuden vaikutuksista ovat kuitenkin osittain ristiriitaisia: Varakkaampien metsänomistajien on todettu jättävän alueita puuntuotannon ulkopuolelle, jolloin puuntarjonta laskee. Toisaalta on olemassa tutkimustuloksia siitä, että varakkuudella on jopa hieman puuntarjontaa lisäävää vaikutusta, sillä varakkaammat metsänomistajat teettävät enemmän muun muassa virkistys- ja suojeluhakkuita. (Päivinen ym. 2016, 17.)

Metsänomistusmuoto

Metsänomistusmuodolla vaikuttaa olevan vaikutuksia metsätaloudelliseen aktiivisuuteen. Tutkimuksissa on havaittu, että perikuntien metsissä on tehty puukauppaa harvemmin kuin perhe- ja yhtymäomisteisissa metsissä. (Hänninen ym. 2011, 54–57.; ks. myös Tilli ym. 2009, 120; Kurki ym. 2012, 18–19.) Perikunnat vaikuttavat olevan myös epävarmempia puunmyyntiaikomuksistaan. Lisäksi erot omistajaryhmien välillä ovat havaittavissa metsänhoitotyömäärissä, sillä perikuntien tiloilla on havaittu tehtävän keskimääräistä harvemmin ja määrällisesti vähemmän erilaisia metsänhoidontyölajeja. (Hänninen ym. 2011, 45–46.)

Tilakoko

Useissa tutkimuksissa on löytynyt tukea sille, että pinta-alaltaan pienemmät tilat myyvät puuta vähemmän kuin isommat. Puunmyynnin todennäköisyyden on havaittu pienentyvän, myyntivälin pidentyvän, keskimääräisen puukaupan koon pienenevän ja puunmyyntiaikomusten vähenevän tilakoon laskiessa. (Tilli ym. 2009, 74, 80; Kurki ym. 2009, 18–19.) Pienemmillä tiloilla myös metsänhoitotöitä on tehty epätodennäköisemmin ja määrällisesti vähemmän, mikä on osaltaan yhteydessä siihen, että tilakoon kasvaessa myös metsänhoitotöiden toteuttamisen tarve on luonnollisesti suurempi ja todennäköisempi. (Hänninen ym. 2011, 45–46.)

Toisaalta tutkimuksissa on saatu ristiriitaisia tutkimustuloksia pinta-alan tosiasiallisesta vaikutuksesta puuntarjontaan. Osassa tutkimuksista on todettu, että tilakoolla ei ole suurta merkitystä puunmyyntipäätöksessä tai puunmyyntiaikomuksissa. (Kuuluvainen ym. 2011; Rämö, Haltia, Horne & Hänninen 2011, 27.) Tilakoon kasvaessa puunmyynnin todennäköisyys on toki suurempi, mutta esimerkiksi pinta-alaan verrattuna vuotuiset hehtaarikohtaiset puunmyyntimäärät jopa pienenevät tilakoon kasvaessa. (Hänninen ym. 2011, 55.)

Puuvaranto

Puuvarannon määrän voidaan ennakoida vaikuttavan puuntarjontaan. 10 %:n kasvun puuvarannossa on havaittu nostavan puuntarjontaa 4,5 %. (Kuuluvainen ym. 2011.) Olemassa olevien hakkuumahdollisuuksien on todettu olevan merkittävä muuttuja myös puukaupan syntymisen kannalta. (Kurki ym. 2012, 26.) Toisaalta puuvarannon määrään saattaa vaikuttaa ennen kaikkea omistajan ikä. Ikääntyneellä omistajalla metsään on todennäköisesti kertynyt puuvarantoa iän mukanaan tuoman myynnillisen passiivisuuden myötä ja kiertoajat ovat samalla pidentyneet. (Favada 2007, 22–24.)

Kantohinta

Tutkimustulokset ovat yksimielisiä siitä, että puun kantohinta vaikuttaa merkittävästi puunmyyntipäätökseen ja puun tarjontaan. (Päivinen ym. 2016, 14). Korkeampi hinta houkuttelee metsänomistajaa puun myyntiin ja sen vaikutukset hakkuupäätöksiin ovat havaittavissa etenkin lyhyellä aikavälillä (Favada 2007, 23). Hintaodotusten kasvulla on sen sijaan puuntarjontaan negatiivinen vaikutus (Hänninen, Mutanen & Toppinen 2006, 21).

3.2 Vähän metsiään hyödyntävät metsänomistajat

Edellä esitellyistä metsänhoidollista aktiivisuutta alentavista tekijöistä on saatu paljon tietoa esimerkiksi puun myyntiä koskevissa tutkimuksissa,

mutta varsinaisia passiivisiin ja vähän metsiään hyödyntäviin metsänomistajiin keskittyviä tutkimuksia on toistaiseksi tehty vähän. Mitkä syyt vaikuttavat metsätaloudellisen passiivisuuden taustalla?

Haltian ym. (2017) tutkimusraportissa sekä Matilaisen & Lähdesmäen (2014) tutkimuksessa on tutkittu metsien vähäistä hyödyntämistä. Näissä passiivisia metsänomistajia koskevissa tutkimuksissa on kerätty ja analysoitu tietoa passiivisuudesta ja siihen johtaneista syistä viime vuosien ajalta. Haltian ym. (2017) tutkimuksessa vertailtiin hiljaisiksi eli myynnillisesti passiivisiksi luokiteltuja metsänomistajia aktiivisiksi luokiteltujen metsänomistajien verrokkiryhmään ja pyrittiin havainnoimaan keskeisiä eroja ryhmien välillä. Matilaisen & Lähdesmäen (2014) tutkimuksessa keskityttiin puolestaan Etelä- ja Keski-Pohjanmaan passiivisiksi miellettyihin metsänomistajiin.

Metsänomistajan passiivisuuden selvittämisessä on viime vuosien aikana toteutetuissa tutkimuksissa hyödynnetty Suomen metsäkeskuksen tietokanta-aineistoa, mikä perustuu metsäkeskuksen asiakastietoihin, Maanmittauslaitoksen, Väestörekisterikeskuksen ja Verohallinnon tietoihin. Näissä vähän metsiään hyödyntäviin metsänomistajiin keskittyvissä tutkimuksissa passiiviseksi on ennakolta luokiteltu metsänomistajat, joilta ei ole saapunut metsäkeskukseen viimeisen kymmenen vuoden aikana metsänkäyttöilmoitusta tai Kemera-tukihakemusta. Vastaajajoukon poiminnassa myös tilan pinta-alalle on yleensä asetettu alaraja, jotta pienimmät tilat jäivät otoksen ulkopuolelle.

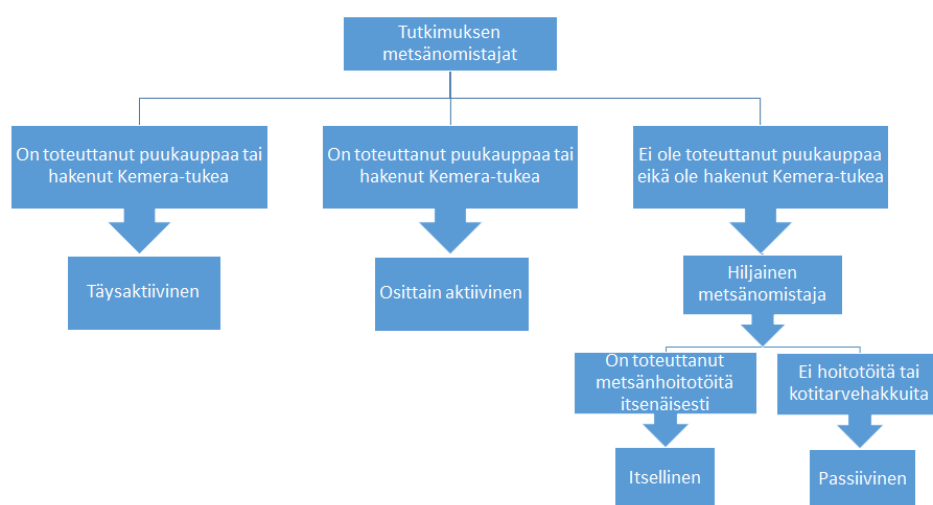
3.2.1 Passiivisuuden yleisyys ja ryhmittelytavat

Metsänomistajan voidaan vain harvoin sanoa olevan täysin aktiivinen tai passiivinen ja sen vuoksi passiivisuutta määriteltäessä pyritään selvittämään, millä osa-alueella passiivisuus metsäasioissa ilmenee vai onko passiivisuus jopa tilastoharhaa. Passiivisten metsänomistajien osuudet vaihtelevat eri tutkimuksissa sen mukaan, miten passiivisuus on määritelty ja millainen otos tutkimukseen on poimittu.

Matilaisen & Lähdesmäen (2014, 41–44) tutkimuksessa käytettiin passiivisuuden ilmenemistä kuvaavaa ryhmittelyä, jossa eroteltiin toisistaan täysin passiiviset, tilastopassiiviset, myynnillisesti passiiviset, myynnillisesti ja mahdollisesti myös hoidollisesti passiiviset metsänomistajat. Täysin passiivisiksi luokitellut metsänomistajat eivät olleet hyödyntäneet metsiään metsätaloudellisesti lainkaan. Myynnillisesti passiiviset eivät olleet toteuttaneet puukauppaa, mutta kertoivat hoitaneensa metsää aktiivisesti. Myynnillisesti ja mahdollisesti myös hoidollisesti passiiviset eivät olleet toteuttaneet puukauppaa ja myös metsänhoitotoimien toteutus oli vastausten mukaan vähäistä. Tilastopassiiviset olivat tutkimuksen aktiivisin ryhmä: He olivat toteutetuista toimenpiteistä huolimatta päätyneet passiivisiksi oletettujen ryhmään, sillä heidän tiloillaan tehdyistä hakkuista ei ollut syystä

tai toisesta saapunut metsäkeskukseen hakkuista vaadittavaa metsänkätöilmoitusta.

Toinen viime vuosien tutkimuksissa käytetty luokittelu on jako täysaktiiviin, osittain aktiiviin, itsellisiin ja passiivisiin metsänomistajiin. (Kuva 2.) Täysaktiiviset metsänomistajat ovat tehneet sekä puukaupan että hakenneet Kemera-tukea, osittain aktiiviset ovat puolestaan toteuttaneet toisen edellä mainituista. Myynnillisesti passiiviset, hiljaisiksi luokitellut metsänomistajat eivät olleet toteuttaneet hakkuista ja heidät jaettiin metsänhoitotöiden toteutuksen perusteella kahteen ryhmään, itsellisiin ja passiivisiin. Itselliset metsänomistajat olivat tehneet metsänhoitotöitä hakematta Kemera-tukea. Passiivisiksi luokitellut metsänomistajat eivät sen sijaan ole oman ilmoituksensa mukaan toteuttaneet puun myyntiä, kotitarvehakkuista tai metsänhoitotöitä. (Haltia ym. 2017, 8.)

Kuva 2. Haltian ym. (2017) tutkimuksessa käytetty luokittelutapa.

Passiivisiksi havaittujen metsänomistajien määrät ovat tutkimuksissa vaihdelleet. Haltian & Rämön (2017, 58) tutkimusraportissa hiljaisten metsänomistajien ryhmään kuului 23 % tutkimuksen metsänomistajista: Metsänhoitoa omatoimisesti toteuttaneita itsellisiä metsänomistajia oli 18 % minkä lisäksi täysin passiivisiksi luokiteltiin 5 %. Matilaisen & Lähdesmäen tutkimuksessa vastanneista 35 % luokiteltiin täysin passiivisiksi, 12 % myynnillisesti ja mahdollisesti hoidollisesti passiivisiksi, 16 % myynnillisesti passiivisiksi ja lähes 37 % tilastopassiivisiksi. (Matilainen & Lähdesmäki 2014, 41–44.) Eroja voivat selittää muun muassa erilaiset passiivisuuden määrittely- ja luokittelutavat, käytetyt rajaukset, tiedonkeruutavat ja kysymysten asettelut.

3.2.2 Passiivisten metsäomistukset

Metsien vähäisestä taloudellisesta hyödyntämisestä ollaan kiinnostuneita siksi, että käyttämättömillä metsätalouden mahdollisuuksilla on vaikutuk-

sia kokonaistalouteen. Metsätalouden investoinnit tarvitsevat toteutuakseen ja toimiakseen vakaat raaka-ainemarkkinat. Investoinnit puolestaan luovat alueille työpaikkoja sekä metsätalouteen että teollisuuteen, mutta lisäksi ne kasvattavat vero- ja vientituloja ja ovat siten tärkeitä kokonaistalouden kasvun kannalta. Metsien hyödyntämättä jättämisestä seuraa myös se, että metsänomistajat eivät pääse käyttämään puun myynnistä saatavia kantorahatuloja mahdolliseen muuhun kulutukseen. VMI11 perusteella kiireellisen hakkuutarpeen uudistuskypsissä metsissä arvioitiin olevan hyödyntämättömiä kantorahatuloja 4–8 miljardia euroa (Haltia ym. 2017, 21).

Hiljaisilla metsänomistajilla on arvioitu olevan hallussaan noin 10 % metsäpinta-alasta: 8 % metsänhoidollisesti omatoimisilla itsellisiksi luokiteltavilla metsänomistajilla ja 2 % täysin passiivisiksi luokitelluilla. (Haltia & Rämö 2017, 58.) Mikäli osuuksia verrataan kaikkien omistajaryhmien omistamiin metsäpinta-aloihin, on hiljaisten omistusten osuus 6 % kokonaispinta-alasta. Koska täysin passiivisten ryhmään kuuluvat eivät olleet hyödyntäneet metsäomistuksiaan lainkaan viimeisen kymmenen vuoden aikana, noin prosentti koko maan metsänomistajien omistuksessa olevasta metsäalasta on ollut vähintään vuosikymmenen metsätaloustoimien ulkopuolella. (Haltia ym. 2017, 11.)

Hiljaisilla on inventointitietoon perustuvia hehtaariohtaisia hakkuuehdotuksia sekä metsänhoitotyöehdotuksia aktiivisia enemmän. Käyttämättömistä hakkuumahdollisuuksista hiljaisten kuolinpesien hallussa arvioidaan olevan 3 %, hiljaisilla verotusyhtymien 1 % ja hiljaisten perheomistuksien 9 %. Yhteensä käyttämättömistä hakkuumahdollisuuksista hiljaisten omistuksissa on 13 % eli noin 64 miljoonaa kuutiometriä. (Haltia ym. 2017, 44–45.) Määrä on merkittävä, sillä esimerkiksi vuosien 2012–2016 välisenä aikana Suomen metsistä hakattiin keskimäärin noin 66 miljoonaa kuutiometriä puuta vuodessa. (Luonnonvarakeskus 2017b.)

3.2.3 Passiivisten metsänomistajien erot verrattuna aktiivisiin

Passiivisten ja aktiivisten metsänomistajaryhmien välillä on havaittu niille tyypillisiä piirteitä ja eroavaisuuksia. Myynnillisesti passiiviksi osoittautuneet metsänomistajat ovat tyypillisesti aktiivisiksi luokiteltuja metsänomistajia iäkkäämpiä ja heissä on keskimäärin enemmän naisia. Heidän koulutustasonsa ja palkkatasonsa on havaittu olevan aktiivisia alhaisempi ja eläkeläisten osuus keskimääräistä suurempi. Tyypillistä hiljaisille metsänomistajille on metsäsuunnitelman puuttuminen ja sen vähäinen hyödyntäminen. Myös metsätilakoon havaittiin poikkeavan ryhmien kesken, sillä hiljaisten omistamat tilat ovat keskimäärin pienempiä kuin aktiiviseksi luokitelluilla metsänomistajilla ja ne on saatu useammin perintönä. (Haltia ym. 2017, 57–61.)

Haltia & Rämö (2017, 59–61) havaitsivat hiljaisten ryhmän tavoitteissa eroja verrattuna aktiivisten vertailuryhmään. Aktiivisista metsänomistajista valtaosa luettiin kuuluvaksi taloudellisesti suuntautuneiden monitavoitteisten ryhmään, mutta hiljaisista samaan ryhmään kuului vain vajaa neljännes vastaajista. Hiljaisten keskuudessa merkittävimmäksi tavoite-ryhmäksi muodostui luontoa ja ympäristöä korostavat (33 %) ja peräti joka viides metsänomistaja kuului tavoitteeltaan epätietoisten ryhmään. Varsinaisten täysin passiivisiksi luokiteltujen metsänomistajien joukossa tavoitteestaan epätietoisten osuus oli jopa 44 %. Matilaisen & Lähdesmäen (2014, 46–47) tutkimuksessa tavoitteen sijaan metsänomistajilta kysyttiin metsänomistajuuden merkityksestä vastaajalle. Täysin passiivisiksi osoitautuneilla yleisimmät metsän merkitykset olivat linkki sukuun sekä talousmerkitys.

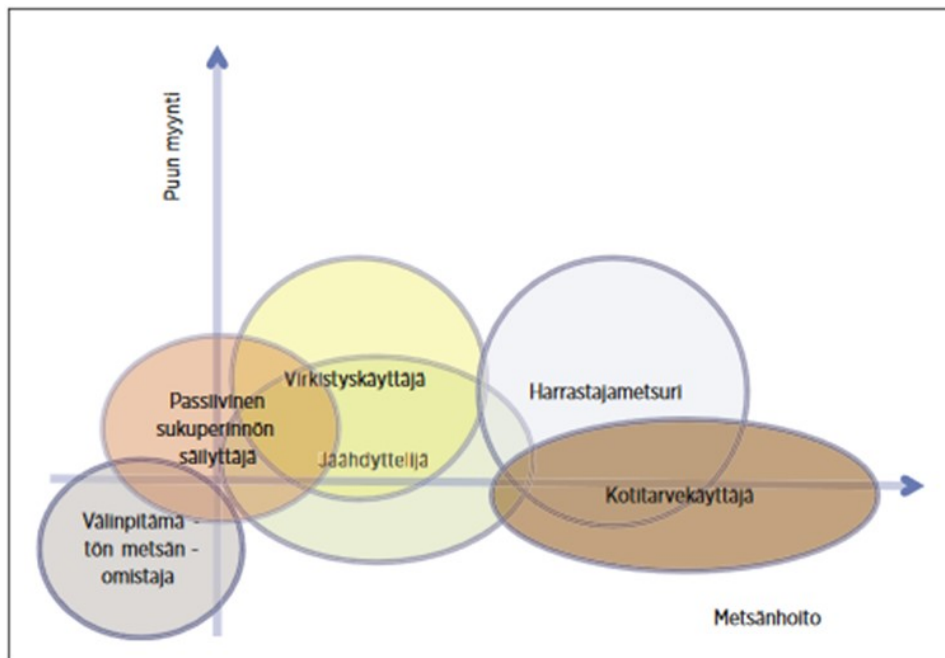
Luokittelu aktiivisiin ja passiivisiin metsänomistajiin perustuu toimenpiteiden toteutuksiin, joten ryhmien väliset erot näkyvät luonnollisesti toimenpiteiden toteutustiheydessä ja määrissä. Passiivisten on havaittu toteuttavan aktiivisia harvemmin metsänhoitotöitä. Haltian & Rämön (2017, 86–88) tutkimuksessa viimeisen 10 vuoden aikana vain hieman yli puolet hiljaisista oli tehnyt tai teetättänyt hoitotoimenpiteitä. Määrää voidaan pitää alhaisena, sillä vertailussa aktiivisen ryhmän metsänomistajista 92 % oli toteuttanut hoitotöitä vastaavana ajankohtana. Hiljaiset ovat epävarmempia myös tulevien vuosien metsänhoitotöiden toteutuksista. Muita hiljaisille metsänomistajille tyypillisiä piirteitä olivat jatkuvan kasvatuksen suosiminen sekä aktiivisia vähäisemmät puunmyyntiaikomukset tulevina vuosina. (Haltia & Rämö 2017, 64–65, 75.)

Matilaisen & Lähdesmäen (2014, 43–45) tutkimuksessa passiiviseksi mielletyistä 62 % ilmoitti toteuttaneensa metsänhoitotöitä viimeisen 10 vuoden aikana. Kolmasosa haastatelluista ilmoitti myös myyneensä, vaikka metsänkäyttöilmoitusta ei ollut syystä tai toisesta saapunut metsäkeskukseen. Hoitotoimenpiteiden ja puunmyyntien aktiivisia metsänomistajia alhaisemman toteutusaktiivisuuden on arvioitu kaikkein passiivisemmilla metsänomistajilla olevan yhteydessä yleiseen kiinnostukseen metsäasioita kohtaan. Matilainen & Lähdesmäki (2014, 45) luokittelivat täysin passiivisista metsänomistajista vain 47 % metsäasioista kiinnostuneiksi, kun vastaavasti tilastopassiivisten ja osittain passiivisten ryhmissä jopa 90 % katsottiin kuuluvaksi kiinnostuneiden luokkaan. Toisaalta myynnillisesti passiivisista metsänomistajista suuri osa kertoi Haltian & Rämön (2017, 98–99) tutkimuksessa, että he eivät myöskään tiedä erilaisten metsänkäsittelyvaihtoehtojen taloudellisia seurauksia riittävän hyvin ja heillä oli suurempi tarve saada tietoa ja neuvoja metsien eri mahdollisuuksista.

3.2.4 Passiivisten metsänomistajien tyypittely

Tyypillisen passiivisen metsänomistajan kuvaileminen on vaikeaa passiivisuuden moni-ilmeisyyden vuoksi. Tutkimuksissa havaittujen erojen avulla metsänomistajia on pystytty ryhmittelemään ja kuvailemaan millainen on

tyypillinen ryhmään kuuluva metsänomistaja, mikä on aiheuttanut passiivisuuden ja mikä on hänen metsänomistukselleen tyypillistä. Matilainen & Lähdesmäki (2014, 49) tunnistivat passiivisista luokittelun avulla kuusi erilaista ryhmää käsittelyaktiivisuuden, metsien merkityksen ja tulevaisuuden suunnitelmien perusteella: Kotitarvekäyttäjät, harrastajametsurit, jäähdyttelijät, virkistyskäyttäjät, passiiviset sukuperinnön säilyttäjät ja välinpitämättömät metsänomistajat. Ryhmien metsänhoidollisen ja puunmyynnillisen aktiivisuuden sijoittumista toisiinsa nähden on havainnollistettu kuvassa 3.

Kuva 3. Passiivistyyppien sijoittuminen puun myynnin ja metsänhoidon aktiivisuuden osalta (Matilainen & Lähdesmäki 2014, 53).

Kotitarvekäyttäjien ryhmään kuuluva metsänomistaja käyttää metsästä saatavat puut itse joko rakennus- tai polttopuuna ja ryhmään kuuluvat metsänomistajat ovat siksi myynnillisesti varsin passiivisia. Metsänhoitotöiden toteutusaktiivisuus on vaihtelevaa, mutta metsät koetaan tärkeiksi. Ryhmään kuuluvat eivät miellä itseään passiivisiksi metsänomistajiksi ja kokevat, että metsätyöt tulee tehdä oman perheen kesken. Tyypillistä kotitarvekäyttäjän omistamalle metsälle on kohtuullisen pieni pinta-ala ja maatilasidonaisuus. Tutkimuksessa arvioitiin, että kotitarvekäyttäjät ovat puun myyntiin vaikeasti aktivoitavissa oleva ryhmä, sillä puuta säästetään omaa tulevaa tarvetta varten. Myös metsästä luopumisaikomukset ovat vähäisiä. (Matilainen & Lähdesmäki 2014, 49–50.)

Harrastajametsurien ryhmä on lähellä kotitarvekäyttäjien ryhmää. Erona kotitarvekäyttäjiiin on lähinnä metsänhoitotöiden kokeminen virkistävänä harrastuksena ja metsä saattaa olla jopa hankittu harrastusta varten. Harvennuspuu käytetään pääasiassa itse, mutta puun myynnin mahdollisuutta

ei ole täysin poissuljettu. Lähtökohtaisesti ryhmään kuuluva metsänomistaja haluaa kuitenkin säilyttää uudistuskypsiä metsiä, mikäli varsinaista tarvetta myyntiin ei ole. Ryhmän metsänhoitotöiden toteutusaktiivisuus ja laajuus vaihtelevat, mutta heillä on usein saamista ja kiinnostusta metsäasioita kohtaan ja he ovat hyvin hoidetusta metsästään ylpeitä. Harrastajametsurit haluavat säilyttää metsässä vahvan oman päätäntävällän ja välttävät ulkopuolisia palveluita, jotta oma näkemys asioiden hoidosta toteutuu varmasti. Ryhmän aktivoinnin arvioidaan olevan vaikeaa ulkopuolisilla metsänhoitopalveluilla. (Matilainen & Lähdesmäki 2014, 50.)

Jäähdyttelijä- ryhmään luettiin kuuluvaksi metsäomistajat, joiden passiivisuus johtuu pääsääntöisesti siitä, että he ovat luopumassa metsäomistuksesta lähitulevaisuudessa. Tyypillistä jäähdyttelijälle on, että he ovat aiemmin olleet melko aktiivisia metsänomistajia, mutta nyt haluavat joko myydä tai säästää metsän tuleville sukupolville. Metsä koetaan monesti ensisijaisesti eräänlaisena linkkinä sukuun, mutta sitä saatetaan hyödyntää myös pienimuotoisessa virkistystoiminnassa. Jäähdyttelijät tiedostavat oman passiivisuutensa, mutta haluavat jättää tulevat suuremmat metsänhoitopäätökset uusille omistajille ja ovat puun myynnin melko passiivinen ryhmä. (Matilainen & Lähdesmäki 2014, 51.)

Virkistyskäyttäjien ryhmässä metsä on hankittu pääasiassa virkistyskäyttöä varten. Metsän pinta-ala on usein pieni ja sen alueella sijaitsee tavallisesti asuinrakennus tai vapaa-ajan asunto. Puutuotannon sijaan virkistyskäyttäjät keskittyvät enemmän viihtyvyyttä lisääviin arvoihin, mutta luonnonsuojelu oli tutkimuksessa vain harvalle syy metsänhoidolliseen passiivisuuteen. (Matilainen & Lähdesmäki 2014, 50.)

Passiivinen sukuperinnön säilyttäjä omistaa metsänsä ensisijaisesti siksi, että se on kiinteästi sidoksissa omaan sukuun ja perheeseen, mutta osa kokee metsän jopa rasitteena. Metsätaloudellisesti ryhmän havaittiin olevan passiivinen muun muassa ajan- ja kiinnostuksenpuutteen vuoksi, mutta moni koki kuitenkin tärkeäksi säilyttää metsän tuleville sukupolville. Ryhmään kuuluvien metsänomistajien aktivoimismahdollisuudet vaihtelevat merkittävästi, sillä tutkimuksessa osa suhtautui ulkopuolisiin metsänhoitopalveluita tarjoaviin organisaatioihin positiivisesti ja voisivat mahdollisesti olla melko helposti aktivoitavissa. Toisaalta osa kontrollinhaluisista sukuperinnön säilyttäjistä katsoi passiivisuudesta huolimatta metsänhoitotöiden toteuttamisen kuuluvan ensisijaisesti omalle perheelle. (Matilainen & Lähdesmäki 2014, 52.)

Välinpitämättömän metsänomistajan voidaan sanoa olevan passiivinen, sillä metsälle ei tunnisteta merkitystä eikä siitä olla kovin kiinnostuneita. Metsät ovat usein jääneet kokonaan hoitotoimien ulkopuolella ilman, että metsänomistaja osaa sanoa tilanteelle varsinaista syytä. Metsän myynti ei ole ryhmään kuuluvalla metsänomistajalle poissuljettu ajatus ja siksi tutkimuksessa ryhmän aktivoitumisen arvioitiin tapahtuvan lähinnä omistajavaihdoksen kautta. (Matilainen & Lähdesmäki 2014, 52.)

3.2.5 Passiivisuuden syyt

Tutkimuksissa on pyritty selvittämään passiivisuuden taustalla vaikuttavia syitä. Usein varsinaisen passiivisuuden taustalla olevat syyt eroavat niistä syistä, jotka aiheuttavat myynnillistä ja metsänhoidollista passiivisuutta. Passiivisuuden tutkiminen on haastavaa paitsi sen moni-ilmeisyyden vuoksi myös siksi, että passiivisen metsäomistajan motivoiminen vastaamiseen voi olla hankalaa. Esimerkiksi yleensä kyselytutkimuksista ilmenee, että noin 15 % kaikista metsänomistajista ei ole toteuttanut puukauppaa. Osuuden uskotaan kuitenkin olevan suurempi, sillä puuta myymättömien on havaittu olevan haluttomampia vastaamaan metsänomistajatutkimuksiin. (Haltia & Rämö, 17.) Kysymyksen asettelulla ja muodolla vaikuttaa myös olevan merkitystä sille, millaisia tekijöitä tutkimuksissa mainitaan useimmin.

Matilainen & Lähdesmäen (2014, 44–45) tutkimuksessa useimmin mainittu syy metsänhoidolliselle passiivisuudelle oli kotitarvekäyttö. Etenkin pinta-aloiltaan pienemmillä tiloilla on mahdollista, että erillisiä metsänhoitotoita ei tarvita, koska metsänhoito toteutetaan omaan käyttöön tulevan puun hankinnan yhteydessä. Muita useimmin mainittuja syitä olivat oma ikä ja terveys, pitkä välimatka, asenne ja kiinnostuksen puute. Merkittävää oli, että vastaajat mainitsivat vastauksissaan täydelliselle passiivisuudelle lukuisia erilaisia syitä ja ensisijaisia passiivisuuden syitä luokiteltiin lopulta toistakymmentä kappaletta. Puun myymättömyydelle mainittuja syitä olivat esimerkiksi oma terveydentila, säästämien seuraavalle sukupolvelle, kotitarvekäyttö, harrastuskohde ja suojeluvoittoiset metsänhoitoarvot. Passiivisuuteen johtaneiden syiden lukumäärästä oli pääteltävissä, että passiivisuuden syyt ovat moninaisia ja vaihtelevat merkittävästi metsänomistajien kesken.

Haltia & Rämö (2017, 154) puolestaan kysyivät hiljaisilta metsänomistajilta mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että metsänomistaja ei ole halunnut myydä puuta. Hiljaisilla metsänomistajilla merkittävin puun myymistä estävä tekijä oli avohakkuiden välttäminen. Peräti 56 % kertoi sen vaikuttavan paljon myymättömyys päätökseen. Samansuuntaisia tuloksia on saatu myös aiemmin Kumelan & Hännisen (2011, 48) tutkimuksessa, jossa passiivisista metsänomistajista yli kolmannes katsoi, että avohakkuut eivät ole lainkaan hyväksyttäviä. Seuraavaksi merkittävimpinä syinä myymättömyydelle hiljaiset metsänomistajat mainitsivat halun säilyttää mahdollisuus päättää hakkuista myöhemmin, odotukset puun korkeammasta hinnasta, metsänhoidolliset syyt, myytävän puuston puuttumisen sekä sen, että metsään ei haluta raskaita ajokoneita. Aktiivisilla metsänomistajilla merkittävimpinä mainittiin metsänhoidolliset syyt (70 %), puun paremmat hintaodotukset ja metsän kehitysvaihe.

Lisäksi Haltian & Rämön tutkimuksessa selvitettiin puun myyntiä rajoittavia tekijöitä. Hiljaisista itsellisten alaryhmällä tiedon ja kiinnostuksen

puute rajoitti 37 % vastaajista ja täysin passiivisten alaryhmällä 45 %. Itsellisillä merkittäviä rajoitteita olivat myös luonnolle ja virkistykselle koituvat haitat, joita piti rajoitteena 30 % itsellisistä. Metsänhoitotoimenpiteiden toteuttamista rajoittavat hiljaisilla metsänomistajilla eniten ajanpuute, kaluston puute ja omat tiedot ja taidot. (Haltia & Rämö 2017, 80–84, 97.)

Edellä mainituissa tutkimuksissa ei ole saatu selvitettyä yksittäistä syytä metsänomistajan passiivisuudelle. Sen sijaan syiden on todettu olevan hyvin vaihtelevia ja toisistaan poikkeavia. Voidaan ajatella, että syiden laajan kirjon vuoksi myös passiivisuuden vähentämiseen pyrkivien kohdistettujen ratkaisujen kehittäminen on haastavaa.

3.2.6 Metsäammattilaisten näkemyksiä passiivisuuden syistä

Pynnönen, Haltia & Rämö (2017) selvittivät metsäammattilaisten näkemyksiä metsänomistajien passiivisuuden taustalla vaikuttavista syistä, sillä metsäammattilaiset ovat jatkuvasti yhteistyössä tavallisten suomalaisten metsänomistajien kanssa ja heille on kertynyt valtavasti tietoa ja kokemuksia siitä, mitkä syyt vaikuttavat metsäomistajan päätöksentekoon. Tutkimuksen tuloksia lukiessa on syytä muistaa, että metsäammattilaiselle syntyneeseen käsitykseen passiivisuuden syistä ovat saattaneet vaikuttaa vastaajan henkilökohtaiset asenteet ja ajattelumallit. (Pynnönen ym. 2017, 56.)

Metsäammattilaisille viitteitä metsänomistajan mahdollisesta passiivisuudesta antavat ennakkotietojen perusteella metsän hoitamattomuus tai hakkaamattomuus, asiakasjärjestelmistä puuttuvat merkinnät asioinnista, omistajan korkea ikä, tilan pieni koko tai kaukainen sijainti asuinpaikasta sekä yhteisomistus. Metsänomistajan kanssa tapahtuvan kontaktin aikana passiivisuus voi tulla ilmi esimerkiksi asiakkaan yhteydenotosta (kerrotaan suoraan metsien olleen käsittelemättä), metsäasioiden heikosta osaamisesta, kiinnostuksen ja taloudellisen merkityksen puutteesta, haluttomuudesta tuleviin toimenpiteisiin sekä yleisestä heikosta asenteesta metsänhoitoa kohtaan. Toisaalta metsänomistajan passiivisuutta pidetään vaikeasti tunnistettavana. (Pynnönen ym. 2017, 42–45.)

Yleisimpinä syinä passiivisuudelle tutkimuksessa pidettiin sitä, että metsänomistaja ei tunne metsiensä mahdollisuuksia. Muita useimmiten mainittuja syitä olivat metsänomistajan ikä metsäasioiden hoitoa rajoittavana tekijänä, erimielisyydet omistajien kesken ja väärät käsitykset metsätalouden toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista. Vähiten vaikutusta koettiin olevan sillä, että metsänomistaja ei tiedä tilansa sijaintia sekä ehkä hieman yllättäen suojelu- ja virkistyskäyttöpainotteisilla tavoitteilla. (Pynnönen ym. 2017, 18.)

Puun myymättömyyden merkittävimmäksi syyksi katsottiin metsänomistajien halu odottaa parempia hintoja. Muita eniten mainittuja syitä olivat hakkuutulojen tarpeettomuus, kuolinpesillä vähintään yhden osakkaan

vastustus ja halu säilyttää hakkuumahdollisuuksia pahan päivän varalle. Metsäammattilaisten mukaan yleisinä syinä ei sen sijaan voida pitää sitä, että naismetsänomistajat eivät olisi kiinnostuneita puukaupoista, metsänomistaja ei tietäisi kuka puuta ostaa tai hakkuuta ei haluttaisi tehdä virkistyskäytön vuoksi. (Pynnönen ym. 2017, 20.)

Metsänhoitotöiden tekemättömyydelle pidettiin selvästi yleisimpänä tietämättömyyttä siitä, kuinka merkittäviä toteutettavat hoitotoimet ovat metsän kehitykselle. Myös hoitotöiden ulkopuolisella teetättämisen korkea hinta sekä metsänhoitoinvestoinnin tuoton realisoitumisen vasta pitkän ajan päästä koettiin vaikuttavan paljon. Erittäin tai jokseenkin harvinaisina syinä metsänhoitotoimenpiteiden tekemättömyydelle pidettiin aiempia huonoja kokemuksia metsänhoitotöiden lopputuloksista sekä tietämättömyyttä siitä, mihin tahoon ottaa yhteyttä metsänhoitotoimenpiteitä suunniteltaessa. (Pynnönen ym. 2017, 22.)

Tutkimuksessa yksittäisille vastauksille tehdyn faktorianalyysin avulla pyrittiin hahmottamaan laajempia asenteita ja näkemyksiä passiivisuuden taustalla vaikuttavista syistä. Passiivisuutta laajemmin selittävinä syinä pidettiin merkittävyysjärjestyksessään metsäasioihin paneutumisen puutetta, metsäasioiden esittäytymistä metsänomistajille hankalina, suojelua ja virkistyskäytön tavoittelemista, ajantasaisen tiedon puuttumista, metsäomaisuudesta vieraantumista ja etäisyyttä tai ajanpuutetta. (Pynnönen ym. 2017, 25.)

3.2.7 Passiiviset metsänomistajat tulevaisuudessa

Täysin passiiviset metsäomistajat ovat toistaiseksi olleet melko pieni ryhmä ja tilanteen ennakkoidaan pysyvän samankaltaisena lähitulevaisuudessa. Rämö ym. (2009, 11–12) tutkivat asenteiden ja näkemysten muutoksia yhden sukupolven aikana selvittämällä uusien metsänomistajien ja 15–25 vuotiaiden opiskelijoiden näkemyksiä metsäasioista.

Noin 5 % metsänomistajista ennakkoidaan kuuluvan passiivisten epätietoisien metsänomistajien ryhmään vuonna 2030. Ryhmän arvioidaan koostuvan pääsääntöisesti kaupungeissa asuvista, joko kaikkein nuorimmista tai vanhimmista metsänomistajista. Tyypillistä kaupungissa kasvaneelle passiiviselle metsänomistajaryhmälle on tunnesiteiden puuttuminen usein perintönä saatuun, melko pienialaiseen metsään ja siksi ryhmässä on yleistä kiinnostuksen puuttuminen ja kokonaisvaltainen passiivisuus metsäasioissa. Ryhmä on myös haluton näkemään vaivaa metsän myymiseksi. Läkimmäillä metsänomistajilla passiivisuuden syy on useimmiten iän ja terveyden mukanaan tuomat rajoitteet, mutta toisaalta myös kyvyttömyys ja haluttomuus paneutua metsäasioiden hoitoon. (Rämö ym. 2009, 37–39.)

Tutkimuksen perusteella on ennakoitu, että tulevaisuuden metsät ovat lähtökohtaisesti useammin sellaisen metsänomistajan omistuksessa, jolla

on olemassa metsälle jokin selkeä käyttötarkoitus. Metsään liittyvien tunteiden puuttuessa tilasta ollaan valmiita luopumaan herkemmin, mikäli metsäasioista ei olla erityisen kiinnostuneita ja vaikka passiivisten välinpitämättömästi metsään suhtautuvien metsänomistajien ryhmä ei tule kokonaan katoamaan, ennakoidaan sen kuitenkin jopa pienentyvän verrattuna nykytilanteeseen. (Rämö ym. 2009, 42.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT

Tutkimuksen toteutus tapahtui porrastetusti vuoden 2017 maalis-syyskuun aikana. Seuraavissa luvuissa käydään läpi selvityksen toteutus vaihe vaiheelta aina selvityksen taustalla olevasta hankkeesta ja asetetuista tavoitteista tulosten analysointivaiheeseen asti.

4.1 Sykettä Keski-Suomen metsiin -hanke

Tämä selvitys vähän metsiään hyödyntävistä metsänomistajista Keski-Suomen alueella toteutettiin osana Suomen metsäkeskuksen itäisen palvelualueen Sykettä Keski-Suomen metsiin -hanketta. Hankkeen tavoitteena on saada aktivoitua metsänomistajia puunmyyntiin, mutta samalla kiinnittää huomiota metsien monimuotoisuuteen, hyvinvointiin ja kestävän metsätalouden mahdollistavaan hoitoon. Hanke on ensisijaisesti informaation tuottamiseen ja välittämiseen pyrkivä, sillä tavoitteena on tiedottaa alueen metsänomistajia metsien mahdollisuuksista, erilaisista metsänhoitomenetelmistä ja sähköisistä palveluista, mutta myös tehdä metsät jokaiselle keskisuomalaiselle tutummiksi. Uutta tietoa esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta pyritään välittämään myös metsäammattilaisille. (Suomen metsäkeskus 2016b.)

4.2 Tutkimuksen tavoite

Keskisuomalaiset metsänomistajat ovat merkittävässä roolissa kotimaisen puun tarjonnan varmistamisessa teollisuuden tarpeisiin, sillä suuret metsätalouden investoinnit lisäävät alueen puun käyttöä. Aktiivinen metsänhoito ja puunmyynti ovat kestävää puuntuotantoa tavoiteltaessa ajankohtaisia aiheita ja siksi hankkeen ohessa haluttiin toteuttaa tutkimus siitä, kuinka moni alueen helposti passiiviseksi mielletävistä metsänomistajista hyödyntää metsiään tosiasiasa vähän. Samalla haluttiin selvittää, mitkä syyt ovat johtaneet metsänomistajan metsätaloudelliseen passiivisuuteen.

4.3 Aineiston hankinta ja tiedonkeruu

Aineiston hankinnassa hyödynnettiin Suomen metsäkeskuksen asiakasrekisteriä. Perusjoukon muodostivat sellaiset Keski-Suomen alueella metsää omistavat henkilöt, joilta ei ole saapunut metsäkeskukseen viimeisen kymmenen vuoden aikana metsänkäyttöilmoitusta tai Kemera-hakemusta. Tilan metsämaan pinta-alan alarajaksi määriteltiin alkutilanteessa 10 hehtaaria ja ylärajaksi 100 hehtaaria. Haastatteluun valitulla metsänomistajalla tuli lisäksi olla yhteystiedot metsäkeskuksen asiakasrekisterissä.

Rajauksen täyttäviä metsänomistajia oli lopulta yhteensä 3 629 kappaletta ja heidät luokiteltiin kolmeen omistajaryhmään. Lähimetsänomistajilla tar-

koitetaan metsänomistajia, jotka asuvat itse metsäomistuksensa sijaintimaakunnan alueella. Etämetsänomistajien asuinpaikkakunta on puolestaan maakunnan ulkopuolella ja tässä tutkimuksessa etämetsänomistajien asuinpaikkakunnat löytyivät pääkaupunkiseudulta ja sen lähikunnista. Kolmannen metsänomistajaryhmän muodostivat kuolinpesät, joihin ei kuitenkaan sovellettu asuinpaikkakuntaan liittyviä rajoituksia.

Tutkimuksen toteuttamiseksi perusjoukosta poimittiin 100 metsänomistajan otos, mikä edustaa noin 2,8 % perusjoukosta. Lähi-, etä- ja kuolinpesäomistuksien kesken painotettiin perheomistuksia: Rajauksen täyttäviä lähimetsänomistajia oli kaikkiaan 485 joista haastatteluihin poimittiin 50 metsänomistajaa (10,4 %). 94:stä etämetsänomistajasta haastatteluun valittiin 10 (10,6 %). Rajausehdot täyttäviä kuolinpesiä löytyi asiakasrekisteristä kaikkiaan 3 050 ja suuren määrän vuoksi kuolinpesien pinta-alarajaus päädyttiin painottamaan keskimääräisiin pinta-alaluokkiin siten, että mukaan tulivat omistukset, joiden metsämaan pinta-ala oli 30–100 hehtaaria. Kuolinpesien yhteystietolistassa oli lopulta 840 metsänomistajaa, joista päätettiin haastatella 40 (4,8 % ja 1,3 % kaikista rajauksen täyttävistä kuolinpesistä).

Haastateltavien määrät ja painotukset eri kohderyhmien kesken päätettiin yhteistyössä opinnäytetyön tilaajan kanssa. Tavoitteena oli tavoittaa mahdollisimman moni haastatteluun valituista metsänomistajista ja saada lyhyiden kommenttien kautta vähintään 60 käyttökelpoista vastausta. Kuolinpesien aineiston rajauksen kohdistusongelmat saattoivat kuitenkin aiheuttaa sen, että osa vastaajista ei ole alkuperinkään kuulunut tavoiteltujen vähän metsiään hyödyntävien metsänomistajien ryhmään, vaan he ovat päätyneet yhteystietolistalle kohdistusongelmien vuoksi. Siksi perikuntien osakkaiden haastattelutulokset tulee mieltää yleisellä tasolla perikuntien tilannetta kuvaaviksi vastauksiksi, ei yksiselitteisesti passiivisten perikuntien antamiksi vastauksiksi.

Haastatteluihin metsänomistajat valittiin omistajaryhmittäin laadituilta yhteystietoiltoilta järjestämällä metsänomistajat sukunimen mukaiseen aakkosjärjestykseen A–Ö ja sen jälkeen numeroimalla ne aakkosjärjestyksen mukaisesti pienimmästä suurimpaan. Tämän jälkeen otanta toteutettiin yksinkertaisella satunnaisotannalla käyttämällä apuna taulukkolaskentaohjelman satunnaislukufunktiota. Saadun satunnaisluvun mukaisesti numeroitu metsänomistaja valittiin haastatteluun ja prosessi toistettiin niin monta kertaa, että haluttu määrä haastateltavia oli koossa.

Haastattelut toteutettiin puhelimitse huhti-heinäkuun 2017 aikana porrastetusti siten, että lähimetsänomistajien ryhmä haastateltiin ensimmäisenä huhti-toukokuussa, etämetsänomistajat kesäkuussa ja kuolinpesät kesä-heinäkuussa. Noin viikko ennen haastatteluiden aloitusta tutkimuksen perusjoukkoon kuuluville metsänomistajille lähetettiin kirje, mikä sisälsi muun hankeviestinnän ohessa maininnan siitä, että metsäkeskuksesta tul-

laan soittamaan osalle kirjeen vastaanottajista haastattelupuhelu. Puhelinhaastattelu valikoitui tiedonkeruutavaksi siksi, että passiivisiksi ennakoitujen metsänomistajien motivoinnin vastaamiseen oletettiin olevan tehokainta suoralla ja henkilökohtaisella yhteydenotolla. Puhelinhaastattelu on haastateltavalle myös melko vaivaton menetelmä, sillä haastattelija kirjaa haastateltavan vastaukset ylös puhelun aikana.

Haastattelutapana käytettiin puolistruktuoitua haastattelua. Struktuoitussa haastattelussa haastateltaville esitettävät kysymykset ja vastausvaihtoehdot ovat etukäteen tarkkaan määriteltäviä ja ne esitetään kaikille haastateltaville samassa muodossa ja samassa järjestyksessä. Sen sijaan puolistruktuoidussa haastattelussa kysymyksistä suuri osa voi olla struktuoituja, mutta vastaaja saa vastata kysymykseen omin sanoin. Haastateltavalle ei siis anneta vastausvaihtoehtoja vaan vastaus jää avoimeksi. (VIRSTA -virtuel statistic 2015a; VIRSTA -virtuel statistic 2015b.)

Tätä tutkimusta varten toteutetuissa haastatteluissa kysymysten muoto ja järjestys olivat kaikille samat, mutta niitä voitiin tarkentaa muun muassa esimerkkien avulla haastateltavan kysyessä tarkennusta kysymyksen tarkoitukseen. Vastausvaihtoehtoja ei annettu, vaan haastateltavat vastasivat kaikkiin kysymyksiin omin sanoin. Puolistruktuoitu haastattelu valikoitui haastattelutavaksi siksi, että kaikilta vastaajilta haluttiin vastaukset samoihin kysymyksiin, mutta esimerkiksi struktuoitussa haastattelussa haastattelun aikana annettavien kaikkien vastausvaihtoehtojen läpikäyminen olisi pidentänyt puheluiden kestoa merkittävästi. Avoimet vastaukset mahdollistivat lisäksi sellaisten uusien ja yllättävien vastausten antamisen, joita kysymyslomakkeen laatimisvaiheessa ei olisi osattu ennakoida.

Haastattelun runko ja sen aikana kysytyt kysymykset pyrittiin muodostamaan sisällöltään sellaiseksi, että passiivisen metsänomistajan motivointi vastaamiseen olisi mahdollista. Haastattelun aikana käsiteltävien kysymysten määräksi asetettiin 10–15 kappaletta, jotta keskimääräinen vastausaika saataisiin pysymään noin 10 minuutissa. Kysymykset pyrittiin muotoilemaan selkokielisiksi ja yleisellä tasolla metsäasioita käsitteleviksi, jotta haastateltavien olisi helpompi ymmärtää kysymyksen tarkoitus. Kysymysten laadinnassa kiinnitettiin lisäksi huomiota siihen, että myöhemmin tulosten tulkintavaiheessa tuloksia voitaisiin vertailla aiemmissä tutkimuksissa havaittuihin asioihin.

Lopullinen puhelinhaastattelun runkona toiminut kysymyslomake muodostui neljästä osa-alueesta (Liite 6). Ensimmäisessä osassa selvitettiin haastateltavan henkilön sekä hänen metsäomistustaan koskevat taustatiedot, joista suurin osa oli saatavilla metsäkeskuksen asiakasrekisteristä. Toisessa osiossa kysyttävillä kysymyksillä pyrittiin tunnistamaan metsänomistajan aktiivisuustasoa yleisesti metsänhoidollisiin asioihin liittyen. Lisäksi selvitettiin, onko metsänomistajan aktiivisuus tai passiivisuus ollut tilapäistä ja onko metsätaloudellisessa aktiivisuudessa tapahtumassa muu-

toksia lähitulevaisuudessa. Kolmannessa osiossa kysyttiin metsänhoidolliseen ja puunmyynnilliseen hiljaisuuteen johtaneita syitä, mutta myös sitä, tunnistavatko ja tiedostavatko metsänomistajat metsiensä hoitotarpeen. Viimeisen osion kysymyksissä kysyttiin metsänomistajan suhtautumisesta metsäomistuksessaan tapahtuviin muutoksiin ja yleistä mielipidettä puukäyttöä lisäävistä hankkeista. Yksi kysymys koski myös hankeviestinnän vaikuttavuutta.

Haastattelupuhelut soitettiin arkipäivisin kello 10–18 välisenä aikana. Mikäli tavoiteltavaa henkilöä ei saatu kiinni ensimmäisellä puhelulla, lähetettiin hänelle tekstiviesti, jossa kerrottiin millä asialla metsänomistajaa oli lähestytty puhelimitse. Toinen puhelu pyrittiin soittamaan seuraavana arkipäivänä ensimmäisestä puhelusta poikkeavana vuorokaudenaikana, jotta esimerkiksi päivätyössä oleminen ei rajoittaisi vastaamista. Mikäli henkilöä ei toisenkaan puhelun jälkeen tavoitettu, on hänet luettu tuloksissa ”ei-tavoitettu”-ryhmään

4.4 Aineiston tulkinta

Metsänomistajien haastattelut dokumentoitiin puhelun aikana kirjaamalla vastaukset sanalliseen muotoon sähköiseen tekstiasiakirjaan, jonka pohjana toimi haastattelun rungoksi laadittu kysymyslomake. Haastatteluiden valmistuttua vastaukset purettiin omiin sarakkeisiin ja yhdistettiin yhdeksi Excel- taulukkolaskentatiedostoksi. Kysymyksiin annetut vastaukset luokiteltiin ja koodattiin antamalla kunkin kysymyksen eri vastausvaihtoehdolle oma numero. Samansisältöisiä vastausluokkia pyrittiin myöhemmin yhdistelemään, sillä esimerkiksi passiivisuuden taustalla vaikuttavien syiden joukossa monet mainitut tekijät olivat keskenään samankaltaisia tai liittyivät läheisesti toisiinsa.

Aineistosta tehtiin tulkintoja pääasiassa suhteellisten osuuksien tarkastelun kautta. Ristiintaulukointi toteutettiin Excelin pivot- taulukoiden avulla ja taulukoitujen muuttujien välisiä riippuvuuksia pyrittiin testaamaan khiin neliö -testillä JMP tilasto-ohjelmalla etenkin aiemmissa tutkimuksissa havaittujen aktiivisuutta alentavien tekijöiden osalta (ikä, sukupuoli, pinta-ala ja tavoite). Testin luotettavan käytön edellytyksenä pidetään sitä, että hypoteettisen taulukon lukumäärät eli odotetut frekvenssit ovat tarpeeksi suuria (Taanila 2011). Tämä asetti testin käytölle rajoituksia tutkimuksen tulosten analysoinnissa, sillä etenkin yksityiskohtaisempia luokittelueroja etsiessä pieni otoskoko aiheutti sen, että odotetut frekvenssit olivat liian pieniä tai alle viiden suuruisia frekvenssejä oli taulukossa liian monta. Monessa tapauksessa tarkasteltavien luokkien vähentämisellä, yhdistelyllä ja yksinkertaistamisella odotettuja lukumääriä saatiin lopulta riittävästi, mutta esimerkiksi ikäluokkien välisien tarkempien erojen tarkasteluun olisi etenkin nuorempien metsänomistajien ikäluokasta tarvittu monessa tapauksessa enemmän havaintoja. Tilastollista merkittävyyttä kuvaava p-arvo on merkitty tekstiin, mikäli sen havaittiin olevan tilastollisesti merkitävä ($p < 0,050$).

5 TULOKSET

Huhti-heinäkuussa toteutetuilla metsänomistajahaastatteluilla tavoitettiin kaikkiaan 85 metsänomistajaa, joista 71 halusi osallistua puhelinhaastattelun avulla suoritettuun kyselyyn. Lähimetsänomistajaryhmästä käyttökelpoisia vastauksia kertyi 38 (54 %), etämetsänomistajista 8 (11 %) ja perikunnista 25 kappaletta (35 %). Tulosten tarkastelussa lähi- ja etämetsänomistajien vastaukset on yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi. Yhdistäminen tehtiin paitsi ryhmien omistusrakenteen samankaltaisuuden takia myös siksi, että etämetsänomistajien kahdeksan käyttökelpoisen vastauksen ryhmässä yksittäisen vastauksen painoarvo olisi ollut todella suuri, eikä yksittäisten vastausten perusteella ole mielekästä tehdä johtopäätöksiä ryhmien tarkemmista eroavaisuuksista. Omistusmuodon lisäksi tarkastelua pyrittiin tekemään metsänomistajan metsätaloudellisen aktiivisuuden mukaan. Lähi- ja etämetsänomistajien sekä aktiivisten ja passiivisten metsänomistajien vastausten jakautumista kuvaavia taulukoita on nähtävissä opinnäytetyön lopusta liitteistä 1 ja 2.

Haastatteluun valituista kyselyyn jätti osallistumatta 14 lähi- ja etämetsänomistajaa ja 15 perikuntien osakasta. Metsäkeskuksen asiakasrekisteristä saatiin selville haastatteluun valittujen metsänomistajien ikä, sukupuoli ja tilan pinta-alatiedot lukuun ottamatta tavoittamatta jääneiden perikuntien osakkaiden ikää ja sukupuolta. Tiedossa olevien tietojen avulla vertailtiin, poikkesiko vastaamatta jättäneiden ryhmä suuresti kyselyyn osallistuneista kolmen edellä mainitun perustiedon osalta.

Koska kaikkia vastaamatta jättäneiden tietoja ei ollut saatavilla, on vastaamatta jättäneiden ja vastanneiden ryhmien välinen vertailu suuntaa antava. Kyselyyn vastaamatta jättäneissä miesten osuus oli hieman suurempi kuin vastanneiden joukossa. (Kuva 4, s. 29.) Vastaamatta jättäneiden ryhmän ikäjakauma sen sijaan vastasi melko hyvin vastanneiden ryhmää: Vastaamatta jättäneiden keski-ikä oli hieman vastanneita korkeampi, mutta esimerkiksi mediaanin osalta eroa ei ollut. (Kuva 5, s. 30.) Selvempiä eroja ryhmien kesken oli havaittavissa metsäomistusten pinta-aloissa. (Kuva 6, s. 31.) Pinta-alajakaumasta selviää, että vastaamatta jättäneiden tilat olivat keskimäärin isompia kuin vastanneiden metsäomistukset. Eroa voidaan selittää sillä, että vastaamatta jättäneiden joukossa suurin osa oli kuolinpesiä, joiden pinta-alarajaus oli alun perin aineiston hankintavaiheessa asetettu lähi- ja etämetsänomistajien ryhmää korkeammaksi (kts. s. 25). Kuolinpesien osuus kaikista vastaamatta jättäneistä oli 52 % kun se vastanneiden joukossa oli 35 %.

Tässä tulososiossa tarkastellaan kyselyyn osallistuneiden metsänomistajien antamia vastauksia haastattelu- ja aktiivisuusryhmittäin. Luvussa 5.1 tuloksia tarkastellaan haastatteluryhmittäin lähi- ja etämetsänomistajien

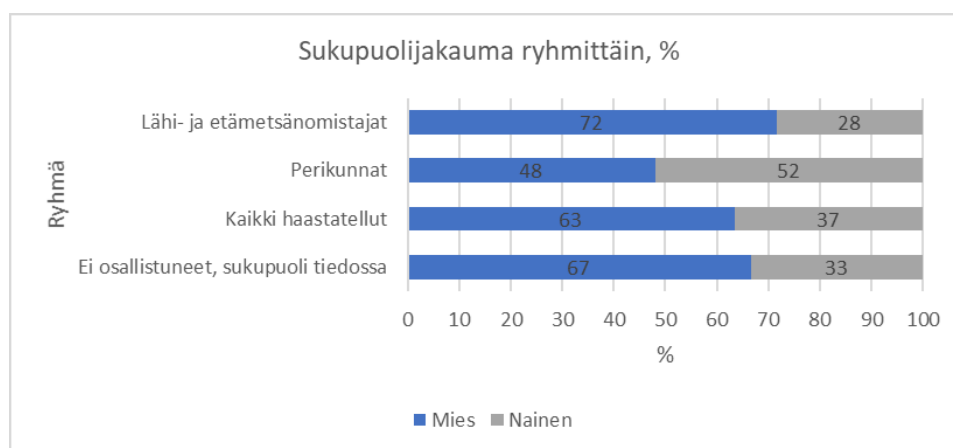
sekä perikuntien mukaan. Luku 5.2 käsittelee puolestaan vastausten perusteella metsätaloudellisesti passiivisiksi osoittautuneita metsänomistajia, täydellisen passiivisuuden taustalla vaikuttavia syitä ja merkittävimpiä eroja verrattuna aktiivisiksi ja osittain aktiivisiksi luokiteltuihin metsänomistajiin.

5.1 Haastatteluun osallistuneet haastatteluryhmittäin

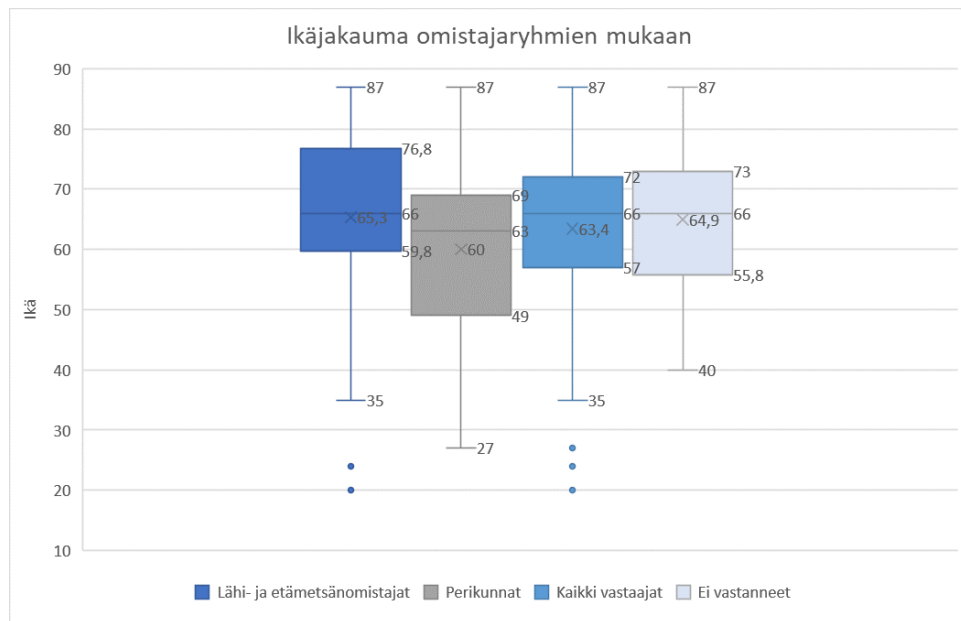
5.1.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastanneista 71 metsänomistajista miehiä oli 63 % ja naisia 37 %. (Kuva 4.) Sukupuolijakauma poikkeaa esimerkiksi Hännisen ym. (2011, 91) tutkimuksesta, jossa naisvastaajia oli Keski-Suomen alueella 27 %. Tässä tutkimuksessa naisten osuutta vastaajien joukossa kasvatti perikuntien ryhmä, sillä metsäkeskuksen rekisteriin kuolinpesien yhteystietoihin oli useassa tapauksessa merkitty naisosakkaan yhteystiedot. Kuolinpesien osalta kyselyyn vastanneista perikuntien osakkaista yli puolet oli naisia, kun lähi- ja etämetsänomistajista heitä oli vain 28 %.

Vastaajien ikä vaihteli 20 ja 87 vuoden välillä painottuen vanhempiin ikäluokkiin, sillä 65 % vastaajista oli täyttänyt 60 vuotta. Kaikkien vastaajien keski-ikä oli 63,4 vuotta, mutta ikäjakaumat osoittavat lähi- ja etämetsänomistajien olleen keskimääräistä iäkkäämpiä ja perikuntien osakkaiden nuorempia. (Kuva 5, s. 30.) Ikärakenteesta johtuen yli puolet vastaajista kuului ammattiryhmältään eläkeläisiin, toiseksi suurimman ryhmän muodostivat palkansaajat. (Taulukko 1, s. 32.)

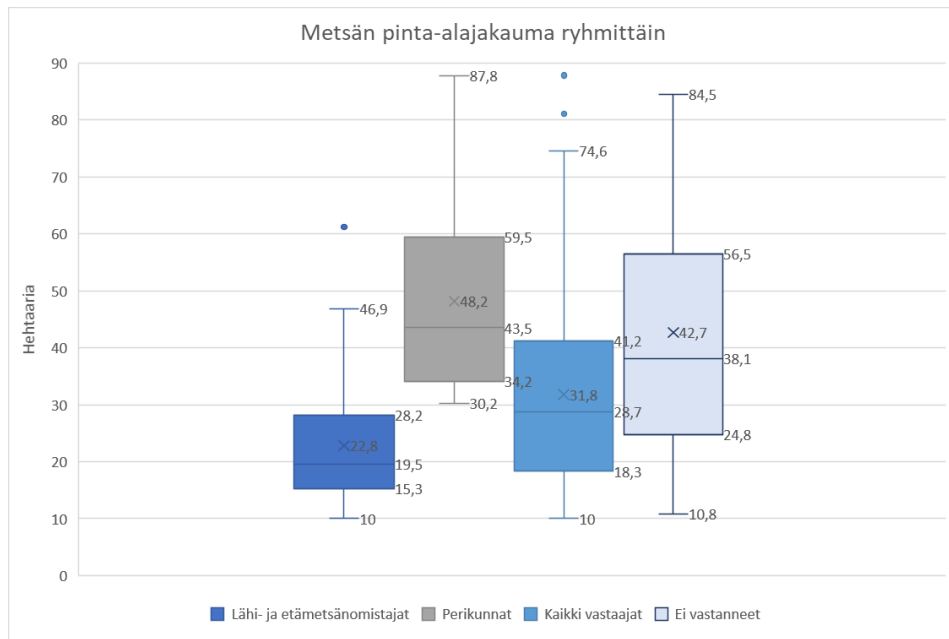

Kuva 4. Sukupuolijakauma (lähi- ja etämetsänomistajat n=46, perikunnat n=25, kaikki haastatellut n=71, ei osallistuneet n=21).

Kuva 5. Ikäjakama ryhmittäin (lähi- ja etämetsänomistajat n=46, perikunnat n=25, kaikki vastaajat n=71, ei osallistuneet n=14).

Haastatteluun osallistuneet metsänomistajat omistivat keskimäärin 31,8 hehtaaria metsämaata Keski-Suomen alueella. Lähi- ja etämetsänomistajien omistaman metsämaan pinta-alojen keskiarvo oli 22,8 hehtaaria ja perikuntien 48,2 hehtaaria. Perikuntien pinta-alojen keskiarvo oli selvästi kaikkien haastatteluun osallistuneiden metsänomistajien keskiarvoa korkeampi. Ero selittyy sillä, että kuolinpesien pinta-alarajaus oli aineiston rajausvaiheessa asetettu lähi- ja etämetsänomistajia korkeammaksi. Kokonaisuudessaan aineisto painottuu pienempiin pinta-alaluokkiin, sillä alle 30 hehtaarin tiloja oli kaikkiaan 52 % ja yli 50 hehtaarin tiloja 13 %. (Kuva 6, s. 31.) Yli puolet tiloista oli siirtynyt vastaajan haltuun perintönä.

Kuva 6. Pinta-alajakauma ryhmittäin (lähi- ja etämetsänomistajat n=46, perikunnat n=25, kaikki vastaajat n=71, ei vastanneet n=29).

Suurin osa metsänomistajista kertoi vierailevansa metsätilalla vähintään kerran vuodessa. Noin puolet vastaajista ilmoitti käyvänsä metsätilalla keskimäärin 1–10 kertaa vuodessa minkä lisäksi lähes joka kolmas kertoi vierailevansa metsätilalla usein, yli 10 kertaa vuodessa tai asuvansa tilalla. Vastaajista viidennes ei kuitenkaan vieraile tilalla edes vuosittain. (Liite 1.)

Lähi- ja etämetsänomistajien omistusten osalta tarkasteltiin Metsään.fi -palvelun tarjoamia metsävaratietoja. Metsään.fi -palvelu tuottaa metsänomistajalle ajantasaista tietoa tilan metsävaroista metsikkökuviotasolla. Tiedot perustuvat pääasiassa laserkeilauksella kerättyyn kaukokartoitusaineistoon, mutta lisäksi tiedoissa hyödynnetään ajantasaistettua metsäsuunnittelutietoa. Kaukokartoituksella kerätty tieto ei kaikissa tapauksissa vastaa täysin metsän tämänhetkistä tilaa, mutta tarkkuus on monessa tapauksessa riittävä suuntaa antava tieto. Metsävaratietojen perusteella lasketut puustotunnukset mahdollistavat myös sen, että palvelusta on mahdollista nähdä muun muassa tilan tulevien vuosien toimenpide-ehdotukset. (Suomen metsäkeskus 2016c.)

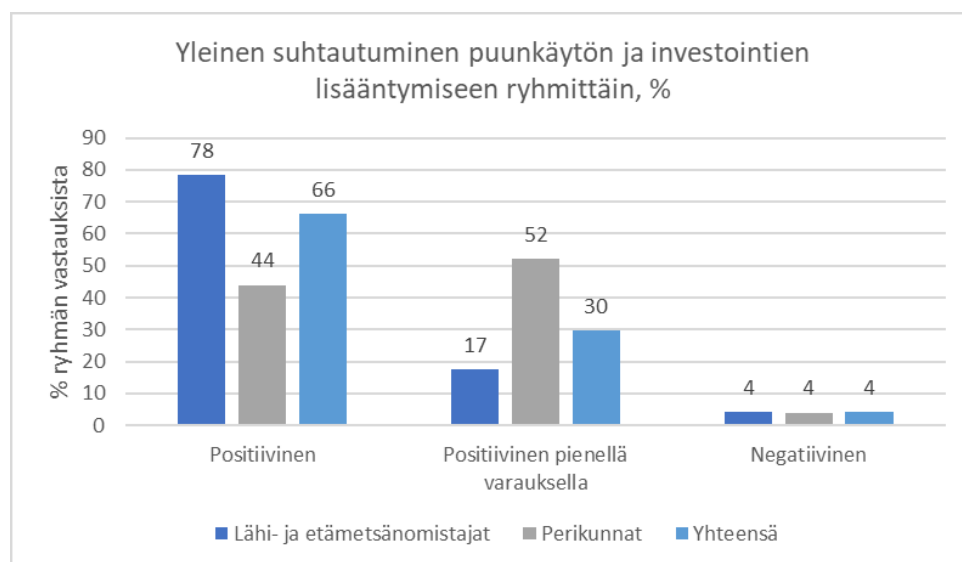
Metsään.fi -palvelun metsävaratietojen perusteella haastateltujen lähi- ja etämetsänomistajien omistuksessa olevien tilojen puuston keskimääräinen kokonaistilavuus oli 177 m³/ha. Haastateltujen metsänomistajien tilojen puuston kokonaistilavuus oli maakunnan keskiarvoa korkeampi, sillä VMI11 mittausten perusteella Keski-Suomen alueen keskimääräinen puuston tilavuus metsämaalla oli 135 m³/ha (Luonnonvarakeskus 2017g). Hoitotyöehdotuksia Metsään.fi -palvelu ehdotti tiloille toteutettavaksi tulevalle viiden vuoden ajanjaksolle keskimäärin 21,9 hehtaaria. Palvelun tietojen perusteella esitettyjä hakkuita oli samalla ajanjaksolla keskimäärin

11,8 hehtaaria ja niistä muodostuva hakkuukertymä noin 2000 m³ metsänomistajaa kohden. Vaikka palvelun tarjoamiin tietoihin tulee suhtautua tietyllä varauksella, hakkuuesitysten ja hoitotyöehdotusten suurien pintaalojen vuoksi on todennäköistä, että monella tilalla on myös tosiasiaa runsaasti hoito- ja hakkuutarpeita. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Metsänomistajien taustatiedot omistajaryhmittäin

	Lähi- ja etämetsänomistajat	Perikunnat	Kaikki yhteensä
Havaintojen määrä, kpl	46	25	71
Havainnot, %	65	35	100
Miehiä, %	72	48	63
Naisia, %	28	52	37
Keski-ikä, vuosia	65,3	60	63,4
Keskimääräinen metsäomistus, ha	22,8	48,2	31,8
Ammattiasema, % vastaajista			
Palkansaaja	24	36	28
Yrittäjä	2	8	4
Maa- tai metsätalousyrittäjä	11	4	8
Eläkeläinen	61	48	56
Opiskelija	2	0	1
Työtön	0	4	1
Puuston keskimääräinen tilavuus m ³ /ha	177		177
Hakkuukertymä 2016-2021, m ³	2001		2001
Hakkuuesitykset keskiarvo 2016-2021, ha	11,8		11,8
Hoitotyöehdotukset keskiarvo 2016-2021, ha	21,9		21,9

Haastatteluun osallistuneet metsänomistajat suhtautuivat pääsääntöisesti positiivisesti puunkäytön ja investointien lisäämiseen. (Kuva 7.) 66 % kaikista vastaajista piti puun käytön ja investointien lisääntymistä varauksettomana positiivisena asiana, minkä lisäksi 30 % kertoi suhtautumisensa olevan positiivista pienellä varauksella. Yleisin huolenaihe varauksellisesti suhtautuvilla vastaajilla oli huoli metsäluonnon ja monimuotoisuuden huolenpidosta hakkuumäärien kasvaessa. Perikunnissa puunkäytön lisääntymiseen pienellä varauksella suhtautuvia oli selvästi enemmän kuin lähi- ja etämetsänomistajien ryhmässä.

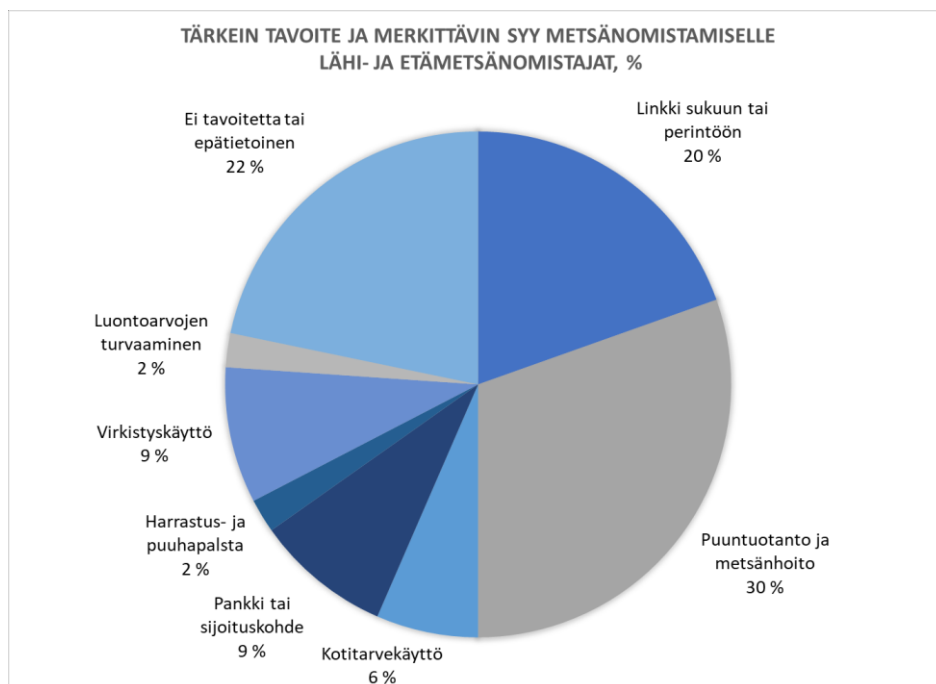

Kuva 7. Metsänomistajien yleinen suhtautuminen puun käytön ja investointien lisääntymiseen ryhmittäin tarkasteltuna (lähi- ja etämetsänomistajat n=46, perikunnat n=25, yhteensä n=71).

5.1.2 Metsien merkitys ja hyödyntäminen

Koska aiemmissa tutkimuksissa metsän ensisijaisella tavoitteella ja metsän merkityksellä on havaittu olevan yhteyttä metsätaloudelliseen aktiivisuuteen, vastaajilta kysyttiin metsäomistukselle asetettua ensisijaista tavoitetta tai merkittävintä syytä sille, miksi metsää halutaan omistaa. Huomattavaa tulosten tarkastelussa on, että tavoiteluokittelu on tehty metsäomistajan kysymykseen antaman oman vastauksen perusteella ilman, että hänen myöhemmin muihin kysymyksiin antamia vastauksia olisi käytetty luokittelun apuvälineenä.

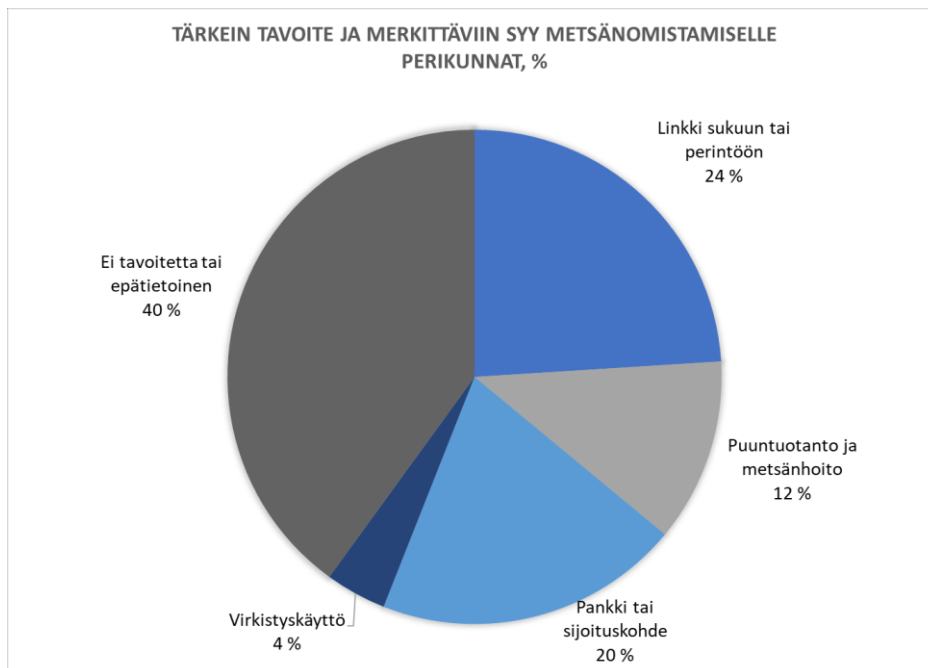
Lähi- ja etämetsäomistajien useimmin mainitsema ensisijainen tavoite metsäomistukselle oli puuntuotanto ja metsänhoito. Moni puuntuotantoa ja metsänhoitoa tavoitteena korostava vastaaja kertoi hyödyntävänsä metsää lisäksi myös muilla tavoin, mutta esimerkiksi tilan toimenpiteitä suunnitellaan metsänhoidon ja puuntuotannon ehdoilla. Joka viides kertoi haluavansa omistaa metsää ensisijaisesti siksi, että se nähdään eräänlaisena yhteytenä sukuun ja perintöön. Metsän linkkinä sukuun ja perintöön mieltävät kertoivat usein, että tila on saatu perintönä omilta vanhemmilta ja se halutaan eräänlaisena jatkumona siirtää omille jälkeläisille. (Kuva 8.)

Kuva 8. Metsänomistamisen tärkein tavoite tai merkittävin syy halulle omistaa metsää lähi- ja etämetsäomistajien haastatteluryhmissä (n=51).

Perikuntien osakkaiden metsäomistukselle mainitsemat tavoitteet poikkesivat lähi- ja etämetsäomistajien vastauksista puuntuotantoa ja metsänhoitoa ensisijaisena tavoitteena pitävien osalta. Perikuntien vastaajista joka neljäs koki metsänomistamisen olevan tärkeää sukuperinnön vuoksi

ja joka viides piti sitä ensisijaisesti eräänlaisena pankkina tai taloudellisena turvana pahan päivän varalle. Vain 12 % perikuntien vastaajista piti puuntuotantoa ja metsänhoitoa metsän merkittävimpänä tavoitteena. (Kuva 9.)

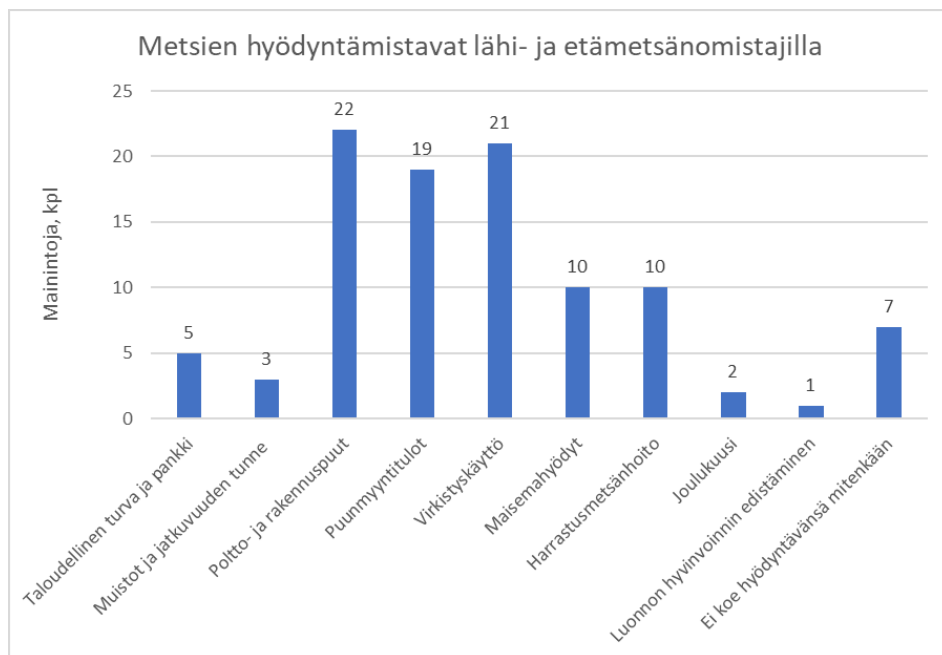

Kuva 9. Metsänomistamisen tärkein tavoite tai merkittävin syy halulle omistaa perikuntien osakkaiden haastatteluryhmässä (n=25).

Edellä esitetyistä kuvaajista selviää, että viidesosa lähi- ja etämetsänomistajista ja 40 % perikuntien osakkaista ei osannut määritellä varsinaista tavoitetta metsänomistamiselle. Tavoitteeltaan epätietoiset kuvailivat suhdettaan metsään usein lauseilla ”En oikeastaan tiedä, miksi haluan omistaa metsää. Se vaan on tullut.” Muutama vastaajista kertoi lisäksi, että ei oikeastaan edes tiedä haluaako omistaa metsää, vaan se koetaan jopa rasitteena.

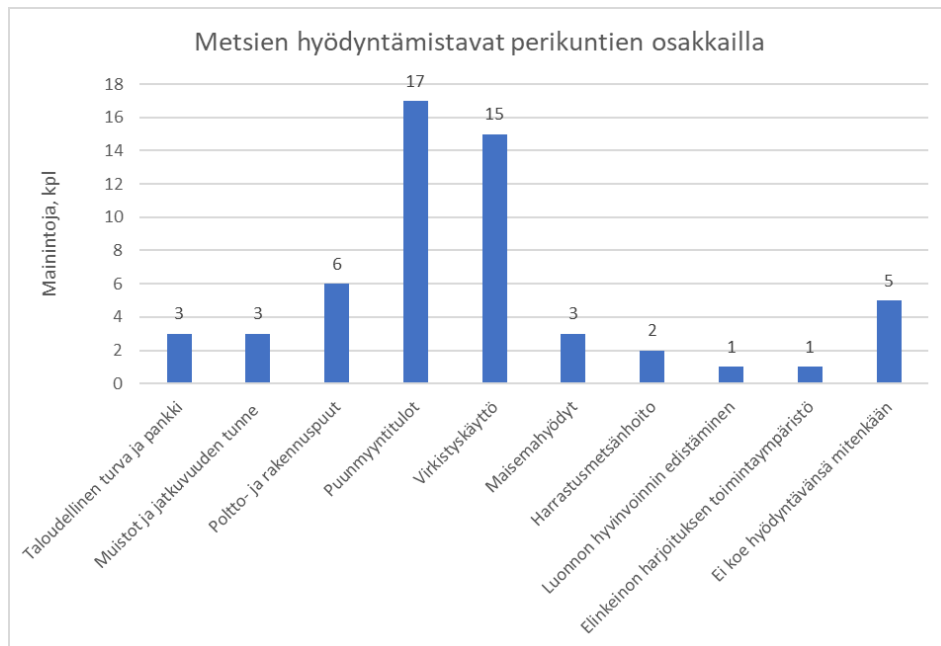
Ensisijaisen tavoitteen lisäksi metsänomistajilta kysyttiin tarkentavana kysymyksenä, millä eri tavoin he hyödyntävät metsiään ja millaisia hyötyjä he kokevat siitä saavansa. Vastaajat saivat mainita kysymykseen useampia eri hyödyntämistapoja ja niitä mainittiin keskimäärin 2,1 kappaletta vastaajaa kohden.

Lähi- ja etämetsänomistajista lähes puolet kertoi hyödyntävänsä metsää ottamalla sieltä puuta kotitarvekäyttöön. Muita lähes yhtä useimmin mainittuja hyödyntämiskeinoja olivat puunmyyntitulot ja virkistyskäyttö (mm. marjastus, sienestys, mökkeily, ulkoilu). Lisäksi moni mainitsi hyödyntävänsä metsää eräänlaisena puuhalpistana, jossa metsänhoitotöitä toteutetaan harrastusmielessä vapaa-ajalla ja etenkin etämetsänomistajista moni tunnisti erikseen metsän tarjoamat maisemahyödyt. Seitsemän vastaajaa kertoi, että ei koe hyötyvänsä metsäomistuksesta juurikaan tai hyötyjä ei tunnistettu. (Kuva 10, s. 35.)

Kuva 10. Lähi- ja etämetsänomistajien haastatteluryhmissä mainittuja metsänhyödyntämistapoja.

Puunmyyntitulot oli perikuntien osakkailla useimmin mainittu metsästä saatava hyöty. Yli puolet haastatelluista mainitsi sen kysyttäessä metsästä saatavista hyödyistä, vaikka metsän ensisijaista merkityksestä kysyttäessä puuntuotannon ja metsänhoidon mainitsi ensisijaiseksi tai tärkeimmäksi metsänomistamisen tavoitteeksi vain 12 % perikuntien osakkaista. Muista metsän hyödyntämistavoista mainittiin usein metsän virkistyskäyttö, minkä mainitsi noin kolmasosa vastaajista. Myös kuolinpesien osakkaille kotitarvekäyttö oli merkittävä metsänhyödyntämistapa, sillä sen mainitsi noin joka neljäs kuolinpesien osakas. Viidesosa kuolinpesien osakkaista kertoi, että ei koe hyötyvänsä metsästä ollenkaan tai hyötyjä ei haastattelutilanteessa tunnistettu. (Kuva 11, s. 36.)

Kuva 11. Kuolinpesien osakkaiden haastatteluryhmässä mainittuja metsänhyödyntämistapoja.

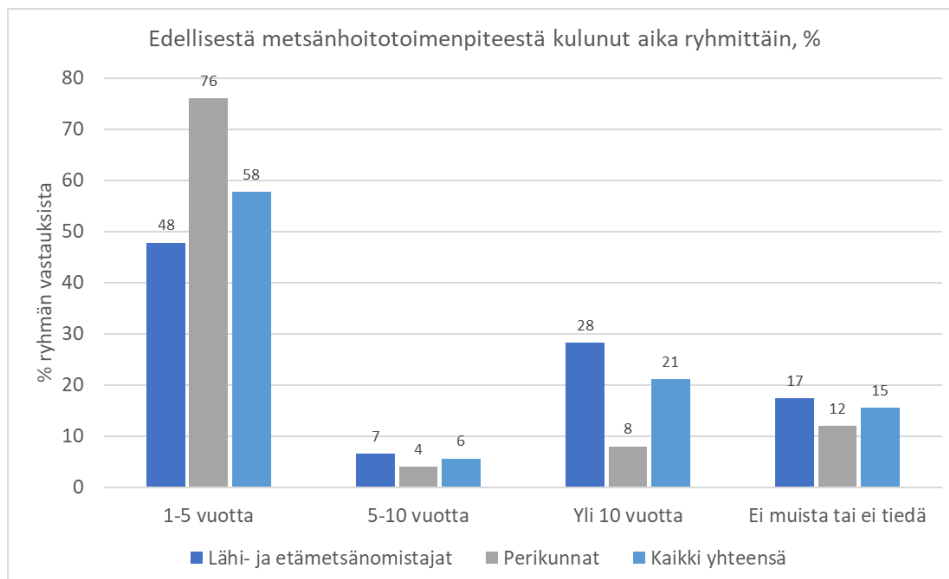
Vaikka ensisijaisesta tavoitteesta ja metsän merkityksestä epätietoisia oli kaikista haastatelluista 28 %, vain vajaa kolmannes heistä vastasi myös erilaisia hyödyntämistapoja kysyttäessä, että ei koe hyötyvänsä metsästä mitenkään. Metsän merkitys tai perimmäinen tavoite vaikuttaa siten olevan monelle metsänomistajalle joko epäselvä tai niin moniulotteinen, että yksittäistä tavoitetta ei voitu nostaa muiden yläpuolelle. Toisaalta muutama metsän ensisijaisen merkityksen tunnustaneista koki, että ei ainakaan tällä hetkellä hyödy metsästä ollenkaan. Usein kyse oli esimerkiksi tilanteesta, jossa metsälle oli ollut aikanaan selkeä käyttötarkoitus, mutta sitä ei enää nykyään esimerkiksi iän tai terveydentilan vuoksi hyödynnetä alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisesti.

5.1.3 Metsänhoito- ja puunmyyntiaktiivisuus

Haastatteluun poimituilla metsänomistajilta ei ollut saapunut metsäkeskukseen viimeisen kymmenen vuoden aikana metsänkäyttöilmoitusta tai Kemera-hakemusta. Niiden puuttuminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että metsänomistaja ei olisi voinut toteuttaa metsänhoitotoita omatoimisesti. Siksi haastatteluissa pyrittiin selvittämään metsänomistajien metsänhoito- ja puunmyyntiaktiivisuutta.

Lähi- ja etämetsänomistajista yli puolet kertoi toteuttaneensa metsänhoitotoita viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vajaa kolmannes kertoi edellisistä toteutuksista kuluneen yli 10 vuotta, minkä lisäksi 17 % ei muistanut tai tiennyt edellisten hoitotoimenpiteiden toteutusajankohtaa. Perikuntien osakkaista kolme neljännessä kertoi toteuttaneensa viimeisen viiden

vuoden aikana metsänhoitotöitä. Vain joka viides perikuntien osakas kertoi edellisistä hoitotöistä kuluneen yli 10 vuotta tai toteutusajankohta ei ole tiedossa. (Kuva 12.)

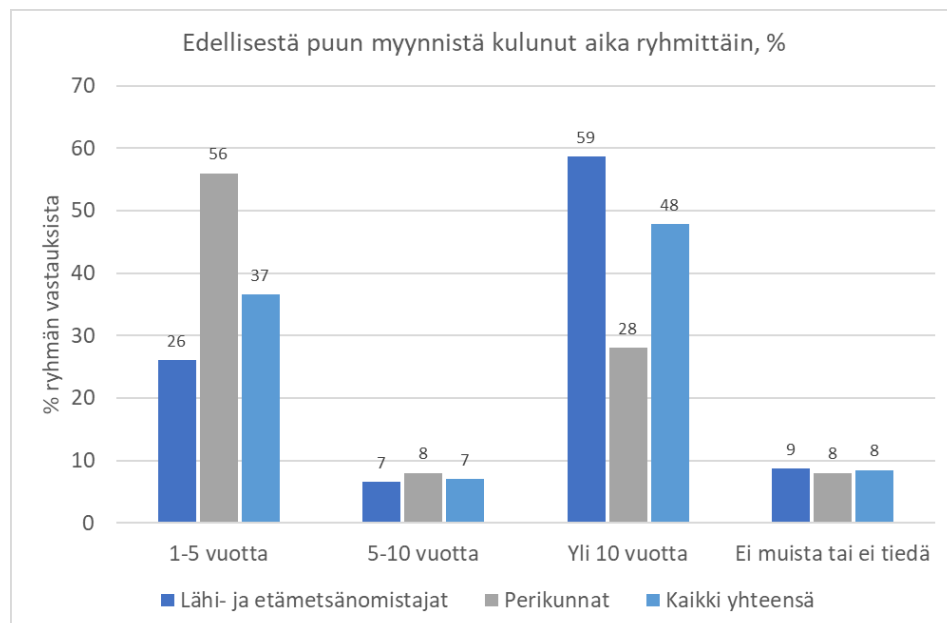
Kuva 12. Viimeisimmästä toteutetusta metsänhoitotyöstä kulunut aika haastatteluryhmittäin (lähi- ja etämetsänomistajat n=46, perikunnat n=25, kaikki yhteensä n=71).

Valtaosa vastaajista kertoi metsänkäyttöilmoituksen puuttumisen vuoksi odotetusti, että edellisestä puun myynnistä oli kulunut yli vuosikymmen tai myyntiajankohta ei ole tiedossa, mutta peräti joka kolmas ilmoitti toteuttaneensa myyntiä viimeisen kymmenen vuoden aikana. 66 % perikuntien osakkaista ja 33 % lähi- ja etämetsänomistajista ilmoitti myyneensä puuta viimeisen vuosikymmenen aikana. (Kuva 13, s. 38.)

Koska hakkuista tulisi kotitarvehakkuita ja pieniläpimittaisia metsiköitä koskevia hakkuita lukuun ottamatta tehdä ennen toteutusta metsänkäyttöilmoitus Suomen metsäkeskukseen, ovat kyselyn tulokset viimeisen kymmenen vuoden aikana toteutetuista puun myynneistä mielenkiintoisia. On toki mahdollista, että osa viime vuodet passiivisina pysytelleistä metsänomistajista on alkuvuoden aikana toteuttanut hakkuita sen jälkeen, kun otoksen poiminta metsäkeskuksen asiakasrekisteristä toteutettiin. Hakkuista toteuttaneiden suurta määrää voi kuitenkin selittää myös esimerkiksi se, että metsänomistajilla tai heidän puolisoillaan saattaa olla muualla sijaitsevia metsäpalstoja joilla on toteutettu puun myyntiä, mutta joita ei ole haastattelutilanteessa olla eroteltu haastattelun kohteena olevista metsätiloista. Metsänomistaja on vastannut kysymyksiin ajatellen perhemetsänomistamisen kokonaisuutta eikä Keski-Suomen alueella ja haastattelun kohteena sijaitsevaa metsätilaa.

Samaan tapaan perikuntiin kuuluvien metsänomistajien vastaukset saattavat koskea myös haastattelun henkilön mahdollisia yksin omistamia met-

sätilakokonaisuuksia, joiden hoito- ja puunmyyntiaktiivisuus saattaa poiketa merkittävästi perikunnan metsistä. Kuolinpesien kohdalla myös ai-neiston rajauksen kohdistamisongelmat ovat voineet aiheuttaa sen, että metsänkäyttöilmoitukset eivät ole kohdistuneet oikein.

Kuva 13. Viimeisimmästä toteutetusta puun mynnistä kulunut aika haas-tatteluryhmittäin (lähi- ja etämetsänomistajat $n=46$, perikunnat $n=25$, kaikki yhteensä $n=71$).

Osa luvussa 3.2 esitellyistä aiemmissa tutkimuksissa havaituista alhaisem-malle puunmyynti- ja metsänhoitoaktiivisuudelle tyypillisistä tekijöistä oli havaittavissa myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Eri tekijöiden ja ryhmien välisiä eroja vertailtiin keskenään ja tilastollisia merkitsevyyksiä testattiin khiin neliö -testillä. Metsänhoito- ja puunmyyntiaktiivisuutta varten teh-tyjä vertailuja ja khiin neliö -testillä saatuja tilastollista merkitsevyyttä ku-vaavia arvoja löytyy opinnäytetyön lopusta liitteestä 3.

lökkäämmistä metsänomistajista puun myyntiä ja metsänhoitotöitä oli viime vuosikymmenen aikana toteuttanut nuorempiin metsänomistajiin verrattuna pienempi osuus. Myös naisten miehiä alhaisemmasta toteutus-aktiivisuudesta saatiin viitteitä, sillä naisista miehiä pienempi osuus oli toteuttanut viimeisen 10 vuoden aikana hoitotöitä ja puun myyntiä. Tilas-tollisesti erot eivät olleet merkittäviä lukuun ottamatta sukupuolen vaiku-tusta metsänhoitotöiden toteutuksiin lähi- ja etämetsänomistajien ryh-mässä, jossa sukupuolen vaikutus oli tilastollisesti merkittävää (sukupuolen vaikutus metsänhoitotöihin lähi- ja etämetsänomistajien ryhmässä $p=0,044$). Pinta-alaltaan suuremmilla tiloilla oli toteutettu pienempiä tiloja todennäköisemmin sekä metsänhoitotöitä että puun myyntiä viimeisen kymmenen vuoden aikana (pinta-alan vaikutus metsänhoitotöiden toteu-tuksiin $p=0,018$, pinta-alan vaikutus puun myyntiin $p=0,011$).

Tavoitteeltaan epätietoisien ja tavoitteellisten metsänomistajien välillä ei havaittu tilastollisesti merkittäviä eroja toimenpiteiden toteutusaktiivisuuden kanssa, vaikka metsän ensisijaisesta merkityksestä epätietoisista metsänomistajista hoitotöitä ja puun myyntiä oli viimeisen vuosikymmenen aikana toteuttanut hieman tavoitteen tunnistaneita pienempi osuus. (Liite 1.) Merkittävin ero tavoitteen vaikutuksista aktiivisuuteen havaittiin puun tuotannon ja metsänhoidon ensisijaiseksi tavoitteeksi vastanneiden ryhmässä, jossa muihin tavoiteryhmiin verrattuna useampi metsänomistaja oli toteuttanut hoitotöitä ($p=0,003$). (Taulukko 2.)

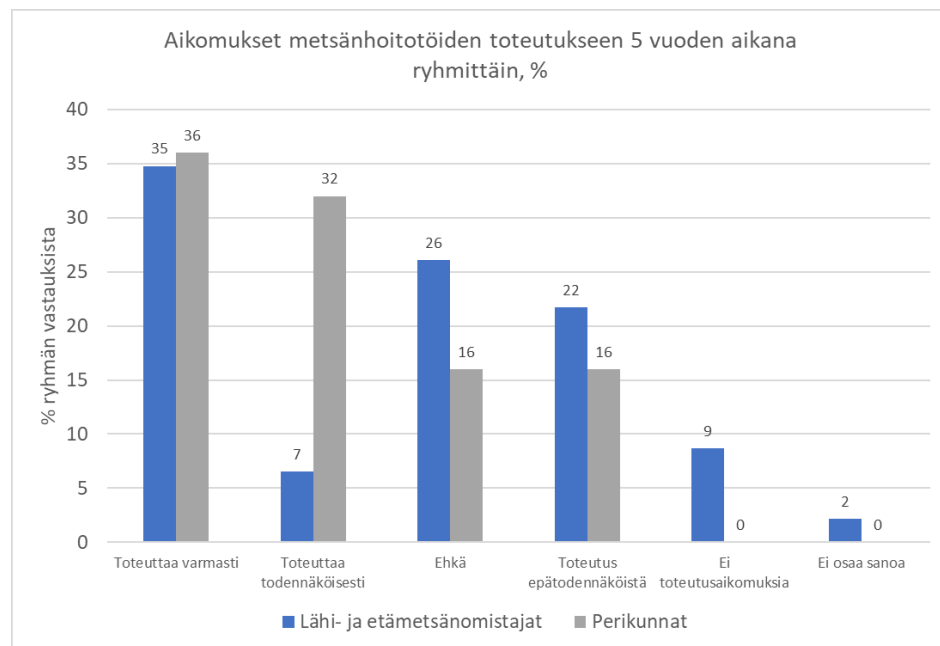
Taulukko 2. Toimenpiteiden toteutukset ensisijaisen tavoitteen mukaan

METSÄTALOUDellinen AKTIIVISUUS 2007-2016 MAINITUN TAVOITTEEN MUKAAN (N=71)								
	Linkki sukuun tai perintöön	Puuntuotanto ja metsänhoito	Kotitarvekäyttö	Pankki tai sijoituskohte	Virkistyskäyttö	Muut	Ei tavoitetta tai epätietoinen	Yhteensä
Havintoja, kpl	15	17	3	9	5	2	20	71
Havaintoja, %	21	24	4	13	7	3	28	100
On toteuttanut hoitotöitä	47	94	33	44	100	0	55	63
Ei hoitotöitä 2007- 2016, %	53	6	67	56	0	100	45	37
Puunmyyntiä 2007- 2016, %	40	53	33	44	40	100	40	44
Ei puunmyyntiä 2007- 2016, %	60	47	67	56	60	0	60	56

5.1.4 Metsänhoito- ja puunmyyntiaikomukset

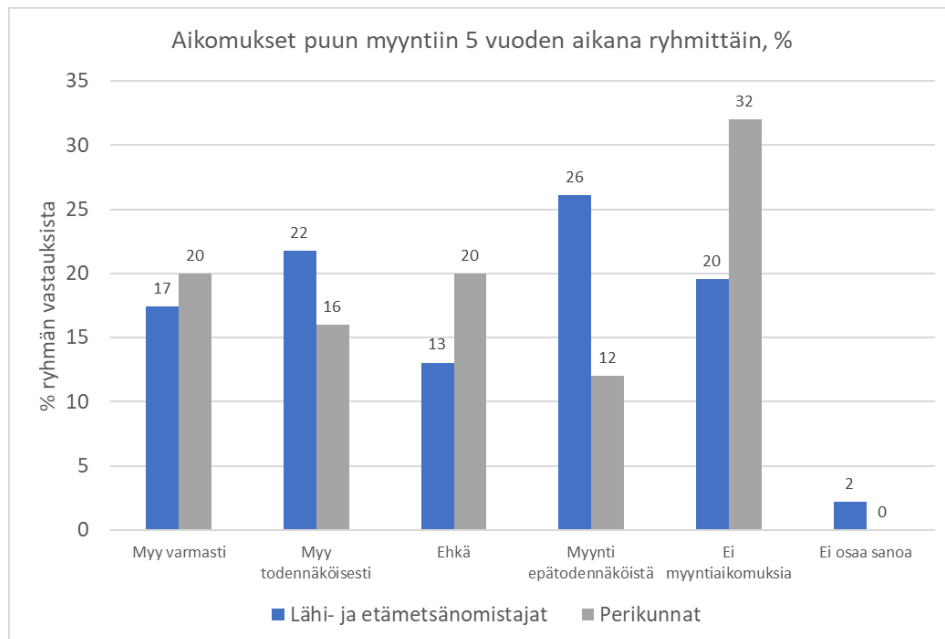
Tulevia metsänhoitotoimenpiteitä ja puunmyyntiaikomuksia selvitettiin kysymällä, aikooko metsänomistaja toteuttaa metsänhoitotoimenpiteitä ja puun myyntiä tulevan viiden vuoden aikana. Vastaukset luokiteltiin kuvaamaan sitä, kuinka todennäköisesti vastaaja aikoo toteuttaa toimenpiteitä kysytyllä ajanjaksolla. Toteutusaikomuksiin liittyviä eri tekijöiden välisiä vertailuja on nähtävissä opinnäytetyön lopussa liitteessä 4.

Kaikissa haastatteluryhmissä suurin osa vastaajista kertoi, että he aikovat toteuttaa metsänhoitotöitä varmasti tulevan viiden vuoden aikana. Perikuntien osakkaista toteutuksia piti todennäköisenä tai varmana lähes 70 %. Lähi- ja etämetsänomistajien vastauksien hajonta oli sen sijaan suurempaa ja he olivat epävarmempia metsänhoitotöiden toteutuksista. Lähes kolmannes ryhmän vastaajista piti metsänhoitotöiden toteutuksia joko epävarmoina tai kertoi suoraan, että ei ole aikeissa toteuttaa hoitotöitä tulevina vuosina. Lisäksi kannastaan epävarmojen, kysymykseen ”ehkä” vastauksen antaneita metsänomistajia oli joka noin neljäs. (Kuva 14, s. 40.)

Kuva 14. Haastatteluun osallistuneiden vastauksien jakautuminen kysytessä aikovatko he toteuttaa metsänhoitotöitä tulevan viiden vuoden aikana (lähi- ja etämetsänomistajat n=46, perikunnat n=25).

Metsänomistajien vastaukset tulevista puunmyyntiaikomuksista jakautuivat kummassakin ryhmässä metsänhoitotöiden toteutussuunnitelmia tasaisemmin. Myyntiä tulevan viiden vuoden aikana piti varmana tai todennäköisenä 39 % lähi- ja etämetsänomistajista ja 36 % perikuntien osakkaista. Kummassakin tarkasteluryhmässä suurempi osuus piti kuitenkin myymättömyyttä myyntiä todennäköisempänä vaihtoehtona, sillä 46 % lähi- ja etämetsänomistajista ja 44 % perikuntien osakkaista kertoi, että ei ole aikeissa toteuttaa puun myyntiä tai pitää sitä epätodennäköisenä. Epävarmoja puunmyyntiaikomus kannasta oli kummassakin ryhmässä, mutta perikunnista jopa joka neljäs kuului vastauksensa perusteella luokkaan ”ehkä”. (Kuva 15, s. 41.)

Kuva 15. Haastatteluun osallistuneiden vastauksien jakautuminen kysytessä aikovatko he myydä puuta tulevan viiden vuoden aikana (lähi- ja etämetsänomistajat n=46, perikunnat n=25).

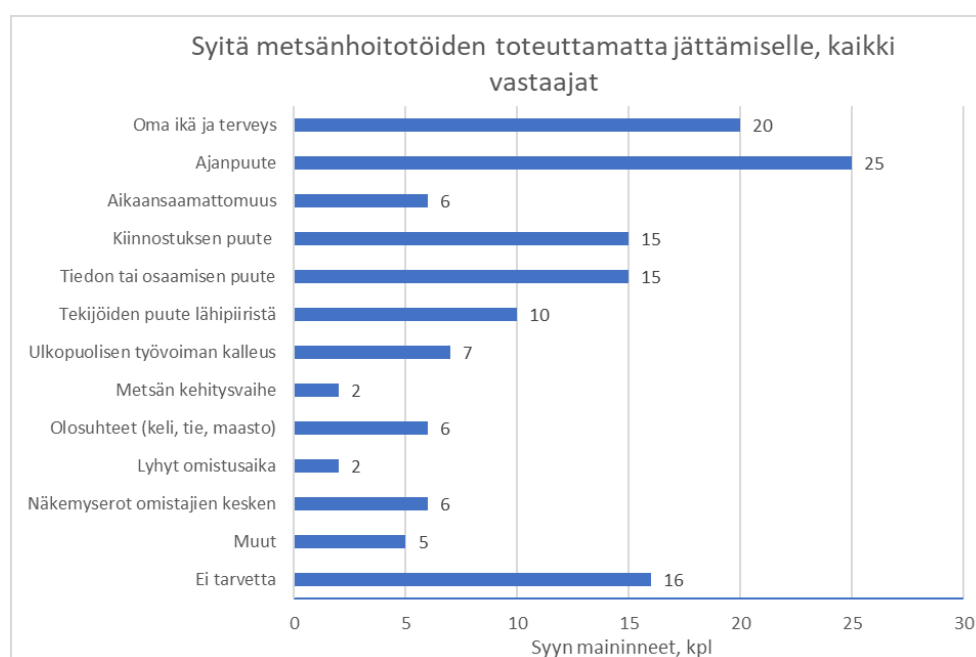
Metsänomistajan iällä ja tilan pinta-alalla havaittiin olevan vaikutusta metsänhoitotöiden toteutusaikomuksiin ja sukupuolella puunmyyntiaikomuksiin. Nuoremmat metsänomistajat pitivät hoitotöiden toteutusta todennäköisempänä kuin vanhempiin ikäluokkiin kuuluvat. Puunmyyntiaikomuksien osalta vastaavaa eroa ei ollut havaittavissa, vaan toteutuksen todennäköisyys oli yhtä lähestulkoon yhtä suuri kaikissa ikäluokissa. Pinta-alalla oli samaan tapaan vaikutusta metsänhoitotöiden toteutusaikomuksiin, sillä toteutusaikomuksia havaittiin olevan enemmän pinta-alaltaan suuremmilla tiloilla ($p=0,004$), mutta vastaavaa eroa ei havaittu tarkasteltaessa puunmyyntiaikomuksia. Sukupuolen vaikutukset ilmenivät vain puunmyyntiaikomuksissa, sillä naisten havaittiin olevan miehiä epävarmempia tulevien vuosien hakkuista. Merkittävää eroa metsänhoitotöiden toteutusaikomuksiin ei sen sijaan havaittu. Metsän ensisijaisen tavoitteen tunnistaneilla oli epätietoisia enemmän toimenpideaikomuksia, mutta erot eivät olleet tilastollisesti merkittäviä.

5.1.5 Metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämisen syyt

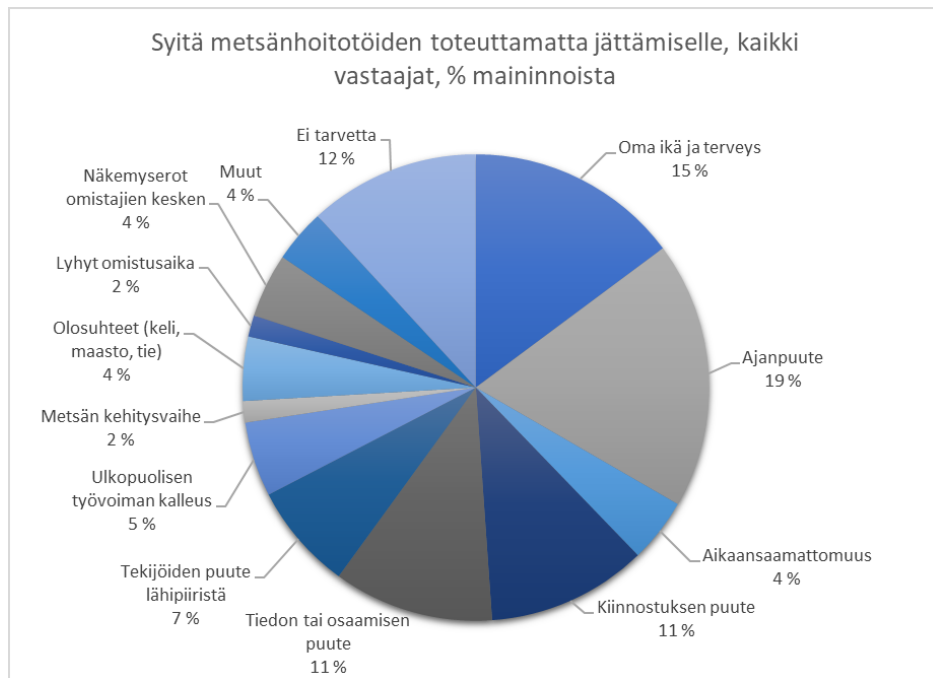
Metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämiseen vaikuttavia syitä selvitettiin haastattelussa kysymällä, että mikäli metsänhoitotöiden toteutus on myöhästynyt tai jäänyt tekemättä mitkä ovat olleet pääsääntöisiä syitä siihen. Tuloksista selvisi syiden olevan vaihtelevia ja moninaisia. Vastaajat saivat mainita kysymykseen useamman kuin yhden syyn ja kaikkiaan haastattelussa mainittiin 20 erilaista syytä metsänhoitotöiden viivästymiselle tai toteuttamatta jättämiselle. Myöhemmin tulosten tulkintavaiheessa tapahtuneen samankaltaisten vastausten yhdistelyn jälkeen pystyttiin toisistaan

erottelemaan 14 erilaista syytä. Kussakin haastatteluryhmässä ryhmän sisällä vain yhden maininnan keränneet syyt on yhdistetty kuvaajissa luokkaan ”muut”.

Passiivisuuden taustalla vaikuttavia tekijöitä tunnistaneet vastaajat mainitsivat vastauksessaan keskimäärin 2,8 eri syytä vastaajaa kohden. Kaikkien haastateltujen vastauksien perusteella ajanpuute, oma ikä ja terveys sekä kiinnostuksen-, tiedon- ja osaamisen puute olivat merkittävimpiä syitä metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämiselle. Ajanpuuteen mainitsi yli kolmannes, oman iän tai terveyden noin neljännes ja kiinnostuksen tai tiedon ja osaamisen puutteen noin joka viidennes vastaajista. Huomioitavaa on, että yli viidennes vastaajista koki, että metsänhoitotyöt eivät ole koskaan viivästyneet tai jääneet tekemättä. (Kuvat 16, kuva 17, s. 43.)

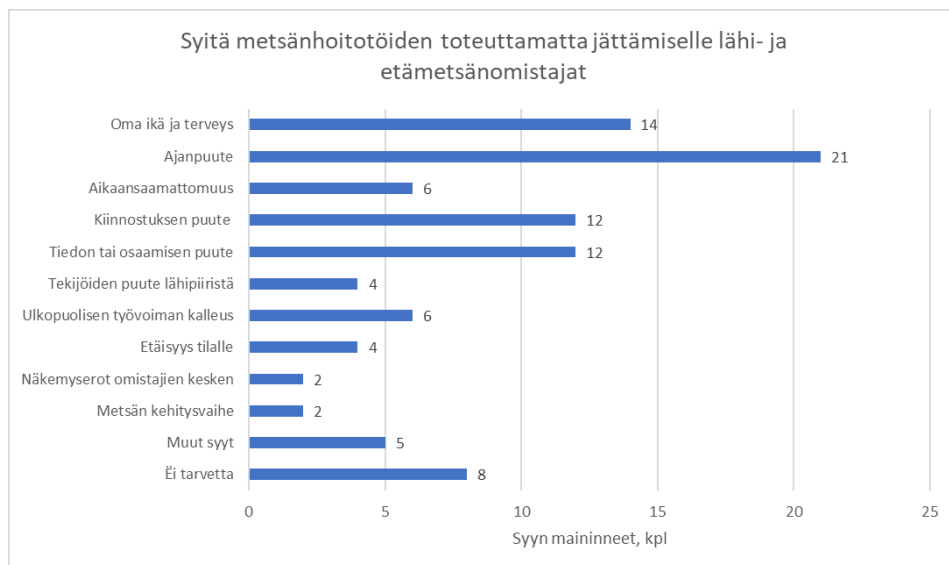

Kuva 16. Haastatteluihin osallistuneiden metsänomistajien syitä metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämiselle.

Kuva 17. Kaikkien haastatteluun osallistuneiden mainintojen osuudet.

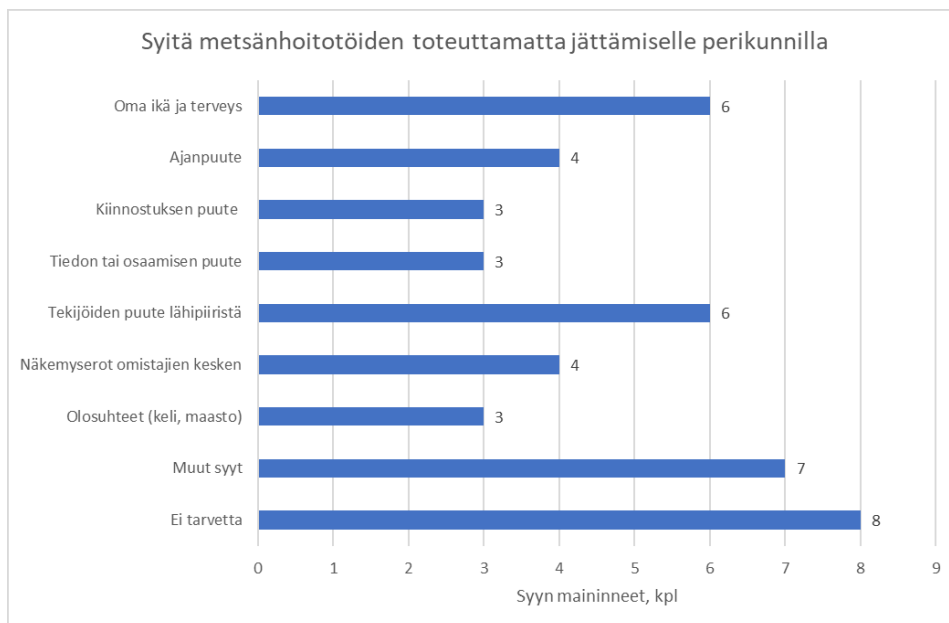
Lähi- ja etämetsänomistajien ryhmässä eniten mainintoja saaneiden syiden järjestys oli sama kuin kaikkien vastaajien keskuudessa. Lähi- ja etämetsänomistajista 45 % mainitsi metsänhoitotöiden laiminlyömisensä syyksi ajanpuutteen. 30 % mainitsi oman iän tai terveydentilan, 26 % tiedon tai osaamisen puutteen ja 26 % kiinnostuksen puutteen. 17 % vastaajista koki, että metsänhoitotoimenpiteitä ei ole jäänyt tekemättä. (Kuva 18.)

Kuva 18. Metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämisen taustalla vaikuttavat syyt lähi- ja etämetsänomistajilla.

Perikuntien osakkaiden vastauksissa ei ollut havaittavissa selvästi muista erottuvia syitä metsänhoitotöiden tekemättä jättämiselle, vaan vastaukset

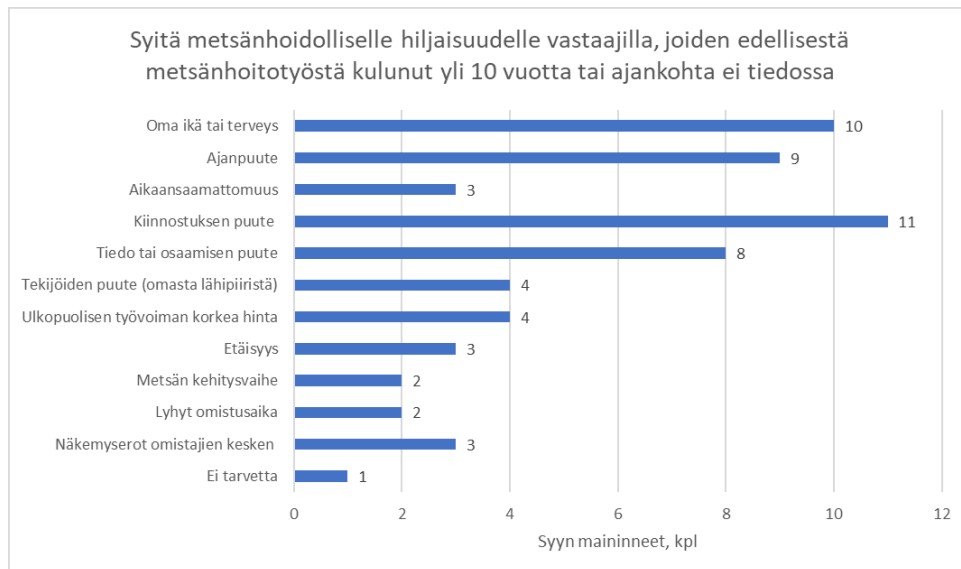
hajaantuivat eri syiden kesken suuresti. Luokkaan ”muut” kertyi perikuntien vastauksissa peräti 7 mainintaa, sillä yksittäisiä mainintoja keränneitä syitä oli ryhmän kesken useita. Noin kolmannes vastaajista koki, että metsänhoitotöiden toteutuksia ei ole jäänyt tekemättä. Varsinaisista yksittäisistä syistä eniten vaikutusta koettiin olevan omalla iällä ja terveydellä sekä tekijöiden puutteella. (Kuva 19.)

Kuva 19. Metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämisen taustalla vaikuttavia syitä perikunnilla.

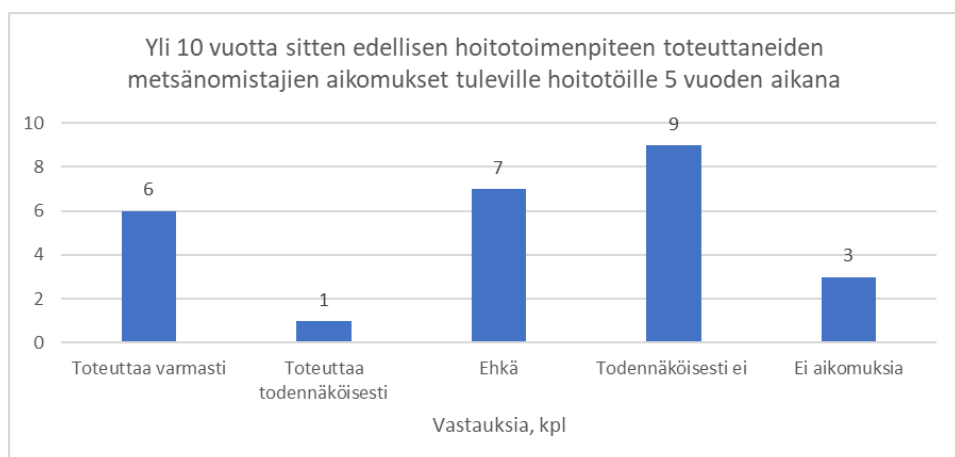
Yllä olevissa kuvaajissa on tarkasteltu kaikkia haastatteluun osallistuneita lähi- ja etämetsänomistajia. Heistä kaikki eivät kuitenkaan ole olleet oman ilmoituksensa perusteella metsänhoidollisesti passiivisia edellistä kymmentä vuotta. Oman ilmoituksensa perusteella viimeisen kymmenen vuoden ajan metsänhoidollisesti passiivisina pysytelleitä metsänomistajia oli 26 kappaletta (37 %) ja heidän mainitsevat syyt metsän hoitamattomuudelle olivat melko samankaltaisia verrattuna koko haastatteluryhmän vastauksiin.

Myös metsänhoidollisesti passiivisten metsänomistajien joukossa usein mainittuja syitä olivat oma ikä tai terveys, ajanpuute ja tiedon tai osaamisen puute. Eniten mainintoja hoidollisesti passiivisten keskuudessa keräsi kuitenkin kiinnostuksen puute, minkä mainitsi 44 % metsänhoidollisesti passiivisiksi luokitelluista metsänomistajista. Kaikista haastatteluun osallistuneista vastaava osuus oli 21 %. Vain yksi yli kymmenen vuotta sitten edellisen metsänhoitotyön toteuttanut metsänomistaja koki, että metsänhoitotöitä ei ole jäänyt tekemättä tai niille ei ole ollut tarvetta. (Kuva 20, s. 45.)

Kuva 20. Syitä metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämiselle metsänhoidollisesti passiivisilla metsänomistajilla.

Yli kymmenen vuotta sitten edellisen metsänhoitotoimenpiteen toteuttaneilla metsänomistajilla oli vaihtelevasti suunnitelmia tulevien vuosien metsänhoitotöiden toteutuksiin. Lähes puolet vastaajista kertoi, että heidän metsissään ei todennäköisesti tulla toteuttamaan hoitotoimenpiteitä myöskään tulevan viiden vuoden aikana. Tällaisilla henkilöillä syynä metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämiselle oli ollut useimmiten kiinnostuksen puute. Vain seitsemän metsänhoidollisesti passiivisina viimeisen vuosikymmenen pysytelleistä metsänomistajista kertoi toteuttavansa hoitotöitä varmasti tai todennäköisesti tulevien vuosien aikana. (Kuva 21.)

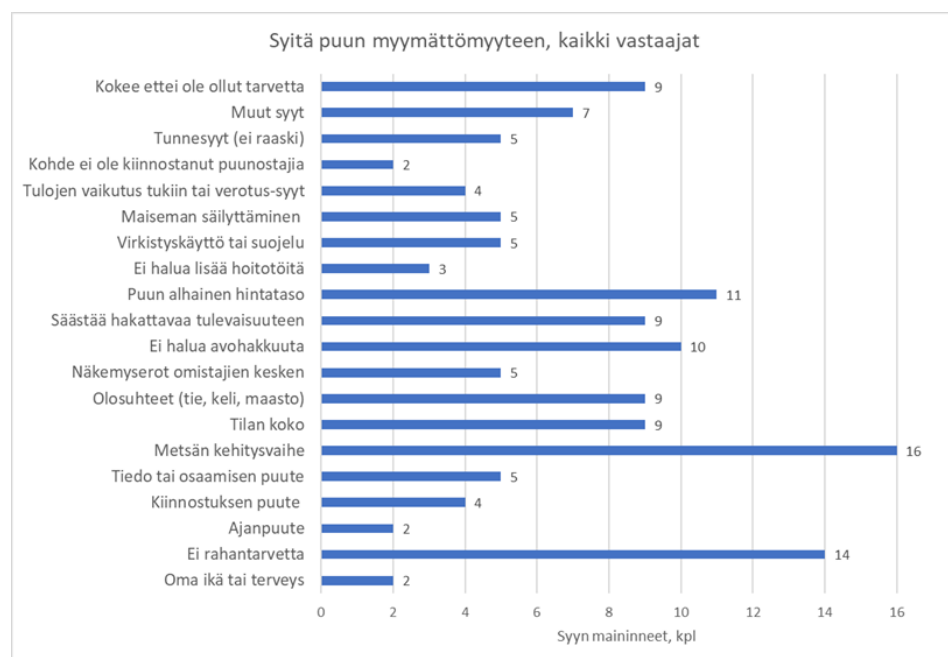
Kuva 21. Metsänhoidollisesti passiivisten metsänomistajien aikomukset hoitotöihin (n=26).

5.1.6 Puun myymättömyyden syyt

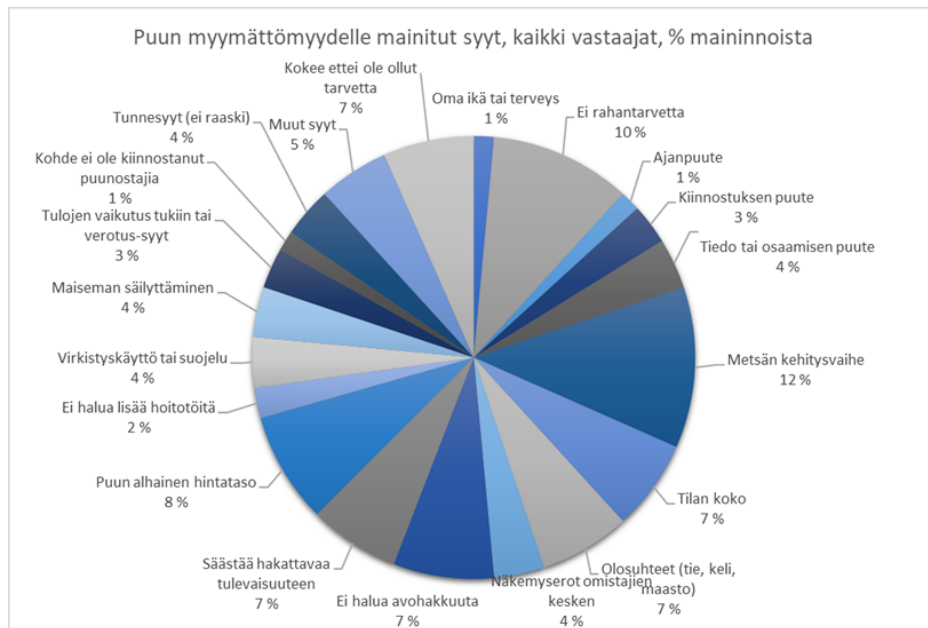
Haastatteluissa selvitettiin puun myymättömyyden taustalla vaikuttavia syitä kysymällä haastatteluun osallistuneilta, onko puun myynti viivästynyt

tai jäänyt tekemättä ja mitkä ovat olleet siihen vaikuttavia syitä. Myös puun myymättömyyden syitä käsittelevät vastaukset hajaantuivat suuresti eri tekijöiden kesken ja toisistaan poikkeavia syitä kertyi kaikkiaan 33 kappaletta. Samankaltaisia syitä pyrittiin tietojen analysointia varten yhdistelemään toisiinsa. Haastatteluun osallistuneet saivat vastata kysymykseen useamman eri syyn ja keskimäärin myymättömyyteen vaikuttavien tekijöitä tunnistanneet vastaajat mainitsivat 2,1 eri syytä vastaajaa kohden.

Puun myymättömyydelle mainittiin pääsääntöisesti eri syitä kuin metsän hoitamattomuudelle. Kaikki vastaukset huomioituna metsän kehitysvaihe mainittiin useimmin syynä puun myymättömyydelle. Vastaajat kertoivat, että tilalla on esimerkiksi paljon taimikoita, jolloin hakattavaa ei ole viimeisten vuosien aikana ollut. Moni vastaaja kertoi myös, että puun myynti on päätetty jättää toteuttamatta tai viivästynyt, sillä puukauppatuloille ei ole ollut varsinaista tarvetta. Muita useimmin mainittuja syitä myymättömyydelle olivat puusta maksettavan hinnan alhaisena pidetty taso, avohakkuiden välttäminen, tilan koko, olosuhteiden vaikutukset sekä halu säästää hakattavaa tuleville vuosille esimerkiksi perillisille tai oman vanhuuden turvaksi. (Kuva 22; kuva 23, s. 47.)

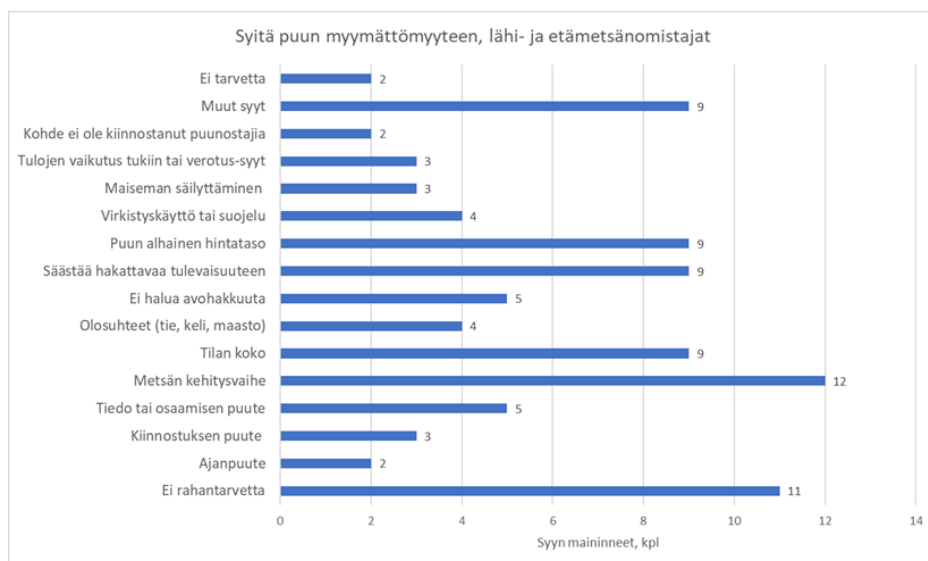

Kuva 22. Haastatteluihin osallistuneiden metsänomistajien syitä puun myymättömyydelle.

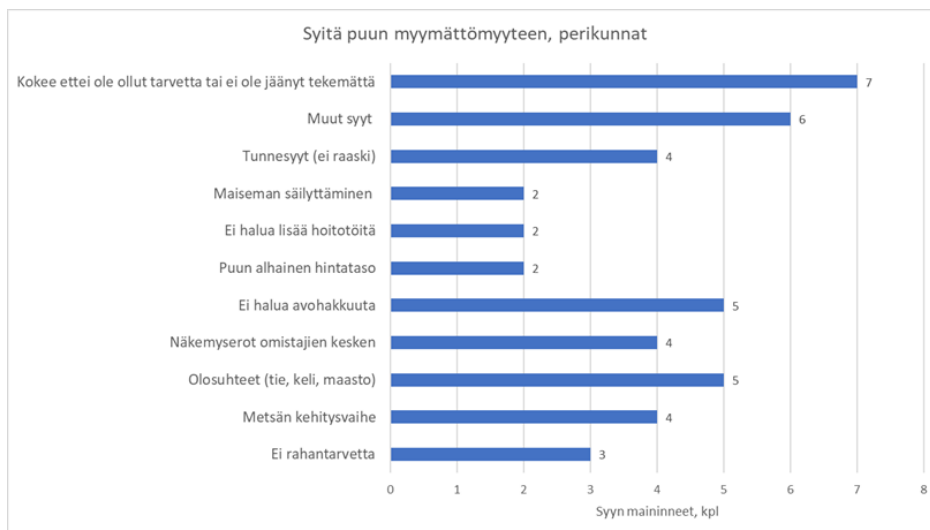
Kuva 23. Kaikkien haastatteluun osallistuneiden puun myymättömyydelle mainitsemien syiden osuudet.

Lähi- ja etämetsänomistajien ryhmän vastaukset eivät poikenneet suuresti edellä esitetystä kaikkien haastateltujen metsänomistajien vastauksista, vaan ryhmässä useimmin syinä mainittiin metsän kehitysvaihe, hakkuutulojen tarpeettomuus, tilan koko, säästämishalut tulevaisuuden varalle ja puun alhainen hintataso. Huomattavaa vastauksissa oli, että metsänhoitotöiden tekemättä jättämiseen johtaneita syitä kysyttäessä useimmin mainittuja omaa ikää tai ajanpuutetta koskevia tekijöitä ei pidetty samalla tavalla puun myymättömyyteen vaikuttavina tekijöinä, vaan ne mainitsivat syiksi vain pari ryhmän vastaajaa. Myöskään kiinnostuksen puute ei vaikuttanut puun myymättömyyteen samassa määrin kuin metsänhoitotöiden toteutukseen. (Kuva 24.)

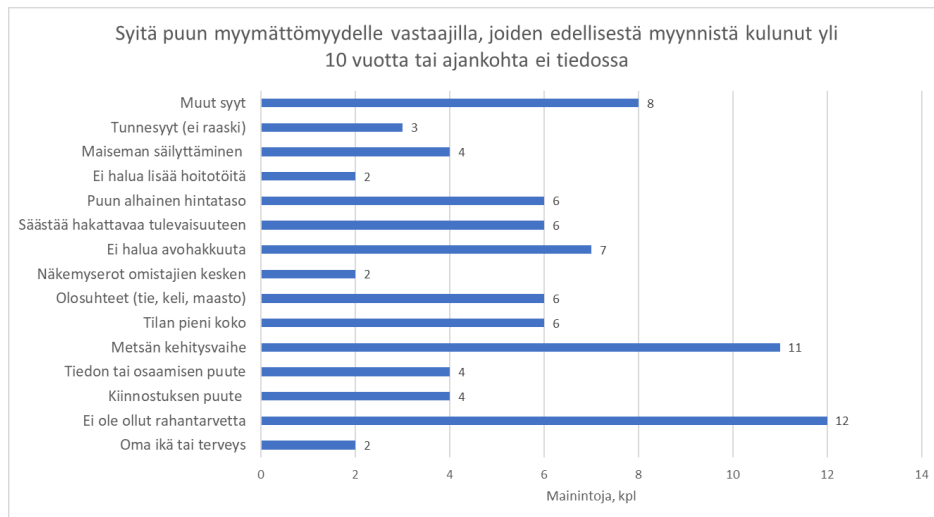
Kuva 24. Lähi- ja etämetsänomistajien syitä puun myymättömyydelle.

Perikuntien haastatteluryhmässä moni vastaaja koki, että puun myynti ei ole koskaan viivästynyt tai jäänyt tekemättä. Varsinaisten syiden osalta vastaukset poikkesivat lähi- ja etämetsänomistajien ryhmästä lähinnä siinä, että omistajien väliset näkemyserot ja tunnesyyt mainitsi puun myymättömyyteen vaikuttavana tekijänä useampi perikuntiin kuuluva vastaaja. Näkemyserojen merkitys metsien vähäiseen hyödyntämiseen ei rajoittunut syyn maininneilla vain joko puun myyntiin tai metsänhoitoon, vaan kaikki syyn maininneet perikuntien vastaajat kertoivat sen vaikuttavan sekä puun myyntiin että metsänhoitotöiden toteutukseen. (Kuva 25.)

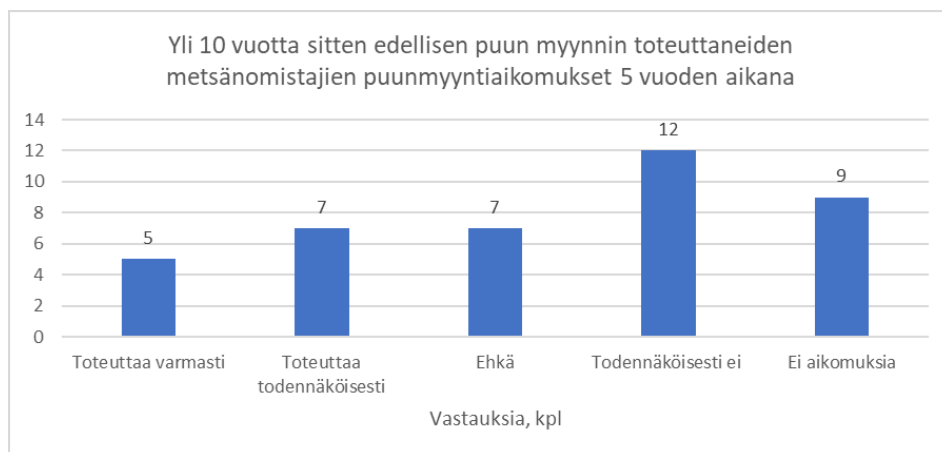
Kuva 25. Perikuntien syitä puun myymättömyydelle.

Oman ilmoituksensa perusteella yli kymmenen vuotta sitten edellisen puukaupan tehneitä myynnillisesti passiivisia metsänomistajia oli kaikkiaan 34 kappaletta, minkä lisäksi kuusi vastaajaa ei muistanut edellisen hakkuun ajankohtaa. Tällaiset pitkään puun myynnillisesti passiivisina olleet metsänomistajat mainitsivat muita syitä useammin merkittäviksi tekijöiksi vähäiselle puunmyyntiaktiivisuudelleen hakkuutulojen tarpeettomuuden sekä metsän kehitysvaiheen. (Kuva 26, s. 49.)

Kuva 26. Syitä puun myymättömyydelle myynnillisesti passiivisilla metsänomistajilla.

Pitkään myynnillisesti passiivisina pysytelleistä metsänomistajista suurin osa kertoi, että heillä ei ole todennäköisiä aikomuksia puun myyntien toteutuksiin tulevien vuosien aikana. Vain 30 % piti myyntiä lähivuosina todennäköisenä ja 53 % kertoi suoraan myynnin olevan ajanjaksolla epätodennäköistä. (Kuva 24.) Myynnillisesti aktiivisista 74 % piti myyntiä todennäköisenä myös tulevien vuosien aikana, joten aiempi myyntikäyttäytyminen saattaa antaa viitteitä myös tulevien vuosien myyntikäyttäytymisestä. (Kuva 27.)

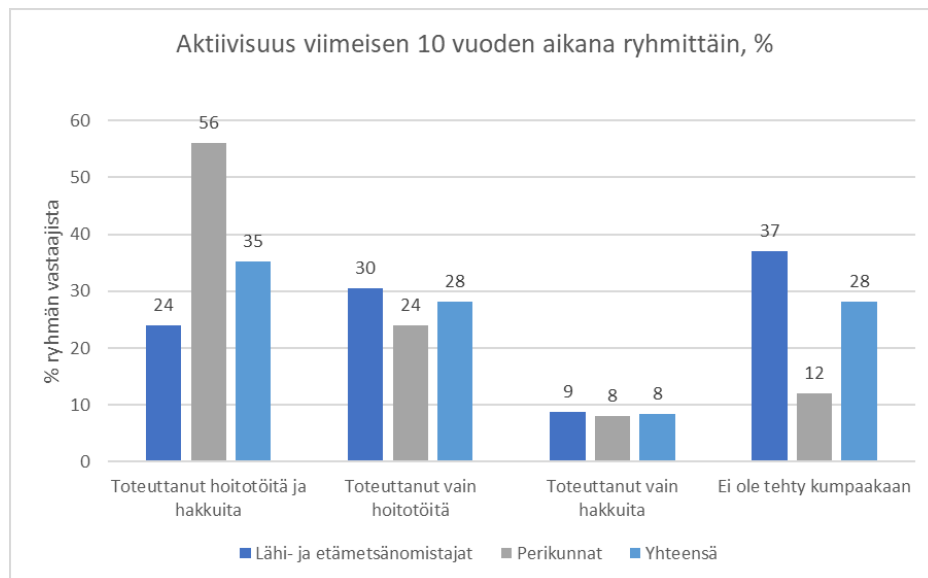

Kuva 27. Myynnillisesti passiivisten puunmyyntiaikomukset (n=40).

5.2 Metsätaloudellisesti täysin passiiviset metsänomistajat

Haastatteluun osallistuneista 71 metsänomistajasta 20 henkilön (28 %) vastauksista kävi ilmi, että he ovat metsätaloudellisesti täysin passiivisia mikä tarkoittaa, että sekä edellisestä metsänhoitotoimenpiteestä että edellisestä puun myynnistä on vastaajan oman kertoman perusteella kulunut yli kymmenen vuotta tai ajankohta ei ole tiedossa. (Kuva 28, s. 50.)

Täysin välinpitämättömiä metsänomistajia tutkimuksessa oli kolme kappaletta (4 %): He eivät tunnistanee metsälle merkityksiä tai hyödyntämistapoja, edellisestä hoitotoimenpiteestä ja puun myynnistä oli kulunut yli 10 vuotta eikä heillä ollut aikomuksia myöskään toteuttaa niitä tulevan viiden vuoden aikana. Metsätaloudellisesti aktiivisten ja passiivisten taustatietojen vertailutaulukko on nähtävissä opinnäytetyön liitteessä 2 ja ryhmien välisiä vertailutuloksia liitteessä 5.

Kuva 28. Toteutetut toimenpiteet ryhmittäin (lähi- ja etämetsänomistajat n=46, perikunnat n=25, kaikki yhteensä n=71).

5.2.1 Taustatiedot

Viitteitä aiemmissa tutkimuksissa havaituista passiiviselle metsänomistajalle tyypillistä piirteistä havaittiin myös tässä tutkimuksessa. Passiivisiksi osoittautuneiden metsänomistajien keski-ikä oli 66,2 vuotta, mikä oli korkeampi kuin aktiivisiksi ja osittain aktiivisiksi luokitelluilla (62,4 vuotta). Passiivisten joukossa naisten osuus oli aktiivisten ryhmää korkeampi ja pinta-alat painottuivat pienempiin pinta-alaluokkiin. (Taulukko 3.) Kaikkiaan metsätaloudellisesti passiivisten hallussa oli 23 % tutkimukseen osallistuneiden metsänomistajien tilojen yhteenlasketusta metsäpinta-alasta. Passiivisiksi osoittautuneista 85 % kuului lähi- ja etämetsänomistajien ryhmään, 15 % perikuntiin.

Taulukko 3. Metsätaloudellisesti aktiivisten ja passiivisten taustatiedot

	Metsätaloudellisesti passiiviset	Metsätaloudellisesti aktiiviset ja osittain aktiiviset yhteensä
Havaintojen määrä, kpl	20	51
Keski-ikä, vuotta	66,2	62,4
Miehiä, %	50	69
Naisia, %	50	31
Keskimääräinen metsäomistus, hehtaaria	26,3	33,9

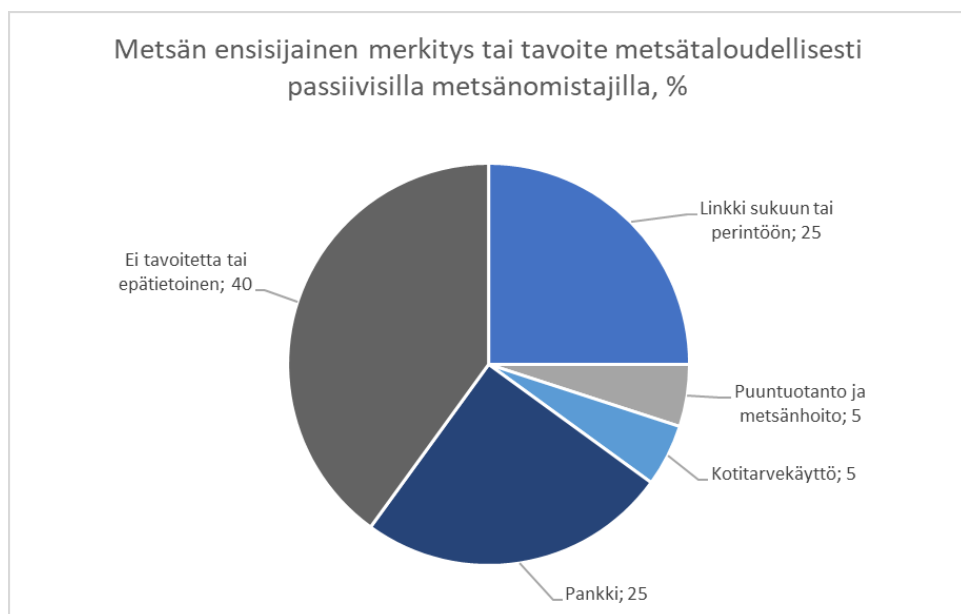
5.2.2 Metsien merkitys ja hyödyntäminen

Metsätaloudellisesti passiiviset metsänomistajat olivat aktiivisia ja osittain aktiivisia useammin epätietoisia metsän ensisijaisesta merkityksestä. Merkitystä kysyttäessä 40 % passiivisista mainitsi epätietoisuuden vastauksena kysymykseen, kun aktiivisilla ja osittain aktiivisilla useimmin mainittiin puuntuotanto ja metsänhoito. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Metsän merkityksen ja hyödyntämisen vertailu aktiivisiksi ja passiivisiksi osoittautuneiden metsänomistajien välillä

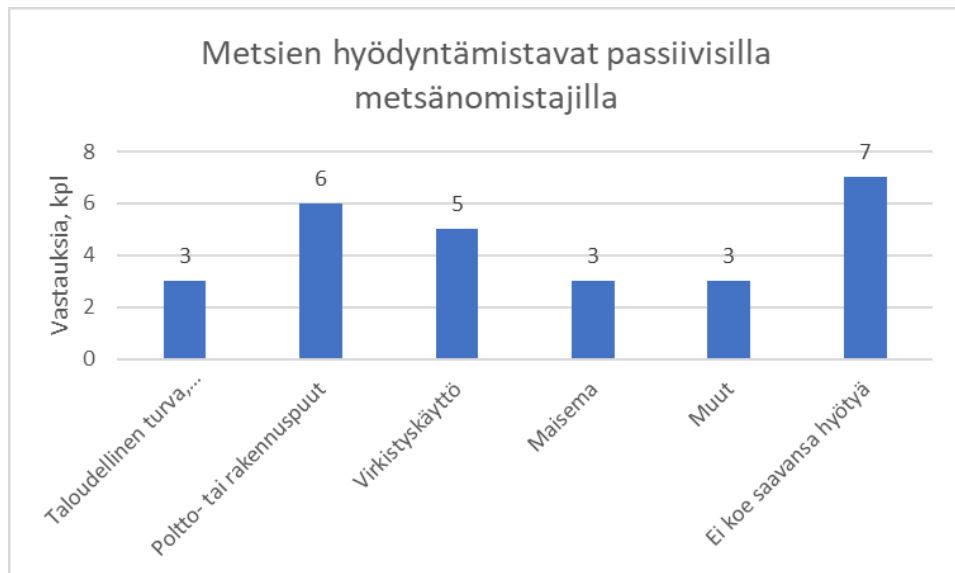
	Metsätaloudellisesti passiiviset	Metsätaloudellisesti aktiiviset ja osittain aktiiviset yhteensä
Havaintojen määrä, kpl	20	51
Metsän merkitys, % ryhmän vastaajista	Ei tavoitetta tai epätietoinen 40 % Linkki sukuun ja perintöön 25 % Pankki 25 %	Puuntuotanto ja metsänhoito 29 % Ei tavoitetta tai epätietoinen 21 % Linkki sukuun ja perintöön 18 %
Kokee, ettei saa metsästä hyötyjä, % ryhmän vastaajista	35 %	8 %

Tavoitteen tunnistaneista passiivisista viisi mainitsi ensisijaiseksi merkitykseksi pankin tai taloudellisen turvan ja yhtä moni koki metsän eräänlaisena linkkinä sukuun tai perintöön. Vain yksi passiivinen piti puuntuotantoa ja metsänhoitoa metsän ensisijaisena tavoitteena. (Kuva 29.)

Kuva 29. Metsän ensisijainen tavoite metsätaloudellisesti passiivisilla metsänomistajilla (n=20).

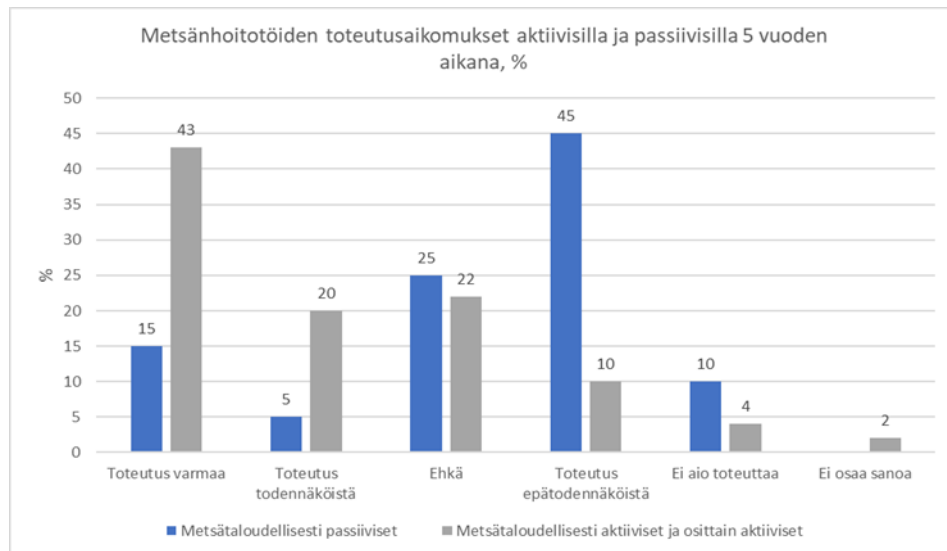
Useimmin mainittuja hyödyntämistapoja passiivisilla metsänomistajilla olivat kotitarve- ja virkistyskäyttö. Passiivisista moni koki kuitenkin metsään jopa kokonaan hyödyttömäksi, sillä 35 % ei tunnistanut erikseen kysyttäessä metsälle tällä hetkellä yhtään hyödyntämistapaa. (Kuva 30, s. 52.) Aktiivisista vain 8 % koki metsät kokonaan hyödyttömiksi.

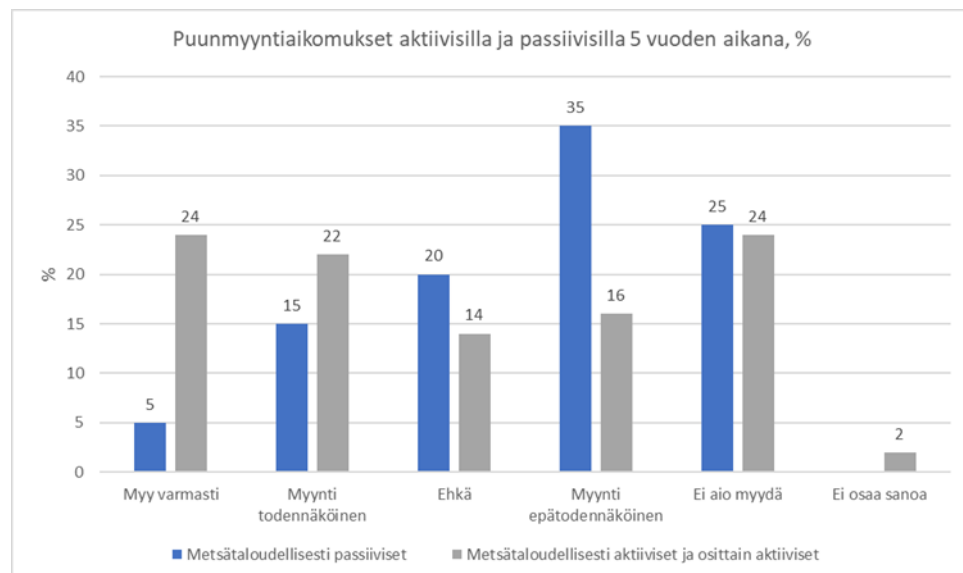
Kuva 30. Passiivisten metsänomistajien tapoja hyödyntää metsää.

5.2.3 Hoitotöiden toteutus- ja puunmyyntiaikomukset

Metsätaloudellisesti passiiviset metsänomistajat eivät olleet toteuttaneet toimenpiteitä viimeisen vuosikymmenen aikana, mutta myös aikomukset tuleviin metsänhoitotöihin ja puun myynteihin olivat usein epävarmoja. 70 % viimeisen vuosikymmenen ajan metsätaloudellisesti passiivisina pysytelleistä metsänomistajasta piti aikomuksia metsänhoitotöihin tai puun myynteihin epävarmoina myös tulevan viiden vuoden ajanjaksolla. Vain 20 % passiivisista piti metsänhoitotöiden toteutusta todennäköisenä, kun aktiivisten ja osittain aktiivisten ryhmässä vastaava osuus oli 63 %. (Kuva 31, s. 53.) Vähäisemmät toteutusaikomukset olivat havaittavissa myös puun myyntisuunnitelmien osalta, sillä vain 20 % passiivisista piti myyntejä todennäköisinä lähitulevaisuudessa. Aktiivisista ja osittain aktiivisista puun myyntiä suunnitteli lähes puolet vastaajista. (Kuva 32, s. 53.) Toteutusaikomusten puuttuminen ei useimmiten rajoittunut koskemaan vain jompaa-kumpaa toteutusmuotoa, vaan yli puolet passiivisista kertoi molempien toteutuksien olevan epätodennäköistä.

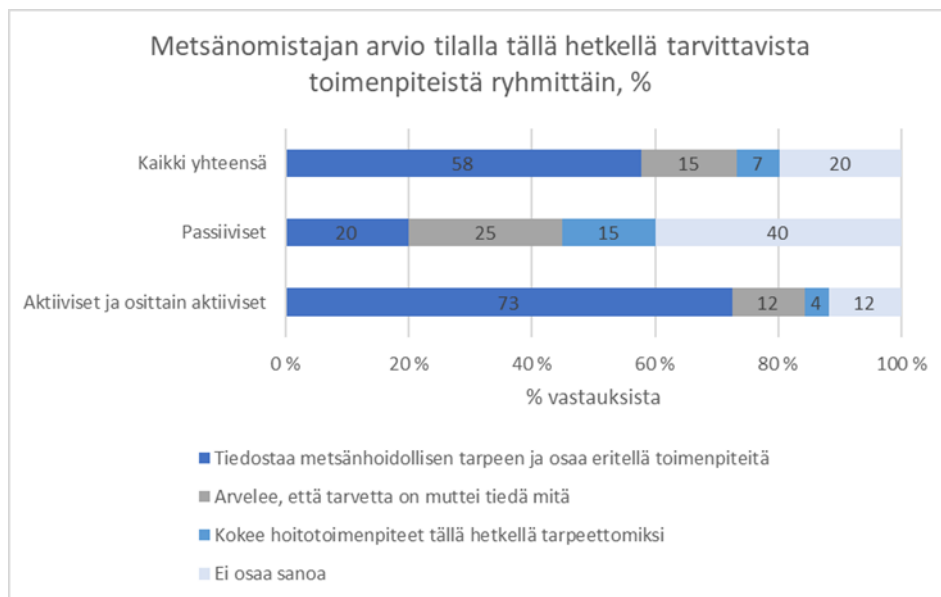

Kuva 31. Passiivisten ja aktiivisten metsänhoitotöiden toteutusaikomukset (passiiviset n=20, aktiiviset ja osittain aktiiviset n=51).

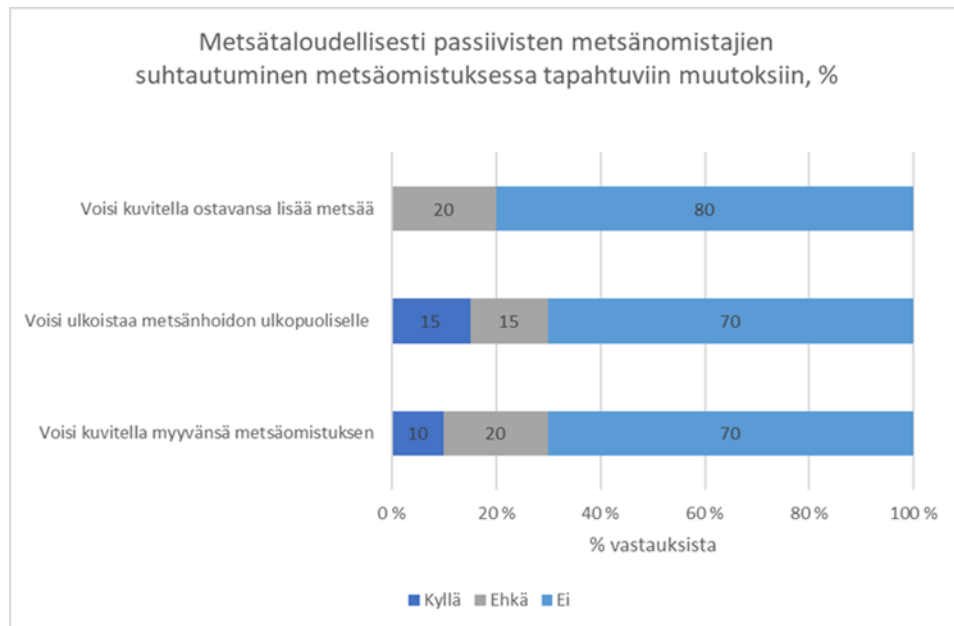
Kuva 32. Passiivisten ja aktiivisten puunmyyntiaikomukset (passiiviset n=20, aktiiviset ja osittain aktiiviset n=51).

Toimenpiteiden toteutus ei aktiivisilla ja osittain aktiivisilla metsänomistajilla vaikuta riippuvan siitä, että metsänomistaja ei tiedosta tarvetta toimenpiteille. Metsänomistajilta kysyttiin, onko tilalla tällä hetkellä heidän mielestään hoitotoimenpiteitä tai hakkuita jotka pitäisi toteuttaa ja mitä ne ovat. Lähes kolme neljännestä aktiivisten ja osittain aktiivisten ryhmään kuuluvasta metsänomistajasta kertoi, että heidän mielestään tarvetta on ja pystyivät erittelemään kiireellisimmiksi kokemiaan toimenpiteitä. Sen sijaan metsätaloudellisesti passiivisista samaan luokkaan kuului vain viidenes ja 40 % kertoi olevansa hoitotarpeesta täysin epätietoisia. (Kuva 33, s. 54.)

Kuva 33. Metsänomistajien käsitys tämän hetkisestä hoitotarpeesta ryhmittäin (kaikki yhteensä n=71, aktiiviset ja osittain aktiiviset n=51, passiiviset n=20).

Huomionarvoista metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien vastauksissa oli, että vaikka passiiviset eivät olleet hyödyntäneet metsää metsätaloudellisessa tarkoituksessa viimeisen kymmenen vuoden aikana eikä monella heistä ollut suunnitelmia toteutuksiin myöskään tuleville vuosille, vain harva suhtautui tilan hallintaan ja päätöksentekoon liittyviin muutoksiin myötämielisesti. Vain 10 % passiivisista suhtautui positiivisesti tilan myymiseen ja 70 % kertoi suoraan, että myyntiaikeita ei ole. Myöskään kukaan kolmesta täysin välinpitämättömästä metsänomistajasta ei ollut aikeissa myydä metsäomistusta. Tilan hallinta haluttiin pitää muutenkin omissa käsissä, sillä 70 % vastaajista kertoi, että ei halua luovuttaa metsätilaa ulkopuolisten hoitoon. Nykyistä metsäomistusta pidettiin riittävänä, sillä vain 20 % passiivisista kertoi harkinneensa lisäostoja edes ajatuksen tasolla. (Kuva 34, s. 55.)

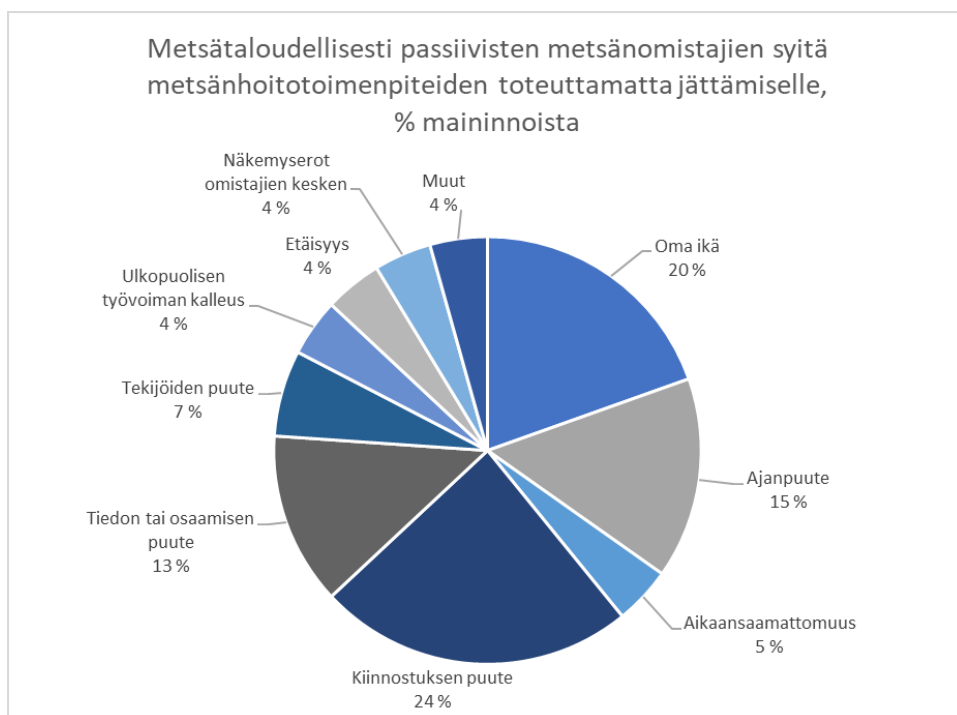

Kuva 34. Metsätaloudellisesti viimeisen 10 vuoden aikana passiivisina pysytelleiden metsänomistajien mielipiteitä metsäomaisuuden hallinnan muutoksiin (n=20).

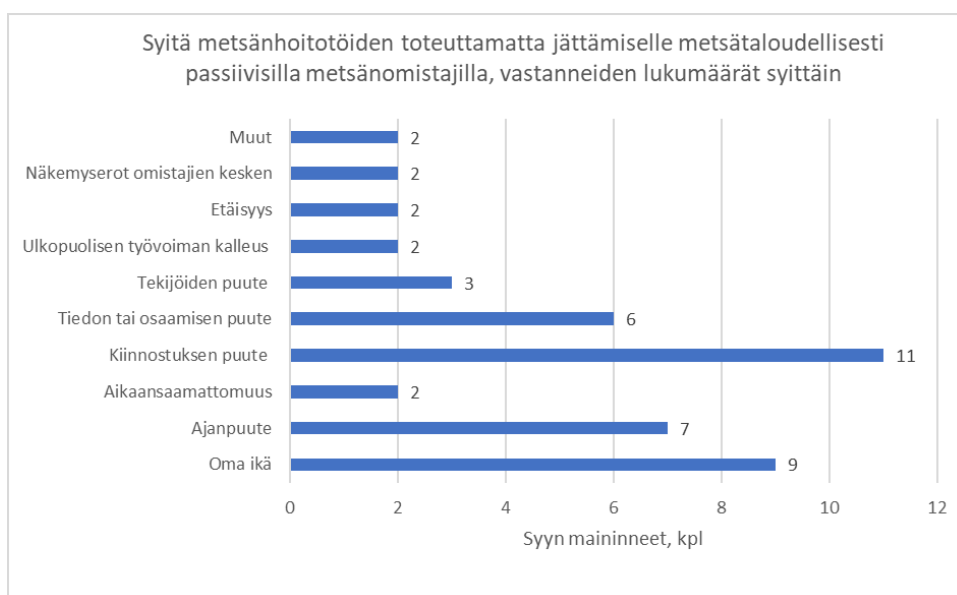
5.2.4 Metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämisen syitä metsätaloudellisesti passiivisilla metsänomistajilla

Kaikkien haastatteluun osallistuneiden yhteenlaskettujen tulosten tapaan myös metsätaloudellisesti passiivisilla hoitotöiden toteuttamatta jättämiseen johtaneita syitä mainittiin lukuisia erilaisia ja moni vastasi kysymyseen myös useamman kuin yhden syyn. Oman kiinnostuksen puutteen merkitys korostui ryhmän vastuksissa, sillä neljäsosa kaikista maininnoista koski kiinnostuksen puutetta, mikä oli useimmin mainittu syy metsänhoitotoimenpiteiden toteuttamatta jättämiselle. (Kuva 35, s. 56.)

Kiinnostuksen puutteen merkittävyyttä korostaa sen passiivisuutta aiheuttavaksi syyksi tunnistaneiden metsänomistajien määrä, sillä yli puolet metsätaloudellisesti passiivisista metsänomistajista mainitsi sen syyksi metsänhoitotöiden tekemättä jättämiselle. Moni passiiviseksi osoittautunut koki myös oman iän ja terveydentilan sekä ajan- ja tiedon puuttumisen syyksi metsän hoitamattomuudelle. (Kuva 36, s. 56.)

Kuva 35. Metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien mainitsemissa syissä metsänhoitotoimenpiteiden toteuttamatta jättämiselle (n=20).

Kuva 36. Metsänhoitotoimenpiteiden toteuttamatta jättämiselle syitä tunnustaneiden metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien määrät syittäin.

Metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien hoitotöiden toteuttamattomuuteen useimmin mainitsemat syyt poikkesivat aktiivisiksi ja osittain aktiivisiksi osoittautuneiden metsänomistajien mainitsemista syistä. Aktiivisempien metsänomistajien ryhmässä yhtä suuri osuus mainitsi

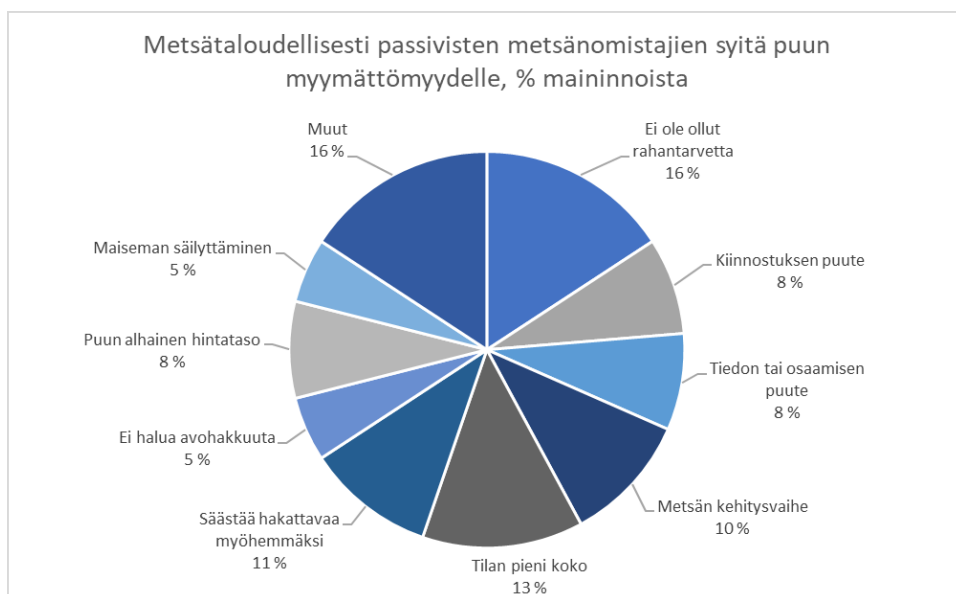
syyksi ajanpuutteen, mutta kiinnostuksen puutteen koki passiivisuutta aiheuttavaksi tekijäksi vain 8 %. Aktiivisemmat metsänomistajat eivät myöskään olleet yhtä yksimielisiä passiivisuutta aiheuttavista tekijöistä, sillä maininnat jakautuivat syiden kesken passiivisten vastauksia tasaisemmin lukuun ottamatta ajanpuutetta, jonka moni aktiivinen vastaaja koki merkittäväksi. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Metsätaloudellisesti aktiivisten ja passiivisten metsänomistajien määrien vertailu syittäin metsänhoidolliselle passiivisuudelle

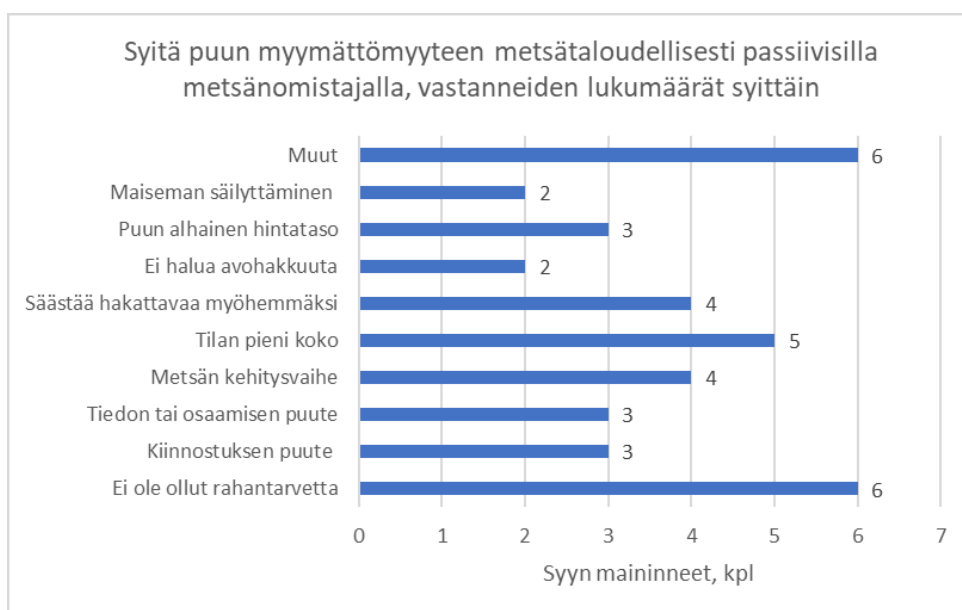
Syyn metsänhoitotöiden toteuttamattomuutta aiheuttavaksi kokeneiden metsänomistajien määrät ryhmittäin	
Metsätaloudellisesti passiiviset (N=20)	Metsätaloudellisesti aktiiviset ja osittain aktiiviset (N=51)
Kiinnostuksen puute 55 % Oma ikä tai terveys 45 % Ajanpuute 35 % Tiedon tai osaamisen puute 30 % Tekijöiden puute 15 %	Ajanpuute 35 % Tiedon tai osaamisen puute 18 % Tekijöiden puute 14 % Oma ikä tai terveys 14 % Ulkopuolisen työvoiman kalleus 10 % Olosuhteet 10 %

5.2.5 Puun myymättömyyden syitä metsätaloudellisesti passiivisilla metsänomistajilla

Myynnilliselle passiivisuudelle ei ollut havaittavissa yhtä selviä mainittujen tekijöiden joukosta erottuvia syitä, kuten edellä metsänhoitotoimenpiteiden toteuttamattomuuden osalta oli, vaan vastaukset jakautuivat tasaisemmin. Eniten mainintoja keräsivät hakkutulojen tarpeettomuus, metsän kehitysvaihe ja tilan pieni koko (Kuva 37, s. 58), mutta lukumäärällisesti useimmin mainituiksi nousseita syitäkin oli pitänyt myynnillistä passiivisuutta aiheuttavana vain muutamia metsänomistajia. Vastausten hajaantumisen ja vaihtelevuuden vuoksi yksittäisiä mainintoja keränneiden syiden luokkaan ”muut” kertyi parinkymmenen passiivisen metsänomistajan ryhmässä kuusi erilaista syytä. (Kuva 38, s. 58.)

Kuva 37. Metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien mainitsemia syitä puun myymättömyydelle (n=20).

Kuva 38. Puun myymättömyydelle syitä tunnistaneiden metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien määrät syittäin.

Metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien ryhmän myynnillistä hiljaisuutta selittävistä syistä osa oli samoja aktiivisempien metsänomistajien kanssa: metsän kehitysvaihetta ja puun alhaista hintatasoa piti kummassakin ryhmässä yhtä suuri osa vastaajista syynä myynnilliselle passiivisuudelle ja molemmissa ryhmissä se kuului useimmin mainittujen syiden joukkoon. Passiivisista huomattavasti useampi kuitenkin kertoi, että myynti on jäänyt tekemättä siksi, että varsinaista rahantarvetta ei ole ollut. Toinen merkittävä poikkeus aktiivisten ryhmään verrattuna oli tilan pieni koko, minkä passiivisista koki myynnillistä passiivisuutta selittäväksi joka neljäs vastaaja, mutta mikä ei aktiivisilla ja osittain aktiivisilla ollut lainkaan

useimmin mainittujen syiden joukossa. Aktiivisemmista metsänomistajista usein syyksi koettiin myös olosuhteet, mutta passiivisilla sen koki myynnillisen hiljaisuuden aiheuttajaksi vain yksittäinen vastaaja. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Metsätaloudellisesti aktiivisten ja passiivisten metsäomistajien vertailu syittäin myynnillisen passiivisuuden osalta

Syyn myynnillistä passiivisuutta aiheuttavaksi kokeneiden metsänomistajien määrät ryhmittäin	
Metsätaloudellisesti passiiviset (N=20)	Metsätaloudellisesti aktiiviset ja osittain aktiiviset (N=51)
Ei ole ollut rahantarvetta 30 %	Metsän kehitysvaihe 24 %
Tilan pieni koko 25 %	Puun alhainen hintataso 16 %
Metsän kehitysvaihe 20 %	Ei ole ollut rahantarvetta 16 %
Kiinnostuksen puute 15 %	Ei halua avohakkuute 14 %
Tiedon ja osaamisen puute 15 %	Olosuhteet (tie, keli, maasto) 12 %
Säästää perillisille 15 %	
Puun alhainen hintataso 15 %	

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tämän lyhyiden puhelinhaastatteluiden avulla toteutetun tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka moni Keski-Suomen alueella metsää omistavista passiivisiksi mielletävistä metsänomistajista hyödyntää metsiä metsätaloudellisesti vähän ja mitkä ovat passiivisuuden taustalla vaikuttavia syitä. Tutkimusta varten saatiin kommentteja yhteensä 71 metsänomistajalta, joista 46 kuului yksin tai puolison kanssa metsää omistavien lähi- ja etämetsänomistajien ryhmään ja 25 vastaajaa perikuntien haastatteluryhmään. Omistusmuodon lisäksi tuloksia tarkasteltaessa vastaajia ryhmiteltiin metsätaloudellisen aktiivisuuden perusteella.

Tutkimuksen merkittävimpanä havaintona voidaan pitää sitä, että läheskään kaikki passiivisiksi ennakkotietojen perusteella mielletyt metsänomistajat eivät ole täysin passiivisia, vaan suurinta osaa voidaan ennemmin pitää ainakin osittain aktiivisina. Enemmistö (63 %) kertoi toteuttaneensa metsänhoitotöitä viimeisen kymmenen vuoden aikana, minkä lisäksi yllättävän suuri joukko mainitsi toteuttaneensa myös puun myyntiä (44 %).

Metsätaloudellisesti aktiivisiksi tutkimuksessa luokiteltiin 35 % metsänomistajista. He olivat kyselyssä kertoneet toteuttaneensa sekä puukauppaa että metsänhoidon työlajeja viimeisen kymmenen vuoden aikana. Osittain aktiivisten metsänhoitotöitä tai puun myyntiä toteuttaneiden luokkaan kuului 37 % vastaajista. Metsätaloudellisesti passiivisiksi luokiteltiin kyselytutkimuksessa annettujen vastausten perusteella 28 % vastaajista, joista suurin osa kuului lähi- ja etämetsänomistajien ryhmään. Passiivisiksi osoittautuneet eivät olleet toteuttaneet viimeisen kymmenen vuoden aikana kumpaakaan edellä mainituista ja heidän osuutensa kyselyyn osallistuneista oli suuruusluokaltaan lähellä samantyyllisesti toteutettua Matilaisen & Lähdesmäen (2014, 43–44) tutkimustulosta, jossa täysin passiivisiksi todettiin 35 % passiivisiksi mielletyistä. Myös hoitotöitä ja puun myyntiä toteuttaneiden määrät olivat lähellä edellä mainitun tutkimuksen havaintoja, jossa vastaajista 61,6 % oli toteuttanut metsänhoitoa ja 33,8 % puun myyntiä.

Tutkimuksessa havaittiin aiempien tutkimustulosten tapaan, että toimenpiteiden toteuttamatta jättämiseen vaikuttavat syyt olivat moninaisia ja vaihtelevat suuresti vastaajien kesken. Erilaisia syitä tuli ilmi haastatteluiden aikana kymmeniä erilaisia eikä joukosta selvästi erottuvia syitä ollut lopulta kovin montaa. Yhteenveto eri tarkasteluryhmien useimmin mainitsemista syistä on esitetty taulukossa 7 (s. 62).

Metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämiselle mainittiin syyksi useimmin ajanpuute, oma ikä ja terveydentila, kiinnostuksen puute ja tiedon- ja osaamisen puute. Metsänhoidollisesti passiivisten metsänomistajien useimmin mainitut syyt hoitotöiden toteuttamattomuudelle olivat samoja metsänhoitotöiden osalta aktiivisten metsänomistajien kanssa, mutta ne

erottuivat ryhmän tuloksissa muista syistä selvemmin ja suurempi osuus vastaajista oli kokenut ne merkittäviksi. Puun myymättömyydelle mainitut syyt poikkesivat metsän hoitamattomuuden taustalla vaikuttavista syistä. Myymättömyydelle mainittiin kyselyssä useimmin syiksi metsän kehitysvaihe, puunmyyntitulojen tarpeettomuus, puusta maksettavan hinnan alhainen taso sekä halu välttää avohakkuita. Myynnillisesti passiivisten joukossa kolme merkittävintä syytä olivat puunmyyntitulojen tarpeettomuus, tilan pieni koko ja metsän kehitysvaihe.

Kaikkien haastatteluun osallistuneiden yhteenlasketut vastaukset metsien hoitamattomuuteen vaikuttavista syistä ovat osittain samansuuntaisia Matilaisen & Lähdesmäen (2014, 44) tutkimuksessa havaittujen syiden kanssa, mutta poikkeuksiakin löytyi. Mainitussa tutkimuksessa metsän hoitamattomuudelle useimmin mainittujen syiden joukossa olivat tämän opinnäytetyön tulosten tapaan oma ikä ja terveys sekä kiinnostuksen puute, mutta esimerkiksi ajanpuutteen osuus maininnoista oli vain 6,9 %, kun se tässä opinnäytetyössä oli 19 %. Myös osaamisen puutteella oli Matilaisen ja Lähdesmäen tutkimuksessa pienempi merkitys.

Tähän tutkimukseen osallistuneista vain harva metsänomistaja mainitsi syyksi metsän hoitamattomuudelle etäisyyden ja kotitarvekäytön, kun ne Matilaisen & Lähdesmäen tutkimuksessa olivat kaksi eniten mainintoja kerännyttä syytä. Kotitarvekäyttö oli tämänkin työn tuloksissa yksi useimmin mainituista metsänhyödyntämistavoista, mutta syyksi metsän hoitamattomuudelle sitä ei koettu. Se, että moni ei kokenut etäisyyttä passiivisuuden taustalla vaikuttavaksi syyksi voi johtua siitä, että muualla kuin tilan sijaintimaakunnassa asuvia etämetsänomistajia oli tämän työn otoksessa vain kymmenesosa.

Aktiivisuusryhmittäin tehdyn vertailun perusteella huomattiin, että metsätaloudellisesti täysin passiivisten metsänomistajien mainitsemat syyt toimenpiteiden toteuttamatta jättämiselle poikkesivat metsätaloudellisesti aktiivisten ja osittain aktiivisten syistä ja useimmin mainitut syyt erottuivat mainintojen määrässä etenkin metsänhoidollista passiivisuutta selittävien tekijöiden osalta. Metsänhoidollisen passiivisuuden syiksi 55 % täysin passiivisista mainitsi kiinnostuksen puutteen, 45 % oman iän ja terveyden ja 35 % ajanpuutteen. Esimerkiksi aktiivisilla ja osittain aktiivisilla kolme eniten mainintoja kerännyttä syytä olivat ajanpuute 35 %, tiedon ja kiinnostuksen puute 18 % ja oma ikä ja terveys 14 %. Myynnillisen passiivisuuden taustalla vaikuttavat useimmin mainitut syyt eivät erottuneet toisistaan yhtä selvästi, mutta moni metsänomistaja koki passiivisuutta selittäväksi tekijäksi puunmyyntitulojen tarpeettomuuden (30 %), tilan pienen koon (25 %) ja metsän kehitysvaiheen (20 %).

Taulukko 7. Yhteenveto useimmin mainituista syistä tarkasteluryhmittäin

	Useimmin mainitut syyt, % vastaajista maininnut	
	Metsänhoitotöiden toteuttamatta jättäminen	Puun myymättömyys
Kaikki vastaajat (N=71)	Ajanpuute 35 % Oma ikä ja terveys 28 % Kiinnostuksen puute 21 % Tiedon ja osaamisen puute 21 % Tekijöiden puute 14 %	Metsän kehitysvaihe 23 % Ei rahantarvetta 20 % Puun alhainen hintataso 15 % Ei halua avohakkuuta 14 % Säästää hakattavaa tulevaisuuteen 13 % Tilan koko 13 % Olosuhteet (keli, maasto tie) 13 %
Lähi- ja etämetänomistajat (N=46)	Ajanpuute 46 % Oma ikä ja terveys 30 % Kiinnostuksen puute 26 % Tiedon ja osaamisen puute 26 % Aikaansaamattomuus 13 % Ulkopuolisen työvoiman kalleus 13 %	Metsän kehitysvaihe 26 % Ei rahantarvetta 24 % Puun alhainen hintataso 20 % Säästää hakattavaa tulevaisuuteen 20 % Tilan koko 20 %
Perikunnat (N=25)	Oma ikä ja terveys 24 % Tekijöiden puute 24 % Ajanpuute 16 % Näkemyserot omistajien kesken 16 % Olosuhteet 12 % Tiedon ja osaamisen puute 12 % Kiinnostuksen puute 12 %	Ei halua avohakkuuta 20 % Olosuhteet (keli, maasto tie) 20 % Metsän kehitysvaihe 16 % Tunnesyyt (ei raaski) 16 % Ei rahantarvetta 12 %
Metsänhoidollisesti aktiiviset (N=45) <i>*Toteuttanut metsänhoitotöitä 2007-2016, saattanut toteuttaa myös puun myyntiä</i>	Ajanpuute 33 % Oma ikä ja terveys 22 % Kiinnostuksen puute 9 % Ulkopuolisen työvoiman kalleus 9 % Olosuhteet 9 %	
Metsänhoidollisesti passiiviset (N=26) <i>*Ei metsänhoitotöiden toteutuksia 2007-2016, saattanut kuitenkin toteuttaa puun myyntiä</i>	Kiinnostuksen puute 42 % Oma ikä tai terveys 38 % Ajanpuute 35 % Tiedon tai osaamisen puute 31 % Tekijöiden puute 15 % Ulkopuolisen työvoiman kalleus 15 %	
Myynnillisesti aktiiviset (N=31) <i>*Puun myyntiä 2007-2016, saattanut toteuttaa myös metsänhoitotöitä</i>		Metsän kehitysvaihe 16 % Puun alhainen hintataso 16 % Hakkuukypsät metsät virkistyskäytössä 16 % Tilan pieni koko 10 % Olosuhteet (keli, maasto tie) 10 % Säästää hakattavaa myöhemmäksi 10 %
Myynnillisesti passiiviset (N=40) <i>*Ei puun myyntiä 2007-2016, saattanut kuitenkin toteuttaa metsänhoitotöitä</i>		Ei ole ollut rahantarvetta 30 % Metsän kehitysvaihe 28 % Ei halua avohakkuuta 18 % Tilan pieni koko 15 % Olosuhteet (keli, maasto, tie) 15 % Säästää hakattavaa tulevaisuuteen 15 % Puun alhainen hintataso 15 %
Metsätaloudellisesti aktiiviset (N=51) <i>*Toteuttanut metsätaloudellisia toimenpiteitä (hoitotyöt tai puun myynti) 2007-2016.</i>	Ajanpuute 35 % Tiedon ja osaamisen puute 18 % Oma ikä tai terveys 14 % Tekijöiden puute lähipiiristä 14 % Ulkopuolisen työvoiman kalleus 10 %	Metsän kehitysvaihe 24 % Puun alhainen hintataso 16 % Ei ole ollut tarvetta puunmyyntituloille 16 % Ei halua avohakkuuta 14 % Olosuhteet (keli, tie, maasto) 12 %
Metsätaloudellisesti passiiviset (N=20) <i>*Ei metsätaloudellisia toimenpiteitä (hoitotyöt tai puun myynti) 2007-2016.</i>	Kiinnostuksen puute 55 % Oma ikä tai terveys 45 % Ajanpuute 35 % Tiedon ja osaamisen puute 30 % Tekijöiden puute lähipiiristä 15 %	Ei ole ollut tarvetta puunmyyntituloille 30 % Tilan pieni koko 25 % Metsän kehitysvaihe 20 % Kiinnostuksen puute 15 % Tiedon ja osaamisen puute 15 % Säästää perillisille 15 % Puun alhainen hintataso 15 %

Aiemmissa tutkimuksissa havaittujen aktiivisuutta alentavien tekijöiden vaikutuksista passiivisuuteen saatiin viitteitä myös tässä tutkimuksessa vertailemalla suhteellisia osuuksia, vaikka tilastollisesti merkittävänä pidettävät havainnot jäivät lopulta melko vähiin. Tarkasteltaessa aktiivisuuden mukaan luokiteltuja ryhmiä voitiin huomata, että metsätaloudellisesti passiiviset olivat aktiivisempia iäkkäämpiä, naisten osuus oli korkeampi ja heidän metsäomistuksensa keskimääräinen pinta-ala oli pienempi. Passiiviset metsänomistajat olivat usein epä tietoisia metsän merkityksestä ja peräti 40 % koki, että he eivät hyödy metsäomistuksesta tällä hetkellä juuri ollenkaan. He olivat myös aktiivisia metsänomistajia useammin epä tietoisia metsän tämänhetkisestä hoitotarpeesta ja epävarmempia tulevista metsänhoitotöiden toteutuksista ja puunmyyntiaikomuksista.

Metsätaloudellinen passiivisuus vaikuttaa tämän kyselyn tulosten perusteella olevan monen vastaajan kohdalla enemmän pysyvä kuin tilapäinen vaihe metsänomistamisessa. Metsänomistajien aiomukset eri metsänhoidon toimenpiteisiin vaihtelivat ryhmien välillä, mutta metsätaloudellisesti passiiviset olivat osittain aktiivisia ja aktiivisia metsänomistajia selvästi epävarmempia tulevista toteutuksista. Vain 20 % viimeisen vuosikymmenen ajan passiivisena pysytelleistä piti metsänhoitotöiden ja puun myyntien toteutuksia todennäköisenä tulevan viiden vuoden aikana. Omistajaryhmien kesken ero näkyi lähinnä tulevien metsänhoitotöiden toteutusaikomuksissa, jossa perikunnista selvästi lähi- ja etämetsänomistajien ryhmää suurempi osa aikoi toteuttaa metsänhoitotoimenpiteitä tulevan viiden vuoden aikana. Myyntiaikomusten osalta erot omistajaryhmien kesken eivät olleet yhtä selvästi havaittavissa.

Yhteenveto metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien merkittävimmistä eroista aktiivisiin ja osittain aktiivisiin verrattuna:

- Metsätaloudellisesti passiiviset ovat keskimäärin iäkkäämpiä. Passiivisten keski-ikä oli 66,2 vuotta, aktiivisten ja osittain aktiivisten 62,3.
- Naismetsänomistajien suurempi osuus. Passiivisten ryhmässä naisten osuus 50 %, aktiivisten ja osittain aktiivisten 31 %.
- Keskimääräistä pienempi metsäpinta-ala. Passiivisten metsänomistajien keskimääräinen metsäpinta-ala 26,2 hehtaaria, aktiivisten ja osittain aktiivisten 33,9 hehtaaria.
- Passiiviset käyvät tilalla aktiivisia harvemmin. Vain 15 % kertoi vierailevansa tilalla keskimäärin yli 5 kertaa vuodessa, aktiivisten ja osittain aktiivisten joukossa vastaava osuus oli 61 %.
- Metsätaloudellisesti passiiviset olivat epävarmempia metsänhoitotöiden ja puun myyntien toteutuksista tulevana vuosina. Vain 20 % passiivisista piti toteutuksia todennäköisinä tulevan viiden vuoden aikana, kun aktiivisista ja osittain aktiivisista metsänhoitotöitä todennäköisenä piti 63 % ja puun myyntiä 45 %.
- Passiiviset olivat useammin epätietoisia metsiensä tämän hetkestä hoitotarpeesta. 40 % passiivisista ei osannut sanoa onko tilalla tällä hetkellä tarvetta hoitotoimenpiteille, aktiivisista ja osittain aktiivisista epätietoisia oli vain 12 % ja peräti 73 % kertoi tiedostavansa tarpeen ja pystyi erittelemään tarvittavia toimenpiteitä.
- Passiivisten useimmin mainitsevat syyt erottuivat muista mainituista syistä selvemmin. Passiivisista selvästi aktiivisia ja osittain aktiivisia suurempi osa vastaajista oli kokenut metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämiselle syyksi kiinnostuksen puutteen, oman iän ja terveydentilan sekä tiedon ja osaamisen puutteen. Puun myymättömyydelle mainittiin aktiivisempia metsänomistajia useammin syyksi puunmyyntitulojen tarpeettomuus, tilan pieni koko sekä kiinnostuksen, tiedon ja osaamisen puute.

Saatuihin tuloksiin on saattanut vaikuttaa moni yksittäinen tekijä. Ensinnäkin metsänomistajien toteuttamien toimenpiteiden ajankohdan perusteella tehty jako aktiivisiin, osittain aktiivisiin ja passiivisiin on toteutettu metsänomistajan oman kertomuksen perusteella. Todelliset aktiivisuusryhmien osuudet saattavat poiketa havaitusta hieman, sillä joillekin vastaajille esimerkiksi edellisen puukaupan tarkka vuosiluku oli epävarma ja siitä johtuen metsänomistaja on saattanut luokittaa väärään aktiivisuusryhmään. Esimerkiksi tapauksessa jossa edellisestä puun myynnistä on noin 10 vuotta, mutta tarkka ajankohta ei muistunut mieleen, on lopputuloksen kannalta ollut iso merkitys sillä, onko metsänomistaja lopulta päätenyt yli vai alle 10 vuoteen (passiivinen vai aktiivinen). Yleisesti katsottuna metsänhoitotöitä toteuttaneiden määrää voidaan pitää rohkaisevana, sillä se osoittaa passiivisiksi miellettyjen toteuttavan hoitotöitä omatoimisesti. Se onko toimenpiteitä toteutettu riittävästi ja oikealla voimakkuudella oikea aikaisesti ei kuitenkaan vastauksista selviä.

Passiivisuudelle mainittiin tutkimuksessa lukuisia erilaisia syitä ja vain muutaman syyn mainitsi selvästi muita syitä useampi metsänomistaja. On mahdollista, että haastattelutilanteen yllätyksellisyys ja sen hetkinen ympäristö on vaikuttanut haastateltavien vastauksiin. Esimerkiksi metsän ensisijaista merkitystä kysyttäessä metsänomistajalla on saattanut olla metsäomistukselleen monta eri merkitystä, joista ei kuitenkaan ole yllättäen tullessa puhelinhaastattelussa osattu nostaa yhtä eniten vaikuttavaa merkitystä ylitse muiden. Haastateltava on myös saattanut olla kiireinen ja muiden henkilöiden seurassa, jolloin haastatteluun keskittyminen on saattanut olla vaikeaa. Sama asia on saattanut vaikuttaa myös metsänhoidon ja puun myynnin passiivisuuden taustalla vaikuttavista syistä kysyttäessä: Vastaaja on kertonut yleisiä, päällimmäisenä mieleen tulevia syitä passiivisuudelle, vaikka tosiasiaa taustalla vaikuttavien tekijöiden joukko voi olla laajempi. Mikäli kaikki syyt olisi esimerkiksi lomakkeen avulla eritelty ja pyydetty vastaajaa ajan kanssa arvioimaan yksitellen vaikuttaako kysytty syy hänen kohdallaan mahdollisen passiivisuuden taustalla, olisi syitä todennäköisesti tullut esiin enemmän vastaajaa kohden. Toki on myös mahdollista, että vastaaja ei halua tuoda esiin kaikkia taustatekijöitä vieraalle haastattelijalle ja on siten tehnyt tietoisesti valinnan jättäessään tietyn syyn mainitsematta.

Annettuihin vastauksiin vaikuttaa merkittävästi myös kysymyksen asettelu. Tutkimusta varten valitut kysymykset pyrittiin tekemään yksinkertaisiksi ja helposti vastattaviksi, mutta kysymyksen kohteena oleva aihepiiri ja merkitys ovat lopulta vastaajan omakohtaisia tulkintoja. Esimerkiksi passiivisuuden syitä kysyttäessä on loppujen lopuksi vaikea erottaa mitkä tekijät ovat esimerkiksi metsänhoitotöiden toteutusta rajoittavia tekijöitä ja mitkä puolestaan täysin estäviä ja varsinaisen passiivisuuden aiheuttavia. Muun muassa aktiivisten ja osittain aktiivisten mainitsemat syyt hoitotoimenpiteiden toteuttamattomuudelle tulee mieltää ensisijaisesti toimenpiteiden toteutuksia rajoittaviksi tai viivästyttäväksi tekijöiksi, sillä aktiivisista

suurin osa kertoi toteuttaneensa hoitotöitä, vaikka tunnisti myös niiden toteuttamattomuutta aiheuttavia syitä.

Tutkimuksen aihepiiri oli laaja sen moniulotteisuuden vuoksi ja aiheeseen liittyviä ja tutkittavissa olevia tekijöitä oli paljon. Todennäköisesti tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta olisi ollut saatavissa vielä enemmän hyödyllistä tietoa, mutta käytettävissä olevat resurssit ja osaaminen vaikuttivat omalta osaltaan siihen, että laajempaan joukkoon yleistettävät tulokset jäivät tämän tutkimuksen osalta melko vähäisiksi. Rajoitteet huomioiden työn toteutus onnistui kuitenkin pitkälti suunnitelmien mukaan ja sille asetetut tavoitteet passiivisten määrän ja syiden selvittämisestä saatiin täytettyä.

Metsille on passiivisiksi mielletävillä metsänomistajilla olemassa usein selkeä ensisijainen tavoite tai merkitys ja niistä koetaan saatavan myös monia metsätalouden ulkopuolisia hyötyjä. Saatuja tuloksia voidaan pitää muutenkin varovaisen positiivisina: Mikäli alkutilanteessa kaikki haastatteluun valitut on oletettu passiivisiksi, voidaan pitää rohkaisevana, että lopulta tuloksissa täysin passiiviseksi osoittautui vain noin joka neljäs vastaaja. Samaa tapaamaan aiemmissa tutkimuksissa passiivisimmaksi omistajaryhmäksi havaittujen kuolinpesien korkea metsätaloudellinen aktiivisuus nousi tuloksia arvioidessa esille positiivisessa valossa.

Toisaalta kysymyksiä herättää metsänhoidolliselle ja puun myynnilliselle passiivisuudelle mainittujen syiden laaja kirjo, mikä kertoo siitä, että yleispätevää ratkaisua passiivisten metsänomistajien aktivoimiseen on vaikea kehittää. Useimmin mainitut syyt esimerkiksi metsänhoitotöiden toteuttamatta jättämiselle ovat myös luonteeltaan sellaisia, että niihin vaikuttaminen ulkopuolisin keinoin on vaikeaa (ikä- ja terveydentila, kiinnostuksen puute ja ajanpuute). Samoin metsätaloudelliselta kannalta huolestuttavakin havaintona voidaan pitää sitä, että passiivisuus vaikutti olevan monen vastaajan kohdalla pysyvämpi tila eikä siihen ollut luvassa muutosta tulevien vuosien aikana.

Jotta metsätaloudellisen passiivisuuden vähentämiseen pyrkiviä keinoja voitaisiin kehittää jatkossa, tulisi aihepiirin laajuuden ja monimuotoisuuden vuoksi tulevaisuudessa toteuttaa tätä opinnäytetyötä otoskooltaan laajempi ja kysymysten osalta yksityiskohtaisempi tutkimus. Tutkimuksessa voitaisiin selvittää passiivisuuden syiksi mainittujen tekijöiden merkittävyyttä passiivisuuteen ja näin erotella varsinaisia passiivisuuden aiheuttavia tekijöitä eroon toimenpiteiden toteutuksia rajoittavista tekijöistä. Ratkaisujen löytämiseksi haastattelun kohteena olevilta metsänomistajilta voitaisiin myös kysyä, mitkä keinot kannustaisivat aktiivisempaan metsänhoitoon ja säännöllisempään puun myyntiin.

LÄHTEET

Elinkeinoelämän keskusliitto (2016a). Investointitiedustelu kesäkuu 2016. Haettu 21.4.2017 osoitteesta https://ek.fi/wp-content/uploads/Investointitiedustelu_kesakuu2016.pdf

Elinkeinoelämän keskusliitto (2016b). EK:n Investointitiedustelu: Kiinteät investoinnit jatkavat kasvuaan. Haettu 21.4.2017 osoitteesta <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/2016/06/16/ekn-investointitiedustelu-kiinteat-investoinnit-jatkavat-kasvuaan/>

Favada, I.M. (2007). Econometric models of Finnish non-industrial private forest owners' timber supply and timber stock. Dissertationes Forestales 46. 31 p. Haettu 2.6.2017 osoitteesta <https://dissertationesforestales.fi/pdf/article1828.pdf>

Haltia, E., Rämö, A., Pynnönen, S., Valonen, M. & Horne, P. (2017). Miksi metsien taloudellisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? – Metsänomistajien aktiivisuus ja siihen vaikuttaminen. PTT raportteja 255. Haettu 15.4.2017 osoitteesta <http://www.ptt.fi/media/raportti255.pdf>

Haltia, E. & Rämö, A. (2017). Miksi metsien taloudellisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? –Metsänomistajakyselyn tuloksia. PTT raportteja 256. Haettu 15.4.2017 osoitteesta <http://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikki-julkaisut/256.-haltia-e.-ramo-a-k.-2017.-miksi-metsien-taloudellisia-mahdollisuuksia-jatetaan-kayttamatta-metsanomistajakyselyn-tuloksia..html>

Heikkinen, E. (2015). Metsänhoidon vaikutus tuottavuuteen kiertoaikana, Moodle. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 30.4.2017 osoitteesta <https://moodle.hamk.fi/mod/folder/view.php?id=416430>

Hänninen, H., Karppinen, H. & Leppänen, J. (2011). Suomalainen metsänomistaja 2010. Metlan työraportteja 208. Haettu 2.5.2017 osoitteesta <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp208.pdf>

Hänninen, H. (2011). Yksityismetsänomistuksen rakenne. Metsätehon ilta-päiväseminaari 24.5.2011 Helsinki. Haettu 21.5.2017 osoitteesta <http://www.metla.fi/hanke/3458/HHanninen-Metsateho-24052011.pdf>

Hänninen, H. (2009). Metsänomistuksen rakennemuutos edistämisorganisaatioiden toiminnan kannalta. Metsätalouden edistämisorganisaatiohankkeen johtoryhmä MMM 21.8.2009. Haettu 2.5.2017 osoitteesta <http://www.metla.fi/hanke/3458/metsanomistuksen-rakennemuutos.pdf>

Hänninen, R., Mutanen, A. & Toppinen, A. (2006). Puun tarjonta Suomessa – aluetason ekonometrinen tarkastelu 1983–2004. Metlan työraportteja 29. Haettu 4.6.2017 osoitteesta <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2006/mwp029.pdf>

Karppinen, H. & Ahlberg, M. 2008. Metsänomistajakunnan rakenne 2020: Yleiseen väestömuutokseen perustuvat ennustemallit. Metsätieteen aikakauskirja 1/2008. Haettu 15.5.2017 osoitteesta <https://www.metsatieteenaikakauskirja.fi/pdf/article6420.pdf>

Kumela, H. & Hänninen, H. (2011). Metsänomistajien näkemykset metsänkäsittelymenetelmien monipuolistamisesta. Metlan työraportteja 203. Haettu 1.7.2017 osoitteesta <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp203.pdf>

Kurki, P., Mutanen, A. Mikkola, E. Leppänen, J. & Hänninen, R. (2012). Puumarkkinoiden toimivuus ja kehittämiskohteet. Metlan työraportteja 242. Haettu 1.6.2017 osoitteesta <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2012/mwp242.pdf>

Kuuluvainen, J., Karppinen, H., Hänninen, H., Pajuoja, H. & Uusivuori, J. (2011). Yksityismetsien puuntarjonta. Metsätehon katsaus nro 47. Haettu 1.6.2017 osoitteesta http://www.metsateho.fi/wp-content/uploads/2015/02/Katsaus_047_Yksityismetsien_puuntarjonta_Uudet_mets%C3%A4nomistajat_hp_ym.pdf

Luonnonvarakeskus (2017a). Metsävarat. Haettu 30.3.2017 osoitteesta <http://stat.luke.fi/tilasto/6219>

Luonnonvarakeskus (2017b). Hakkuukertymä ja puuston poistuma alueittain 2016. Haettu 15.4.2017 osoitteesta http://stat.luke.fi/hakkuukertym%C3%A4-ja-puuston-poistuma-alueittain-2016_fi

Luonnonvarakeskus (2017c). Teollisuuspuun hakkuut alueittain. Haettu 15.4.2017 osoitteesta <http://stat.luke.fi/teollisuuspuun-hakkuut-alueittain>

Luonnonvarakeskus (2017d). Valtakunnan metsien inventointi: Puuston kasvu noussut edelleen – Pohjois-Suomessa metsät järetyvät. Haettu 1.8.2017 osoitteesta <https://www.luke.fi/uutiset/valtakunnan-metsien-inventoinnin-tulosjulkistus-2017/>

Luonnonvarakeskus (2017e). Suurin kestävä hakkuukertymäärä (milj. m³/v). Tilastotietokanta. Haettu 22.4.2017 osoitteesta http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_04%20Metsa_06%20Mets%C3%A4varat/Suurin%20kestava%20hakkuukertymaario.px/?rxid=629951d3-af10-46b4-9bd7-10fc1ce5d6ee7

Luonnonvarakeskus (2017f). Metsiköiden metsänhoidollinen laatu puuntuotannon metsämaalla (% pinta-alasta). Tilastotietokanta. Haettu 22.4.2017 osoitteesta

http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_04%20Metsa_06%20Mets%c3%a4varat/1.15%20Metsikoiden%20metsanhoidollinen%20laatu%20puuntu.px/?rxid=35a41f6d-8e06-418f-aa6c-2d3fbcc1bc9a

Luonnonvarakeskus (2017g). Puuston keskitilavuus metsämaalla (m³/ha). Tilastotietokanta. Haettu 30.8.2017 osoitteesta

http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_04%20Metsa_06%20Mets%c3%a4varat/1.22%20Puuston%20keskitilavuus%20metsämaalla.px/?rxid=35a41f6d-8e06-418f-aa6c-2d3fbcc1bc9a

Luonnonvarakeskus (2016a). Metsäsektorin avaintilastoja 2016. Haettu 15.4.2017 osoitteesta <http://stat.luke.fi> http://stat.luke.fi/sites/default/files/metsasektorin_avaintilastoja_2016_ennusteet_0.pdf

Luonnonvarakeskus (2016b). Runkopuuta hakattiin ennätysellisen paljon vuonna 2015. Haettu 22.4.2017 osoitteesta <https://www.luke.fi/uutiset/runkopuuta-hakattiin-ennatysellisen-vuonna-2015/>

Luonnonvarakeskus (2015). Keski-Suomen metsien tila ja hakkuumahdollisuudet. VMI11 tietojen julkistus Jyväskylä 19.5.2015. Haettu 15.4.2017 osoitteesta [jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/531531/KeskiSuomen metsien tila ja hakkuumahdollisuudet.pdf?sequence=1](http://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/531531/KeskiSuomen_metsien_tila_ja_hakkuumahdollisuudet.pdf?sequence=1)

Maa- ja metsätalousministeriö (2015). Kansallinen metsästrategia 2025. Valtioneuvoston periaatepäätös 12.2.2015. Haettu 30.4.2017 osoitteesta <http://mmm.fi/documents/1410837/1504826/Kansallinen+mets%C3%A4strategia+2025/c8454e55-b45c-4b8b-a010-065b38a22423>

Matilainen, A. & Lähdesmäki, M. (2014). Metsänomistuksen tulevaisuus Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla. Helsingin yliopisto Ruralia- instituutin raportteja 126. Haettu 2.4.2017 osoitteesta <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja126.pdf>

Metsäntutkimuslaitos (2012). Metsävarat metsäkeskuksittain – inventointien VMI9- VMI11 tuloksia. Maaluokat. Haettu 15.4.2017 osoitteesta <http://www.metla.fi/metinfo/vmi/vmi-taulukot.htm>

Paaja, P. (2015). *Naismetsänomistajan muotokuva*. Pro Gradu -tutkielma. Metsäekonomia ja markkinointi. Helsingin yliopisto. Haettu 1.6.2017 osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/155796/Pipsa_Paaja_pg_2015.pdf?sequence=5

Pynnönen, S., Haltia, E. & Rämö, A. (2017). Metsäammattilaisten näkemyksiä metsätaloudellisen passiivisuuden syistä. PTT työpapereita 185. Haettu 1.7.2017 osoitteesta <http://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikki-julkaisut/185.-pynnonen-s.-haltia-e.-ramo-a-k.-2017.-metsaammattilaisten-na-kemyksia-metsataloudellisen-passiivisuuden-syista.html?p58=2>

Päivinen, R., Mäki, P. & Lehtoviita, J. (2016). Puun tarjonta yksityismetsissä. Tapion raportteja nro 7. Haettu 22.5.2017 osoitteesta tapio.fi/wp-content/uploads/2016/04/Tapion_raportteja_7_Puun_tarjonta_yksityismetsista.pdf

Rämö, A., Haltia, E., Horne, P. & Hänninen, H. (2011). *Yksityismetsien puun tarjonta*. PTT raportteja 226. Helsinki: Pellervon taloustutkimus PTT.

Rämö, A., Mäkijärvi, L., Toivonen, R. & Horne, P. (2009). *Suomalaisen metsänomistajan profiili vuonna 2030*. PTT:n raportteja nro 221. Helsinki: Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT.

Sipilä, A. (2016). Kannattavuuden tunnuslukuja, Metsäomaisuuden hoito moduulin verkkoaineisto, Moodle. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 30.4.2017 osoitteesta <https://moodle.hamk.fi/mod/folder/view.php?id=416430>

Suomen metsäkeskus (2016a). Keski-Suomen metsäohjelma 2016-2020. Haettu 30.3.2017 osoitteesta https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/amo_keskisuomi_sivuittain_v3.pdf

Suomen metsäkeskus (2016b). Sykettä Keski-Suomen metsiin. Haettu 30.3.2017 osoitteesta <https://www.metsakeskus.fi/syketta-keski-suomen-metsiin>

Suomen metsäkeskus (2016c). Metsävaratietojen tausta- ja laatu. Haettu 31.8.2017 osoitteesta <http://www.metsaan.fi/metsavaratietojen-tausta-ja-laatu>

Suomen metsäyhdistys (2015). Metsäsektorin merkitys. Haettu 30.3.2017 osoitteesta <http://www.smy.fi/forest-fi/metsatietopaketti/metsasektorin-merkitys/>

Suomen metsäyhdistys (n.d.). Kestävä kehitys, kestävä metsätalous, kestävä puuntuotanto (sustainable development, sustainable forestry, sustainable wood production). Haettu 22.4.2017 osoitteesta <http://www.smy.fi/sanasto/kestava-kehitys-kestava-metsatalous-kestava-puuntuotanto-sustainable-development-sustainable-forestry-sustainable-wood-production/>

Taanila, A. (2011). 14.10.2011. Ristiintaulukointi ja khiin neliö -testi. Haettu 7.10.2017 osoitteesta <https://tilastoapu.wordpress.com/2011/10/14/6-ristiintaulukointi-ja-khiin-nelio-testi/>

Tilli, T., Rämö, A., Maidell, M., Toivonen, R. & Kärki, L. (2009). *Metsänomistajien näkemyksiä metsätalouden kannattavuudesta ja puun tarjonnasta vuoteen 2015*. PTT raportteja 213. Helsinki: Pellervon taloudellinen tutkimuskeskus PTT.

Tulli (2016). Kuvioita Suomen ulkomaankaupasta. Haettu 15.4.2017 osoitteesta <http://tulli.fi/documents/2912305/3437550/Kuvioita+Suomen+ulkomaankaupasta+2015+%28yksityiskohtaiset+tiedot%29/f56bfea9-e3ff-4c6c-aa28-73346572a218>

Valtioneuvosto (2015). Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Haettu 15.4.2017 osoitteesta http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netiti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

VIRSTA- virtuel statistic (2015a). Struktuoitu haastattelu. Haettu 20.8.2017 osoitteesta <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/01/>

VIRSTA- virtuel statistic (2015b). Puolistruktuoitu haastattelu. Haettu 20.8.2017 osoitteesta <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/02/>

Äijälä, O., Koistinen, A., Sved, J., Vanhatalo, K. & Väisänen, P. (toim.) 2014. Metsänhoidon suositukset. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisuja.

Liite 1

LÄHI-JA ETÄMETSÄNOMISTAJIEN JA PERIKUNTIEN TAUSTATIEDOTTAULUKKO

	Metsänomistajaryhmä	
	Lähi- ja etämetsänomistajat	Perikunnat
Sukupuoli	Column %	Column %
Mies	71,74%	48,00%
Nainen	28,26%	52,00%
Ikäluokka		
20-39	4,35%	4,00%
20-40	2,17%	0,00%
40-59	17,39%	40,00%
60-79	56,52%	48,00%
80-99	19,57%	8,00%
Pinta-ala luokka		
10-29	80,43%	0,00%
30-49	17,39%	68,00%
50-100	2,17%	32,00%
Ammattiasema		
Palkansaaja	23,91%	36,00%
Yrittäjä	2,17%	8,00%
Maa- tai metsätalousyrittäjä	10,87%	4,00%
Eläkeiläinen	60,87%	48,00%
Opiskelija	2,17%	0,00%
Työtön	0,00%	4,00%
Tilakäyntejä vuosittain		
Ei käy tilalla vuosittain	23,91%	16,00%
1-5	21,74%	48,00%
5-10	19,57%	12,00%
Yli 10	19,57%	16,00%
Asuu tilalla	15,22%	8,00%
Ensisijainen tavoite		
Tunnisti ensisijaisen tavoitteen	78,26%	60,00%
Ei tavoitetta	21,74%	40,00%
Hoitotoita viimeisen viiden vuoden aikana		
Kyllä	54,35%	80,00%
Ei	45,65%	20,00%
Puun myyntiä viimeisen viiden vuoden aikana		
Kyllä	32,61%	64,00%
Ei	67,39%	36,00%
Aikomukset metsänhoitotoihin viiden vuoden aikana		
Toteutus todennäköistä	41,30%	68,00%
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	58,70%	32,00%
Puunmyyntiaikomukset seuraavan viiden vuoden aikana		
Toteutus todennäköinen	39,13%	36,00%
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	60,87%	64,00%
Metsänomistajan arvio tarvittavista toimenpiteistä		
Tiedostaa ja pystyy erittelemään toimenpiteitä	58,70%	56,00%
Arvelee, että tarvetta on muttei tiedä mitä	19,57%	8,00%
Kokee, että ei hoitotarpeita	6,52%	8,00%
Ei osaa sanoa	15,22%	28,00%
Voisi kuvitella myyvän tilan		
Kyllä	10,87%	8,00%
Ehkä	21,74%	8,00%
Ei	67,39%	84,00%
Voisi ulkoistaa metsänhoidon ulkopuoliselle		
Kyllä	13,04%	20,00%
Ehkä	19,57%	28,00%
Ei	67,39%	52,00%
Voisi ostaa lisää metsää		
Kyllä	13,04%	24,00%
Ehkä	21,74%	28,00%
Ei	65,22%	48,00%
Suhtautuminen investointien ja puunkäytön lisääntymiseen		
Positiivinen	78,26%	44,00%
Positiivinen pienellä varauksella	17,39%	52,00%
Negatiivinen	4,35%	4,00%

(Lähi- ja etämetsänomistajat N=46, perikunnat N=25.)

Liite 2

METSÄTALOUDELLISESTI AKTIIVISTEN JA PASSIIVISTEN OSUUKSIEN VERTAILUTAULUKKO

	Metsätaloudellinen passiivisuus	
	Aktiivinen tai osittain aktiivinen	Metsätaloudellisesti passiivinen
Sukupuoli	Column %	Column %
Mies	68,63%	50,00%
Nainen	31,37%	50,00%
Ikäluokka		
20-39	1,96%	10,00%
20-40	1,96%	0,00%
40-59	33,33%	5,00%
60-79	47,06%	70,00%
80-99	15,69%	15,00%
Pinta-ala luokka		
10-29	41,18%	80,00%
30-49	45,10%	10,00%
50-100	13,73%	10,00%
Ammattiasema		
Palkansaaja	31,37%	20,00%
Yrittäjä	5,88%	0,00%
Maa- tai metsätalousyrittäjä	11,76%	0,00%
Eläkeläinen	49,02%	75,00%
Opiskelija	0,00%	5,00%
Työtön	1,96%	0,00%
Tilakäyntejä vuosittain		
Ei käy tilalla vuosittain	11,76%	45,00%
1-5	27,45%	40,00%
5-10	21,57%	5,00%
Yli 10	23,53%	5,00%
Asuu tilalla	15,69%	5,00%
Ensisijainen tavoite		
Tunnisti ensisijaisen tavoitteen	76,47%	60,00%
Ei tavoitetta	23,53%	40,00%
Aikomukset metsänhoitotoihin viiden vuoden aikana		
Toteutus todennäköistä	62,75%	20,00%
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	37,25%	80,00%
Puunmyyntiaikomukset tulevan viiden vuoden aikana		
Toteutus todennäköistä	45,10%	20,00%
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	54,90%	80,00%
Metsänomistajan arvio tarvittavista toimenpiteistä		
Tiedostaa ja pystyy erittelemään toimenpiteitä	72,55%	20,00%
Arvelee, että tarvetta on muttei tiedä mitä	11,76%	25,00%
Kokee, että ei hoitotarpeita	3,92%	15,00%
Ei osaa sanoa	11,76%	40,00%
Voisi kuvitella myyvän tilan		
Kyllä	9,80%	10,00%
Ehkä	15,69%	20,00%
Ei	74,51%	70,00%
Voisi ulkoistaa metsänhoidon ulkopuoliselle		
Kyllä	15,69%	15,00%
Ehkä	25,49%	15,00%
Ei	58,82%	70,00%
Voisi ostaa lisää metsää		
Kyllä	23,53%	0,00%
Ehkä	25,49%	20,00%
Ei	50,98%	80,00%
Suhtautuminen investointien ja puunkäytön lisääntymiseen		
Positiivinen	66,67%	65,00%
Positiivinen pienellä varauksella	27,45%	35,00%
Negatiivinen	5,88%	0,00%

(Aktiivinen tai osittain aktiivinen N=51, metsätaloudellisesti passiivinen N=20.)

TOTEUTUSAKTIIVISUUTEEN VAIKUTTAVIEN TEKIJÖIDEN VERTAILU

Metsänhoitotöitä ja puun myyntiä 2007-2016 toteuttaneiden metsänomistajien osuudet ensisijaisen tavoitteen tunnistamisen mukaan		
	Metsälle on tunnistettu jokin merkitys tai tavoite	Tavoitetta ei ole tai on epäätöinen
Havintoja, kpl	51	20
On toteuttanut hoitotöitä 2007- 2016, %	67	55
Ei ole toteuttanut hoitotöitä 2007-2016, %	33	45
Puun myyntiä 2007- 2016, %	45	40
Ei ole myynyt puuta 2007- 2016, %	55	60
<i>*Khiin neliötesti mh-työt p=0,359, myynti p=0,697</i>		

Metsänhoitotöitä 2007-2016 toteuttaneiden metsänomistajien osuuksien vertailua metsänhoidon/puuntuotannon ensisijaiseksi tavoitteeksi vastanneiden ja muiden tavoiteryhmien kesken		
	Tavoite puuntuotanto&metsänhoito	Muu tavoiteryhmä
Havintoja, kpl	17	54
On toteuttanut, %	94	54
Ei ole toteuttanut, %	6	46
<i>*Khiin neliötesti p=0,003</i>		

Metsänhoitotöitä 2007-2016 toteuttaneiden metsänomistajien osuudet mediaanin jakaman iän mukaan		
	65 vuotta tai alle	66 vuotta tai yli
Havintoja, kpl	34	37
On toteuttanut, %	71	57
Ei ole toteuttanut, %	29	43
<i>*Khiin neliötesti p=0,227</i>		

Puun myyntiä 2007-2016 toteuttaneiden metsänomistajien osuudet mediaanin jakaman iän mukaan		
	65 vuotta tai alle	66 vuotta tai yli
Havintoja, kpl	34	37
On toteuttanut, %	53	35
Ei ole toteuttanut, %	47	65
<i>*Khiin neliötesti p=0,131</i>		

Metsänhoitotöitä 2007-2016 toteuttaneiden metsänomistajien osuudet sukupuolen mukaan		
	Mies	Nainen
Havintoja, kpl	45	26
On toteuttanut, %	69	54
Ei ole toteuttanut, %	31	46
<i>*Khiin neliötesti p=0,205</i>		

Metsänhoitotöitä 2007-2016 toteuttaneiden lähi- ja etämetsänomistajien osuudet sukupuolen mukaan		
	Mies	Nainen
Havintoja, kpl	33	13
On toteuttanut, %	64	31
Ei ole toteuttanut, %	36	69
<i>*Khiin neliötesti p=0,044</i>		

Puun myyntiä 2007-2016 toteuttaneiden metsänomistajien osuudet sukupuolen mukaan		
	Mies	Nainen
Havintoja, kpl	45	26
On toteuttanut, %	44	42
Ei ole toteuttanut, %	56	58
<i>*Khiin neliötesti p=0,861</i>		

Metsänhoitotöitä 2007-2016 toteuttaneiden osuudet pinta-ala luokittain			
	10- 24,9 hehtaaria	25- 39,9 hehtaaria	Yli 40 hehtaaria
Havintoja, kpl	29	24	18
Hoitotöitä toteutettu, %	52	71	72
Ei toteutuksia, %	48	29	28
<i>*Khiin neliötesti p=0,237</i>			

Puun myyntiä 2007-2016 toteuttaneiden osuudet pinta-ala luokittain			
	10- 24,9 hehtaaria	25- 39,9 hehtaaria	Yli 40 hehtaaria
Havintoja, kpl	29	24	18
Puun myyntiä toteutettu, %	28	42	72
Ei puun myyntiä, %	72	58	28
<i>*Khiin neliötesti p=0,011</i>			

TOIMENPITEIDEN TOTEUTUSAIKOMUKSIIN VAIKUTTAVIEN TEKIJÖIDEN VERTAILU

Metsänhoitotöiden toteutusaikomukset viiden vuoden ensisijaisen tavoitteen mukaan, %			
	Metsälle on tunnistettu merkitys tai tavoite	Tavoitetta ei ole tai epätietoinen	
Toteutus todennäköistä	57	35	
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	43	65	
*Khiin-neliötesti p=0,097			
Puunmyyntiaikomukset viiden vuoden ensisijaisen tavoitteen mukaan, %			
	Metsälle on tunnistettu merkitys tai tavoite	Tavoitetta ei ole tai epätietoinen	
Toteutus todennäköistä	43	25	
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	57	75	
*Khiin-neliötesti p=0,156			
Metsänhoitotöiden toteutusaikomukset viiden vuoden aikana ikäryhmittäin, %			
	Alle 59 vuotta	60-79 vuotta	Yli 80 vuotta
Toteutus todennäköistä	73	42	36
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	27	58	64
*Khiin-neliötesti p=0,043			
Puunmyyntiaikomukset viiden vuoden aikana ikäryhmittäin, %			
	Alle 59 vuotta	60-79 vuotta	Yli 80 vuotta
Toteutus todennäköistä	36	39	36
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	64	61	64
*Khiin- neliötesti p=0,964			
Metsänhoitotöiden toteutusaikomukset viiden vuoden aikana sukupuolen mukaan, %			
	Mies	Nainen	
Toteutus todennäköistä	53	46	
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	47	54	
*Khiin- neliötesti p=0,560			
Puunmyyntiaikomukset viiden vuoden aikana ikäryhmittäin, %			
	Mies	Nainen	
Toteutus todennäköistä	47	23	
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	53	77	
*Khiin- neliötesti p=0,049			
Metsänhoitotöiden toteutusaikomukset viiden vuoden aikana pinta-alaluokittain, %			
	10-24,9 ha	25-39,9 ha	Yli 40 ha
Toteutus todennäköistä	28	62	72
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	72	38	28
*Khiin-neliötesti p=0,004			
Puunmyyntiaikomukset viiden vuoden aikana pinta-alaluokittain, %			
	10-24,9 ha	25-39,9 ha	Yli 40 ha
Toteutus todennäköistä	34	37	44
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	66	63	56
*Khiin-neliötesti p=0,790			

Liite 5

METSÄTALOUDELLISESTI AKTIIVISTEN JA PASSIIVISTEN METSÄNOMISTAJIEN
VERTAILUTULOKSIA

Aktiiviset ja passiiviset tavoitteen mukaan, %		
	Aktiivinen tai osittain aktiivinen	Passiivinen
Tavoitteen tunnistanut	76	60
Ei tavoitetta	24	40
<i>*Khiin-neliötesti p=0,165</i>		
Aktiiviset ja passiiviset ikämediaanin mukaan, %		
	Aktiivinen tai osittain aktiivinen	Passiivinen
Alle 65 vuotta	57	25
Yli 66 vuotta	43	75
<i>*Khiin-neliötesti p=0,016</i>		
Aktiiviset ja passiiviset sukupuolen mukaan, %		
	Aktiivinen tai osittain aktiivinen	Passiivinen
Mies	69	50
Nainen	31	50
<i>*Khiin-neliötesti p=0,143</i>		
Aktiiviset ja passiiviset pinta-alan mukaan, %		
	Aktiivinen tai osittain aktiivinen	Passiivinen
10-24,9 ha	35	55
25-39,9 ha	33	35
Yli 40 ha	31	10
<i>*Khiin-neliötesti p=0,137</i>		
Aktiivisten ja passiivisten metsänhoitotöiden toteutusaikomukset, %		
	Aktiivinen tai osittain aktiivinen	Passiivinen
Toteutus todennäköistä	63	20
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	37	80
<i>*Khiin-neliötesti p=0,001</i>		
Aktiivisten ja passiivisten puunmyyntiaikomukset viiden vuoden aikana, %		
	Aktiivinen tai osittain aktiivinen	Passiivinen
Toteutus todennäköistä	45	20
Toteutus epävarmaa (ehkä tai ei)	55	80
<i>*Khiin-neliötesti p=0,050</i>		

PUHELINHAASTattelun Runkona Käytetty Kysymyslomake

Kysymyslomake

OSIO 1: PERUSTIEDOT METSÄNOMISTAJASTA JA METSÄTILASTA (osa tiedoista saatavilla suoraan metsäkeskuksen asiakasrekisteristä)

1. Sukupuoli
2. Ikä
3. Asuinpaikka/etäisyys metsätilasta
4. Metsätilan sijainti
5. Metsätilan koko
6. Metsänomistusmuoto
7. Ammattiasema
8. Tilan saantitapa

OSIO 2: PASSIIVISTEN JA AKTIIVISTEN TUNNISTAMINEN

9. Kuinka monta kertaa vuodessa käytte metsätilallanne keskimäärin?
10. Mikä on ensisijainen tavoitteenne metsänomistajana tai miksi haluatte omistaa metsää?
11. Metsästä saa hyötyä moniin eri tarkoituksiin. Minkälaista hyötyä te koette saavanne metsästäne tai millä eri tavoin pääsääntöisesti hyödynnätte metsääne?
12. Minä vuonna tilalla on viimeksi toteutettu
 - o hoitotoimenpiteitä?
 - o puun myyntiä?
13. Aiotteko toteuttaa seuraavan viiden vuoden aikana tilallanne
 - o metsänhoitotoimenpiteitä?
 - o puun myyntiä?

OSIO 3: PASSIIVISUUDEN TAUSTALLA VAIKUTTAVAT SYYT

14. Jos **metsänhoitotoimenpiteiden** toteutus tilalla on myöhästynyt tai jäänyt tekemättä, mitkä ovat olleet pääsääntöisesti syitä siihen?
15. Jos **puun myynnin** toteutus tilalla on myöhästynyt tai jäänyt tekemättä, mitkä ovat olleet pääsääntöisesti syitä siihen?
16. Onko tilalla tällä hetkellä hoitotoimenpiteitä tai hakkuita, jotka pitäisi mielestänne tehdä?
 - o Mitä?

OSIO 4: MUUTA YLEISTÄ

17. Voisitteko kuvitella ostavanne lisää metsää, antavanne metsänne jonkun toisen hoitoon tai myyvänne sen?
18. Koetteko metsätalouteen (esimerkiksi Äänekosken biotuotetehdas) viime vuosina tehdyt investoinnit ja sitä kautta puunkäytön lisääntymisen positiivisena asiana?
19. Onko Sykettä Keski-Suomen metsiin -hankkeen metsänomistajaviestinnällä ollut vaikutusta toimintaanne metsänomistajana?
20. Toivoisitteko Metsäkeskuksen asiantuntijan ottavan teihin yhteyttä metsääne liittyvissä asioissa?
Mihin liittyen?
21. Sähköpostiosoite (jos ei tiedossa)